Afgørelser – Reg. nr.: 08208.00

Fredningen vedrører: Lysnet

Bemærkninger:

Bemærkning om formål og bestemmelser:
I dokumentet er fredningens formål og bestemmelser fremhævet som hjælp til læseren. Fremhævningerne er vejledende. Fredningens formål og bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af af fredningens formål
Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne

Domme:

Taksationskommissionen:	20-12-2024
Miljø- og Fødevareklagenævnet:	03-07-2024, 29-02-2024
Fredningsnævnet:	22-10-2019
Forslag:	01-11-2016

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

TAKSATIONSKOMISSIONEN >

Taksationskommissionen

K E N D E L S E

af 20. december 2024

i sag nr. 413

om erstatning i anledning af
fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune

Afgørelse

Taksationskommissionen har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 2, 2. pkt., jf. § 45, jf. § 46.

Taksationskommissionen har stadfæstet Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024 (sagsnr. 19/07871) om erstatning vedrørende ejendommen lb.nr. 31, del af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing.

Erstatningsbeløbet forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4.

Søgsmål til prøvelse af Taksationskommissionens afgørelse kan anlægges inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt, jf. naturbeskyttelseslovens § 88.

Taksationskommissionen
Sekretariatet, Tolderlundsvej 5, 5000 Odense C
Tlf. 40 94 93 60
taksationskommissionen@mim.dk

Indledning

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024 om erstatning i anledning af klagenævnets afgørelse af s.d. om fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune er påklaget til Taksationskommissionen af ejeren af ejendommen lb.nr. 31, John Engsig.

Taksationskommissionen har den 14. november 2024 afholdt offentligt møde og foretaget besigtigelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse og den under sagen nedlagte påstand

Erstatningen for ejendommen lb.nr. 31 blev af Miljø- og Fødevareklagenævnet fastsat således:

Areal i alt 19,07 ha		
Grundtakst á 3.700 kr.	19,07 ha	70.559 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	19,07 ha	114.420 kr.
Erstatning i alt		184.979 kr.

Ejeren har for Taksationskommissionen nedlagt påstand om, at erstatningen forhøjes til 500.000 kr.

Ejeren har endvidere anmodet om, at Taksationskommissionen indhenter en sagkyndig erklæring fra en ejendomsmægler med lokalkendskab til brug for vurderingen af ejendommens værditab. Hvis anmodningen ikke imødekommes, har ejeren anmodet om, at afgørelsen af sagen udsættes på afgørelsen i retssagen om Taksationskommissionens sag nr. 410 om erstatning i anledning af fredning af et sammenhængende græsningslandskab på bakkerne ved Tømmerup i Kalundborg Kommune.

Miljøstyrelsen, Randers Kommune og Favrskov Kommune har påstået Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse stadfæstet.

Argumenter

Ejeren har i det væsentlige gentaget sine argumenter for Miljø- og Fødevareklagenævnet og gjort gældende, at erstatningen bør fastsættes ud fra en konkret vurdering af ejendommens skønnede værdinedgang og ikke ud fra standardiserede takster med henvisning til fast administrativ praksis, som generelt ikke indeholder det fornødne konkrete skønselement.

I betragtning af *at* størstedelen af ejendommens landbrugsmæssigt udnyttede arealer rammes af fredningen, *at* fredningsgrænsen ligger meget tæt på bygningsparcellen, og *at* arealernes fremtidige udnyttelsesmuligheder begrænses, bør der anlægges en helhedsvurdering ved opgørelsen af den

samlede værdinedgang forårsaget af fredningen. En sådan helhedsvurdering kan ikke erstattes af nævnets henvisning til fast administrativ praksis med standardiserede takster, hvor der ved skønsudøvelsen ikke tages de fornødne individuelle hensyn. Værdiforskellen mellem værdien før og efter en fredning bør søges fastlagt gennem en vurdering foretaget af landbrugskyndige med erfaring i værdiansættelsen af landbrugsejendomme.

Ejeren har endvidere gjort gældende, at Miljø- og Fødevareklagenævnet ved sin afgørelse fra den 29. februar 2024 har annulleret Fredningsnævnets afgørelse fra 2019, hvorfor der bør anvendes dagsaktuelle 2024-værdier ved erstatningsfastsættelsen. Det lange tidsforløb fra 2019 til 2024 taler også for anvendelsen af 2024-værdier.

Desuden vil en del af arealet (6 ha) efter fredningen i det væsentligste kun kunne anvendes som græsningsarealer, idet fredningen forhindrer tilplantning. Den i forbindelse med fredningssagen fremlagte landbrugskyndig arealvurdering af ejendomsmæglerfirmaet John Frandsen og beregningen fra skovrider Peter Gregersen viser samstemmende en værdinedgang på 50.000 kr./ha ved græsdrift sammenlignet med udnyttelse med beplantning.

Det pågældende areal har hidtil været udnyttet som græsfoder til et arbejdskrævende dyrehold af både kødkvæg og får, hvilket næppe er attraktivt for kommende ejere. Det oplagte og måske eneste alternativ vil være en tilplantning, hvilket er gjort umulig med den konkrete fredning. Den tilkendte erstatning er derfor utilstrækkelig og ikke udtryk for fuldstændig erstatning, jf. beløbene for værdinedgang i den indhentede mæglervurdering.

Endelig gøres det gældende, at erstatningen på 6.000 kr./ha for et beplantningsforbud ikke er tidssvarende. Beløbet har heller ikke været reguleret i en årrække. Desuden ydes en langt højere erstatning ved anlæg af ledninger i jorden.

Miljøstyrelsen har i det væsentlige gentaget sine argumenter for Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Randers Kommune og Favrskov Kommune har tilsluttet sig Miljøstyrelsens bemærkninger.

Taksationskommissionens begrundelse og resultat

Efter sagens karakter finder Taksationskommissionen ikke grundlag for at indkalde en særlig sagkyndig, da erstatningsfastsættelsen i den foreliggende sag ligger inden for Taksationskommissionens sædvanlige arbejdsområde. Ejerens anmodning om indhentelse af en sagkyndig erklæring imødekommes derfor ikke. Taksationskommissionen finder endvidere ikke grundlag for at udsætte sagen på afgørelsen af retssagen om Taksationskommissionens sag nr. 410, der vedrører en konkret erstatningsfastsættelse for en ejendom i Kalundborg Kommune.

Efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, fastsættes der erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over en fredet ejendom for det tab, som fredningen påfører dem. Der ydes således fuld erstatning for det tab, som fredningen påfører ejere og andre rettighedsindehavere af de fredede ejendomme.

Taksationskommissionen tiltræder den af Miljø- og Fødevareklagenævnet vedtagne grundtakst på 3.700 kr./ha for 2019 samt 6.000 kr./ha for forbud mod udsigtshæmmende beplantning, der er i overensstemmelse med fast praksis.

Ifølge fredningens § 4 kan landbrugsjord i omdrift benyttes som hidtil, dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn ikke tilladt. Endvidere er vildtremiser som udgangspunkt ikke tilladt, men kan dog etableres med fredningsnævnets forudgående godkendelse, hvis fredningsnævnet vurderer, at det er uden betydning for fredningens formål. Endelig kan bl.a. bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering, jf. § 5.

Det er Taksationskommissionens vurdering, at det omhandlede areal ikke er egnet til juletræsdyrkning, og at hverken pil- og poppeldyrkning eller skovrejsning vil være økonomisk attraktivt set i forhold til den hidtidige benyttelse, hvorfor Taksationskommissionen tiltræder, at ejendommen ikke er særligt påvirket af forbuddet mod udsigtshæmmende beplantning. Taksationskommissionen bemærker, at denne vurdering understøttes af oplysningerne om arealets hidtidige dyrkningshistorik. Desuden giver fredningen mulighed for etablering af nødvendige landbrugsbygninger og vildtremiser med fredningsnævnets godkendelse.

Efter en samlet vurdering af fredningens indhold og de restriktioner og gener, som fredningens påfører ejendommen, finder Taksationskommissionen, at der med det tilkendte beløb på 184.979 kr. er ydet fuld erstatning for det tab, som fredningen påfører ejeren. Taksationskommissionen har herved også vurderet, at der ikke er fuldt tilstrækkeligt grundlag for at nedsætte den udmålte erstatning.

Taksationskommissionen stadfæster derfor Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024 om erstatning til lb.nr. 31.

Erstatningsbeløbet forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4.

Taksationskommissionen bemærker, at det følger af fast taksations- og retspraksis, at erstatning for ekspropriative indgreb udmåles efter forholdene på tidspunktet for afgørelsen, hvilket i fredningssager er fra fredningsnævnets afgørelse, og der foreligger ikke sådanne særlige omstændigheder, at der bør fastsættes et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Herefter bestemmes:

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024 om erstatning til lb.nr. 31 stadfæstes.

Erstatningsbeløbet forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales, med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4.

Gitte Hansen | Alex Puggaard | Allan Bechsgaard
Formand

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET >

NÆVNENES HUS

Dato: 3. juli 2024
Sagsnr.: 19/07871
Sagsbehandler: SKJ

Miljø- og Fødevareklagenævnet
Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf.: 72 40 56 00
CVR-nr.: 37795526
Nævnets e-mail:
mfkn@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

AFGØRELSE om tillæg til fredning af Lyset i Favrskov Kommune og Randers Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 39 og § 40.[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet udtager stiforløbet på matr.nr. 14a, Lerbjerg By, Lerbjerg, og 1g, Essendrup By, Laurbjerg og fastlægger samtidig et nyt stiforløb på matr.nr. 1g Essendrup By, Laurbjerg samt matr.nr. 11e og 12d Laurbjerg By, Laurbjerg, som nærmere gengivet på det vedlagte fredningskort.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver nævnets afgørelse af 29. februar 2024 om erstatning for ny sti til lb.nr. 35 og 44 og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatning for ny sti:

Lb.nr. 35 og 44, David Søsted: 35.640 kr.

Staten ved Miljøministeriet afholder tre fjerdedele og Favrskov Kommune den sidste fjerdel af den tilkendte erstatning, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om ændring af stiforløbet er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.[2] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

---

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.
[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om erstatning i anledning af ændring af stiforløbet kan efter naturbeskyttelseslovens § 45, stk. 2, påklages til Taksationskommissionen af de, der har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til nævnet, eller for hvis vedkommende nævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan endvidere påklages af Favrskov Kommune og af miljøministeren.

Klagefristen er fire uger fra den dag, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 1. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag. Klage skal indgives skriftligt til Miljø- og Fødevareklagenævnet, e-mail: mfkn@naevneneshus.dk, der videresender klagen til Taksationskommissionen, jf. § 45, stk. 4.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

1. Indledning

Miljø- og Fødevareklagenævnet traf den 29. februar 2024 afgørelse om at gennemføre fredning af Lysnet i Favrskov Kommune og Randers Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnet fastlagde med sin afgørelse en anden afgrænsning af fredningen, end den, som fredningsnævnet havde foretaget, idet overdrevsarealer syd for Lindkjærvej og ved Høgebjerg og hertil knyttede landsbrugsarealer blev medtaget i fredningen i overensstemmelse med fredningsforslaget.

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet besluttede i den forbindelse, at der, som foreslået i fredningsforslaget, skal etableres et nyt stiforløb fra Lindkjærvej, henover overdrevsarealet ved Høgebjerg, og frem mod Lunddalsvej. 475 m af stien skulle etableres på matr.nr. 14a Lerbjerg By, Lerbjerg samt 1g og 1e Essendrup By, Laurbjerg, som tilhører lodsejer med lb.nr. 35 og 44, David Søsted.

Miljø- og Fødevareklagenævnet fandt, at stiforløbet skulle følge naturlige skel i landskabet, og stien blev på den baggrund blandt andet fastlagt til at skulle forløbe langs et øst- vestgående læbælte på matr.nr. 14a Lerbjerg By, Lerbjerg og 1g Essendrup By, Laurbjerg.

Miljø- og Fødevareklagenævnet tilkendte i en separat afgørelse af 29. februar 2024 erstatning på 1.251.943 kr. til de lodsejere, der blev omfattet af fredningen. Lodsejer med lb.nr. 35 og 44 blev i den forbindelse tilkendt en erstatning på 28.500 kr. for det nye stiforløb på 475 m.

Lodsejer med lb.nr. 35 og 44 har i mail af 26. marts 2024 til Miljø- og Fødevareklagenævnet anmodet om, at stiforløbet flyttes til den nordlige og vestlige afgrænsning af marken. Lodsejer har oplyst, at markerne nord og syd for læbæltet, hvor stiforløbet er fastlagt, drives samlet, og at stien vil opdele marken i to mindre stykker. Lodsejer mener, at et stiforløb vil ligge mere naturligt og sikkert i kanten af marken, og at en sådan placering ikke vil mindske oplevelsen af naturen fra stien, som vil ligge tættere på det fredede område.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har ved brev af 21. juni 2024 anmodet Danmarks Naturfredningsforening, Favrskov Kommune, Friluftsrådet og Miljøstyrelsen om eventuelle bemærkninger til lodsejers mail af 26. marts 2024.

Danmarks Naturfredningsforening har i mail af 1. juli 2024 oplyst, at foreningen ikke har bemærkninger til ændringen af stiforløbet ved Høgebjerg som angivet i brev af 21. juni 2024.

Der er ikke i øvrigt indkommet bemærkninger.

Miljø- og Fødevareklagenævnets sekretariat og stedfortrædende formand har den 26. juni 2024 besigtiget det stiforløb, som er foreslået af lodsejer, samt stiforløbet der blev fastlagt med nævnets afgørelse om fredning.

2. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

2.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

Miljø- og Fødevareklagenævnets flertal lagde ved beslutningen om at inddrage et nyt stiforløb ved Høgebjerg i fredningen, vægt på, at stien vil skabe adgang til overdrevsarealerne omkring Høgebjerg, og at stien vil understøtte fredningens formål om offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelse ved etablering af stiforbindelser.

Det stiforløb, som lodsejer har foreslået, ligger ca. 80 m nord for stiforløbet, som blev fastlagt med Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024. Det foreslåede stiforløb på lodsejers ejendom er 594 m og således ca. 119 m længere end det oprindeligt fastlagte.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder efter besigtigelsen, at fredningsområdet, og herunder de omkringliggende overdrev, også vil kunne opleves fra det foreslåede stiforløb. Stien vil have samme tilgængelighed fra Lindkjærvej og vil efter nævnets vurdering udgøre et tilfredsstillende alternativ, da stiforløbet vil blive placeret tættere på det fredede område, og udsigten mod nord ikke blokeres af et læhegn. Det ændrede stiforløb vil fortsat sikre adgangen til overdrevsarealerne omkring Høgebjerg og understøtte fredningens formål om offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har derfor besluttet at ændre stiforløbet, således at den del af stien, der forløber på matr.nr. 14a, Lerbjerg By, Lerbjerg, og 1g, Essendrup By, Laurbjerg, fra Lindkjærvej, langs med læhegnet og frem til fredningsgrænsen mod vest, udtages af fredningen. Der etableres i stedet et stiforløb fra Lindkjærvej, som derefter løber langs ejerlavsskellet mellem Laurbjerg By, Laurbjerg og Essendrup By, Laurbjerg på matr.nr. 12d og 11e Laurbjerg By, Laurbjerg og ind på matr.nr. 1g Essendrup By, Laurbjerg, indtil det når fredningsgrænsen og derefter fortsætter langs fredningsgrænsen mod syd, indtil det støder til den øst-sydvest gående del af stien.

Ændringen er vist på det medfølgende fredningskort, som herefter er det gældende fredningskort for fredningen. De vedtagne bestemmelser for fredningen i Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024 gælder for fredningen. Nævnet bemærker, at plejemyndigheden ved etableringen af stien særligt bør sikre tilgængeligheden på steder, hvor terrænet er lavt, og der som følge heraf kan være udfordringer for færdslen på grund af vand.

Som følge af beslutningen om at ændre stiens forløb, ophæves Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om at tilkende lodsejer med lb.nr. 35 og 44 erstatning for det oprindelige stiforløb.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har besluttet at tilkende 35.640 kr. i erstatning for det nye stiforløb på 594 m på lb.nr. 35 og 44´s ejendom.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har besluttet, at staten ved Miljøministeriet udreder tre fjerdedele, og at Favrskov Kommune, hvor stien er beliggende, udreder den sidste fjerdedel af den tilkendte erstatning, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Af erstatningsbeløbet forrentes 28.500 kr. fra datoen for Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 29. februar 2024, og 7.140 kr. fra den 2. juli 2024, og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4.[3]

2.2. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse
Miljø- og Fødevareklagenævnet udtager stiforløbet på matr.nr. 14a, Lerbjerg By, Lerbjerg, og 1g, Essendrup By, Laurbjerg og fastlægger samtidig et nyt stiforløb på matr.nr. 1g Essendrup By, Laurbjerg samt matr.nr. 11e og 12d Laurbjerg By, Laurbjerg, som nærmere gengivet på det vedlagte fredningskort.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver nævnets afgørelse af 29. februar 2024 om erstatning for ny sti til lb.nr. 35 og 44 og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatning for ny sti:

Lb.nr. 35 og 44, David Søsted: 35.640 kr.

Staten ved Miljøministeriet afholder tre fjerdedele og Favrskov Kommune den sidste fjerdel af den tilkendte erstatning, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på mfkn.naevneneshus.dk. Afgørelsen kundgøres endvidere i Statstidende.

Thomas Steensen
Stedfortrædende formand

[3] Jf. KFE 2002.313, Naturklagenævnets afgørelse af 29. marts 2000 om erstatning i anledning af fredning af arealer ved Stentinget – Byrhøj, Dronninglund Kommune, Nordjyllands Amt.

Kortbilag 1

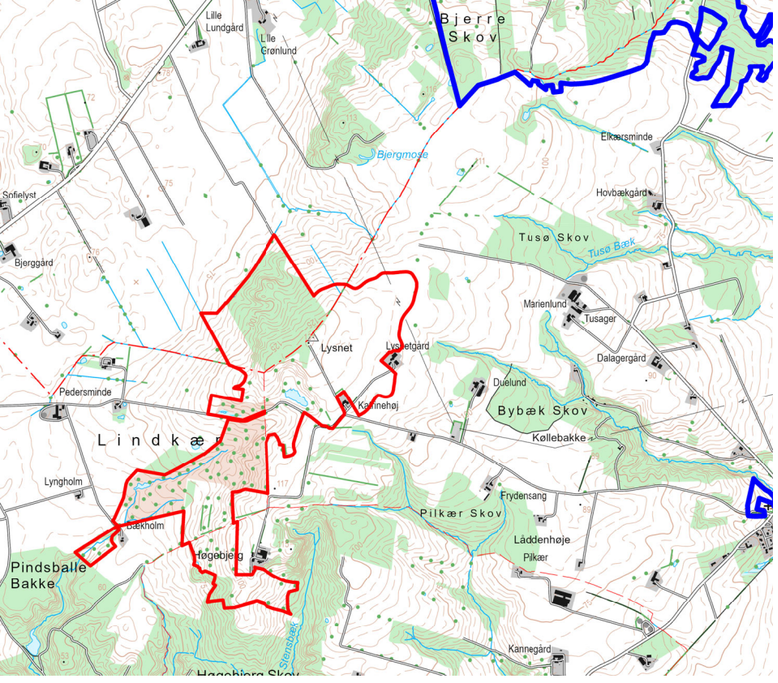

Mål 1 : 30.000

Fredningsgrænse

Eksisterende fredninger

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Matrikelafgrænsning
- Skovbyggelinje
- Ny sti
- Eksisterende sti
- Vandløb
- Levende hegn
- Højdekurver
- Fredskov
- Skov der skal afdrives
- Opstammet træer
- Skov
- Huse med have / gårdsplads
- § 3 - Overdrev
- § 3 - Mose
- § 3 - Hede
- § 3 - Eng
- § 3 - Sø
- P-plads
- 1 Henvisning til areal- og lodsejerliste

N

Randers Kommune
Favrskov Kommune

Jebjerg By, Ørum
Vissing By, Vissing

Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg

Lerbjerg By, Lerbjerg

Lysnet

Lysnetgård

Katrinehøj

Lindkjærvej

Lunddalsvej

Fredningskort

Lysnet

Del af
Jebjerg By, Ørum
Randers Kommune

Vissing By, Vissing
Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg
Lerbjerg By, Lerbjerg
Favrskov Kommune

Region Midtjylland

Fredningskort til brug ved
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNETS
afgørelse
FEBRUAR 2024
19/07871

Indeholder data fra Geodatastyrelsen,
Matrikelkortet fra juni 2016

© Geodatastyrelsen

Mål 1:4000

Kortet udfærdiget af Danmarks Naturfredningsforening den 24.10.2016 Ivi DN
og ændret af Nævnenes Hus den 28-02-2024, revideret den 03-07-2024

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET >

NÆVNENES HUS

29. februar 2024
Sagsnr.: 19/07871
SKJ

Endelig afgørelse. Vedrører afgørelsen fra Fredningsnævnet med sags nr. FN-MJØ-129-2016.
Klik her for at se afgørelsen.

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET
Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

AFGØRELSE om fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 40.[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om at gennemføre fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Randers Kommune:

Del af matr.nr. 2x, 7i, 8o, og 12p, Jebjerg By, Ørum.

Favrskov Kommune:

Matr.nr. 40b, 40d, 85b, samt del af matr.nr. 11d, 21a, 23a, 43c, og 85a, Vissing By, Vissing.

Matr.nr. 3bo, 3v, 5cq, samt del af matr.nr. 1c, 11d, 11e, 12b, og 12d Laurbjerg By, Laurbjerg.

Matr.nr. 1e samt del af matr.nr. 1d, 1g, og 1m Essendrup By, Laurbjerg.

Del af matr.nr. 14a, og 14b Lerbjerg By, Lerbjerg.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.

Fredningen af Lysnet gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

Formål

§ 1 Fredningens formål
Formålet med fredningen er

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter,
- at sikre og forbedre områdets naturværdier, herunder at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og stiforbindelser sikres og forbedres, og
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf.

Bestemmelser

§ 2 Fredningsområdet
Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilaget.

§ 3 Bevaring af området
Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, f.eks. i forbindelse med naturgenopretning eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse
Stk. 1. Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes.
Stk. 2. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, medmindre disse har et naturforbedrende sigte. Der skal af hensyn til både udsigter og naturtilstand ske rydninger af selvgroede krat i de beskyttede naturtyper som nærmere anført i § 9.
Stk. 3. Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn ikke tilladt.
Stk. 4. Vildtremiser er som udgangspunkt ikke tilladt, men kan dog etableres med fredningsnævnets forudgående godkendelse, hvis fredningsnævnet vurderer, at det er uden betydning for fredningens formål.
Stk. 5. Der kan etableres skærmende lav beplantning omkring installationer mv. ved masten ved toppen af Lysnet.

§ 5 Byggeri mv.
Stk. 1. Der må ikke etableres nye boliger i området. Det gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af planlovens bestemmelser, for tiden § 36, stk. 1 nr. 14.
Stk. 2. Der må heller ikke opføres anden ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende.

Stk. 3. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering. Bestemmelsen er kun relevant for matr.nr. 11d og 85a Vissing By, Vissing, og kun hvis der i øvrigt kan opnås tilladelse efter anden lovgivning til bebyggelse helt eller delvist inden for det fredede område.
Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for naturpleje.
Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr, kalveskjul, overdækket foderhæk og lignende efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Fredningsnævnet kan i en dispensation godkende, at læskuret efterfølgende kan flyttes efter behov uden yderligere forelæggelse for fredningsnævnet i overensstemmelse med fredningsnævnets retningslinjer i dispensationen.
Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for den til landbrugsdriften nødvendige midlertidige opbevaring af gødning i markstakke.
Stk. 7. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg
Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master, belysning og lignende. Der må ikke føres luftledninger over arealerne.
Stk. 2. Plejemyndigheden kan dog opsætte et udsigtstårn på toppen af Lysnet efter fredningsnævnets forudgående godkendelse af tårnets størrelse og øvrige ydre fremtræden.
Stk. 3. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og anden teltslagning end ejerens egen periodevise teltslagning må ikke finde sted.
Stk. 4. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv. er ikke tilladt.
Stk. 5. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).
Stk. 6. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden. På Naturstyrelsens areal kan der opstilles borde-/bænkesæt, shelters og lignende til støtte for friluftslivet.

§ 7 Terrænændringer mv.
Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug.

§ 8 Offentlighedens adgang
Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4. Ridning er ikke tilladt på trampespor eller slåede brede stier.

Bestemmelser

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for, at der ved adgangsvejen fra Lindkjærvej til udsigtstoppen skiltes med begrænsninger i adgangen til motoriseret kørsel og opsættes en bom, hvis udformning og placering dog forudgående skal godkendes af fredningsnævnet.
Stk. 3. Der sikres eksisterende stier og udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Forløbet af stien rundt om lergraven på matr.nr. 40d, Vissing By, Vissing kan løbende tilpasses nedskridninger af lergravens kanter.
Stk. 4. Den eksisterende sti til Lysnet på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing kan placeres tættere mod skellet til matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum efter fredningsnævnets godkendelse af placeringen. Der kan i tilknytning hertil ske en udvidelse af hegningen på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, dog efter fredningsnævnets konkrete godkendelse så der omvendt også sker en sikring af den begrænsede motoriserede færdsel, som fortsat vil kunne ske til Lysnet.

§ 9 Naturpleje
Stk. 1. Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper (særligt overdrev og enge) tilrettelægges, så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning. Der kan bevares enkelte træer og buske og mindre kratpartier foruden de kratpartier, som ikke kan fjernes som en konsekvens af naturbeskyttelseslovens § 3. Ved rydning skal ikke-hjemmehørende arter af træer og buske bekæmpes særlig konsekvent, og ny opvækst heraf skal fjernes. Det gælder særlig ahorn, gyvel, glansbladet hæg og nåletræer bortset fra enebær.
Stk. 2. Der skal ske afvikling af udsigtshindrende beplantning som anført nærmere i § 11.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner
Stk. 1. Favrskov og Randers kommuner er plejemyndighed for de privatejede arealer, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed for og udfører pleje på statsejede arealer.
Stk. 2. Såfremt en grundejer eller forpagter ikke selv ønsker at udføre pleje, har plejemyndighederne ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016.
Stk. 3. Plejemyndighederne udarbejder en fælles plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.
Stk. 4. Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i offentlighedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.
Stk. 5. Plejemyndigheden har, uanset fredningen, som hidtil pligt til at pleje egne arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
Stk. 6. Overordnede retningslinjer for naturplejen fremgår af § 9.

§ 11 Særbestemmelser

Stk. 1. For at genskabe og opretholde den frie udsigt over Gudenådalen fra området omkring Lysnets toppunkt skal der ske afvikling af bevoksningen på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum, og arealerne skal herefter fastholdes som lysåbne arealer, der ikke må gentilplantes eller tilsås med ikke-hjemmehørende græsarter, ligesom selvsået opvækst løbende skal fjernes i overensstemmelse med de retningslinjer, der fremgår af § 9. Egetræerne på matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum, som vist på fredningskortet med signatur for opstammet træer, skal udtyndes i et sådant omfang, at udsigten mod nord bevares og sikres. Tilsvarende skal den selvsåede bevoksning på Naturstyrelsens areal på matr.nr. 40d Vissing By, Vissing fjernes af hensyn til udsigten, og arealet skal fremover friholdes for opvækst. Naturmæssigt værdifulde enkelttræer og mindre trægrupper, som ikke væsentligt generer den frie udsigt, kan bevares. Rydningerne skal gennemføres senest 1 år efter fredningens ikrafttræden.

Stk. 2. Der kan på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing ske beplantning af et yderligere læbælte omkring eksisterende bebyggelse uden om det eksisterende læbælte. Fredningsnævnet skal dog godkende beplantningen til sikring af, at det ikke har betydning for udsigten fra Lysnet. Der kan endvidere ske en nødvendig hævning af et brønddæksel på indtil en meter på ejendommen.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 13 Ophævelse af eksisterende fredning

Med gennemførelsen af nærværende fredning ophæves Overfredningsnævnets afgørelse af 12. januar 1951 (reg.nr. 01352.00) om fredning af adgangsvej og vendeplads ved Lysnetbakkens toppunkt.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.[2] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 10, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som ændret ved lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

Indhold

1. Indledning ... 7
2. Fredningsforslaget ... 7
2.1 Baggrunden for fredningsforslaget ... 7
2.2 Fredningsforslagets afgrænsning ... 8
2.3 Beskrivelse af fredningsområdet ... 8
2.4 Frednings- og planmæssige forhold ... 13
2.5 Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget ... 13
3. Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse ... 18
3.1 Fredningsnævnets behandling af sagen ... 18
3.1.1 Offentligt møde og besigtigelse ... 18
3.1.2 Projekt Lysnet 2008 ... 19
3.1.3 Det reviderede fredningsforslag ... 20
3.1.4 Fredningsnævnets øvrige besigtigelser og møder ... 20
3.1.5 Øvrige bemærkninger til fredningsforslaget ... 20
3.1.6 Fredningsnævnets tilkendegivelse ... 23
3.1.7 Supplerende møde og besigtigelser ... 23
3.2 Fredningsnævnets afgørelse ... 24
4. Klager ... 26
5. Bemærkninger til klagerne ... 27
6. Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling og afgørelse ... 28
6.1 Besigtigelse og offentligt møde ... 28
6.2 Skriftlige indlæg efter besigtigelsen ... 29
6.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger ... 31
6.3.1 Fredningens gennemførelse og afgrænsning ... 32
6.3.2 Fredningens indhold ... 35
6.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse ... 36

1. Indledning

Danmarks Naturfredningsforening fremsatte den 1. november 2016 over for Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del forslag til fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner på i alt 470 ha, fordelt på 48 lodsejere.

Under sagens behandling ved fredningsnævnet har sagsrejser udarbejdet et revideret fredningsforslag, hvor det fredningsområdet er reduceret til 315 ha.

Fredningsnævnet har den 15. oktober 2018 truffet afgørelse om at forlænge fristen for fredningssagens afslutning til den 1. november 2019, jf. naturbeskyttelseslovens § 37 a, stk. 3.

Fredningsnævnet har den 26. august 2019 truffet afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af fredningsforslaget efter miljøvurderingslovens § 8, jf. § 10.

Fredningsnævnet har den 22. marts 2019 truffet afgørelse om at frede dele af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner, i alt ca. 58 ha, fordelt på 10 lodsejere. Fredningsnævnet har samme dag truffet særskilt afgørelse om at tilkende erstatning på 1.141.161 kr. i anledning af fredningen.

Fredningsnævnets afgørelser er i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 forelagt Miljø- og Fødevareklagenævnet til efterprøvelse og er tillige påklaget af én lodsejer og af Miljøstyrelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 43.

2. Fredningsforslaget

2.1 Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af fredningsforslaget:

> ”Danmarks Naturfredningsforening fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk. 3, forslag til fredning af Lysnet i Favrskov og Randers kommuner, i alt 470 hektar.
>
> Lysnet er et stort bakkemassiv på grænsen mellem Randers og Favrskov kommuner ca. 10 km sydvest for Randers. Lysnet er på flere måder enestående i geologisk og landskabelig henseende og rummer desuden unikke naturtyper og sjældne arter.
>
> Lysnet er et sjældent eksempel på en østdansk bakke fra forrige istid, som har overlevet sidste istid. Normalt træffes bakker fra forrige istid kun i Vestjylland på de såkaldte bakkeøer, der ligger udenfor isens maksimale udbredelse under sidste istid, og som derfor ikke har været overskredet og udjævnet af dens gletsjere.
>
> Lysnet består desuden for en stor del af ca. 50 millioner år gammelt plastisk ler fra tertiærtiden, som er blevet skubbet op af forrige istids gletsjere. På

grund af disse forhold er Lysnet og det øst for liggende område med Ølst og Hinge Lergrave blevet udpeget som nationalt geologisk interesseområde (figur 2). Plastisk ler har været vanskeligt eller umuligt at opdyrke med ældre tiders redskaber. Lysnet er derfor først sent og kun delvis blevet opdyrket, og der er bevaret adskillige gamle løvskove og overdrev med meget høje naturværdier.

Området ligger nær Danmarks sjette største by og rummer store muligheder for naturoplevelser, herunder milevid udsigt over en stor del af Midtjylland og oplevelse af sjældne naturtyper som overdrev, oprindelige løvskove med gamle driftsformer og uregulerede bækkeløb. Disse muligheder er ikke realiserede i dag på grund af dårlige adgangsforhold, tilgroning og uheldigt placerede granplantninger. Ophør af kreaturgræsning, plantning, tilgroning og opdyrkning udgør desuden trusler mod områdets sjældne arter og naturtyper.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at en fredning er nødvendig for at sikre og forbedre områdets enestående landskabelige værdier, for at bevare de værdifulde løvskovsmiljøer, for at få gennemført nødvendig pleje af de lysåbne naturtyper og endelig for at give offentligheden bedre adgangsmuligheder. Fredningen vil desuden skabe sammenhæng mellem den fredede Bjerre Skov mod nord og med skove og lysåbne naturarealer langs Hadsten Lilleå mod syd."

2.2 Fredningsforslagets afgrænsning

Det fremgår af fredningsforslaget:

"Mod nordvest afgrænses området af en omtrent 3 kilometer lang og 30-50 meter høj, retlinjet skrænt. Mod nord hænger området sammen den fredede Bjerre Skov og langs østsiden sikres det åbne land sammen med en række værdifulde løvskove og bækkløfter. Områdets sydlige del udgøres for størstedelen af Høgebjerg Skov og et større overdrevsområde ved Lindkjær. Fredningsforslaget omfatter i alt ca. 470 hektar fordelt på 48 lodsejere. Heraf ligger de 398 hektar ligger i Favrskov Kommune fordelt på 42 lodsejere, mens 72 hektar ligger i Randers Kommune fordelt på 7 lodsejere."

2.3 Beskrivelse af fredningsområdet

Det fremgår af fredningsforslaget:

"Geologi og landskab

Lysnets enestående landskab og dets geologiske historie er i fokus i nærværende fredningsforslag. Lysnet er en markant, over 1.000 hektar stor bakke midt i trekanten mellem Randers, Langå og Hadsten. Bakkens toppunkt er med sine 131 meter over havet Danmarks 9. højeste punkt.

Rent landskabeligt påkalder Lysnet sig opmærksomhed ved at være den højeste bakke i miles omkreds. For at møde højere bakker skal man i retning mod syd til Sorring Loddenhøj og Søhøjlandet, mod øst til Mols

Bjerge og mod nord helt til Knøsen i Vendsyssel; mod vest findes ingen bakker af tilsvarende højde.

Geologisk anses Lysnet for at være en rest af en stor randmoræne fra forrige istid (Saale istiden), som senere isfremstød under den sidste istid (Weichsel istiden) ikke har formået at udjævne. Bakkens indre består overvejende af såkaldt plastisk ler fra Danmarks undergrund, der enten når helt op i overfladen eller som kun er dækket af tynde lag fra istiden. På grund af disse forhold er Lysnet udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde (1,2).

Lysnet udgør den sydøstlige del af et større moræneplateau, som mod syd, vest og nord er afgrænset af store smeltevandsdale fra istiden: Lilleådalen og Gudenådalen med deres sidedale (figur 3). Mod nordøst støder plateauet til Ølst bakke, som det er adskilt fra ved en retlinjet lavning, som må skyldes en forkastning i undergrunden. Mod sydøst afgrænses plateauet af Vissing Bæks dalgang, som fortsætter mod øst i Alling Ådal og rummer vandskel mellem Gudenåsystemet og Alling Å. Som det ses af terrænmodellen giver smeltevandsdalene og forkastningen tilsammen plateauet et sekskantet omrids.

Ud mod Gudenåen i vest ligger moræneplateauet i højder omkring 50 meter over havet, men herefter stiger terrænet stejlt, til det kulminerer i Lysnets 131 m over havet. Østsiden af Lysnetbakken falder derimod roligere ned mod Vissing Bæks dal. Bakkens sider er stærkt furede af dybe kløfter, der er skabt ved erosion af vandløb fra istidens slutning og frem til i dag. Da områdets bække er uregulerede foregår denne proces stadigvæk, om end i et langsommere tempo end dengang, da bakken lå vegetationsløs hen lige efter istiden. Under kraftig regn kan vandføring og materialetransport dog stadig blive usædvanlig kraftig. Det skyldes, at vandet har svært ved at synke ned gennem det plastiske ler.

Området omkring bakkens toppunkt er relativt fladt og for en stor del åbent, og det byder på usædvanligt storslåede, milevide udsigter. Udsigten over Gudenådalen og mod Randers er dog blokeret af en granplantage umiddelbart nord for selve toppunktet (figur 4). Tre større masteanlæg i området må også betegnes som landskabeligt skæmmende.

Lysnetbakkens geologiske dannelse

Lysnets indre består overvejende af havaflejret plastisk ler, der kan ses naturligt blottet i områdets bækkløfter. De forskellige typer af ler kan desuden iagttages fra kanten af en nedlagt lergrav umiddelbart sydvest for Lysnettoppen. Vil man ned i lergraven bør man være iført gummistøvler og færdes med forsigtighed på grund af muligheden for skred. Det plastiske ler er i øvrigt langt bedre kendt fra gravene i Ølst og Hinge 5-6 kilometer mod øst, og geologernes viden om Lysnets plastiske ler er støttet på oplysninger herfra. Undersøgelser af landskabets former, af sammensætningen af istidsaflejringerne og af strukturerne i det plastiske ler har fået geologerne til at give et bud på Lysnets dannelse. Lysnet regnes primært for at være presset

op som en stor randmoræne af en gletsjer, der kom ind over området fra en nordøstlig retning i slutningen af den forrige Saale istid. Denne randmoræne kan stadig følges i en række af højdedrag fra Lysnet mod sydøst over Galten, Røved og Vorre og muligvis helt til Mols Bjerge. I den senere Weichsel istid er randmorænestrøget og Lysnet blevet ramt og overskredet af flere isfremstød fra forskellige retninger, som dog altså langtfra har formået at udslette bakken. Der indgår forskellige typer plastisk ler i Lysnet (Ølst ler, Røsnæs ler og Lillebælt ler). Disse lerarter er aflejret gennem godt 10 millioner år i det kølige, nordlige Atlanterhav, som begyndte at opstå, da kontinentaldriften fik Nordamerika og Europa til at glide fra hinanden for omkring 60 millioner år siden. Nordatlanten afløste den forudgående kridttids varme hav. Leret har ofte livlige blågrønne og røde farver, og på grund af tryk fra istidernes gletsjere er det blevet presset op, foldet sammen og forskudt i komplicerede mønstre. Nordatlantens åbning var ledsaget af kraftig vulkanisme, der afsatte hundredvis af askelag over store områder. Disse askelag findes også i det plastiske ler, og de kan på grund af karakteristiske variationer i tykkelse og sammensætning korreleres med de samtidige og mere velkendte askelag i moleret på Fur og Mors. Oppresningen af det plastiske ler har medført, at Lysnet nok er det sted i Danmark udenfor Bornholm, hvor undergrundens lag, det vil sige lagene fra før istiderne, når op i den største højde over havet.

Naturtyper

Lysnet har været vanskelig at opdyrke, da det fede, plastiske ler dels gør jordbunden svær at dræne og tung at pløje, dels gør den stenhård, når den tørrer ud i overfladen. Lysnet er derfor relativt sent opdyrket, og væsentlige dele henligger stadig som skov og overdrev. Desuden er områdets mange bække i langt mindre omfang end normalt i det danske landskab blevet reguleret eller rørlagt. Lysnet har oprindelig været overdrev for de omgivende landsbyer, og har primært været benyttet til husdyrgræsning, til høslæt og til hugst af brænde og gærdematerialer mm. ved stævning i områdets mange småskove.

Lysåben natur

Indenfor fredningsforslagets område er overdrev den vigtigste lysåbne naturtype, som der i alt er registreret 46 hektar af. Overdrevene rummer stor naturmæssig variation med hensyn til terræn og jordbund, og i deres fugtigste dele forekommer andre naturtyper som væld, bække, småsøer, moser og enge. I de tørreste dele fandtes tidligere hedepartier, men de er nu desværre forsvundet sammen med flere karakteristiske hedearter. Overdrevene er i dårlig plejetilstand, idet størstedelen er uden eller med for svag græsning eller anden pleje og under stærk tilgroning.

De øvrige, § 3-beskyttede naturtyper forekommer overvejende som mindre islæt i overdrevene, og de er ligeledes under tilgroning; det drejer sig om i alt 7 hektar eng, mose og sø. Endelig er der indenfor fredningsforslaget ca. 9 kilometer beskyttet vandløb i form af små bækløb, som generelt er i fin naturtilstand. Et væsentligt - men ikke registreret - areal langs bækkene må

betegnes som § 3-beskyttet mose, overvejende i form af elleskov på våd og vældpræget bund.

Skovnatur
Skovene på Lysnet er overvejende fredskove og rummer i hele Tusø Skov og i størstedelen af Bybæk, Pilkær og Høgebjerg Skove en unik kerne af gammel skov, som har ubrudt kontinuitet som naturlig løvskov i hvert fald tilbage til fredskovforordningen af 1805. Det ofte stejle terræn og de tidligere omtalte jordbundsforhold med vådt, plastisk ler gør det desuden overordentlig sandsynligt, at her faktisk har været løvskov lige så længe, som der har været skov i Danmark efter sidste istid.

Som dokumenteret af skovkenderen Eiler Worsøe (4-5), som var lokal beboer, har skovene på Lysnet tidligere været benyttet langt mere intensivt til græsning og høslæt og til hugst af gavntræ end i dag. Da skovene for størstedelen består af el og andre træarter, som skyder igen fra stubbene efter fældning, har der været tale om såkaldt stævningsskov. I en stævningsskov behøver man ikke at plante, men kan blot hugge (stævne) genvæksten fra stubbene med passendemellemrum. Udover gavntræ til allehånde formål har det samtidig givet lys til skovbunden og dermed forbedret græsvæksten i de perioder, hvor skoven var nystævnet.

Worsøe beretter (5), at den sidste stævning i Tusø Skov fandt sted gennem de tre vintre mellem 1985 og 1988. Det drejer sig om 5 hektar af skovens i alt 15 hektar, som med undtagelse af et lille stykke gammel egeskov alle er stævningsskov domineret af el. Skoven blev da endnu græsset af kvier, og det lader til at være det seneste eksempel herhjemme på, at denne ældgamle driftsform har været opretholdt som led i den almindelige drift af en landbrugsejendom.

Siden – særlig efter implementeringen af Skov- og Naturstyrelsens naturskovsstrategi fra 1994 – er der genoptaget stævning i både private skove og i statsskove. Det gælder bl.a. den fredede Bjerre Skov, som nærværende fredningsforslag støder op til.

Plante- og Dyreliv
Både skovene og de lysåbne naturtyper på Lysnet rummer en meget rig flora (bilag 4.1-4.3). Der er i alt kendt omkring 350 plantearter indenfor fredningsområdet, og selvom ca. 20 af disse ikke er oprindeligt vildtvoksende i Danmark, og måske omkring 10 er forsvundne på grund af tilgroning og bortskygning, er det alligevel omkring hver fjerde vilde, danske planteart, som stadig vokser her i dag. Der er kun sporadisk kendskab til det øvrige plante- og dyreliv (bilag 4.4), men der kan næppe være tvivl om, at også f.eks. fugle-, insekt- og svampelivet må være rigere end normalt. Det er vigtigt for den biologiske mangfoldighed i skovene, at de bevares som hidtil, dvs. som løvskov med naturvenlig drift. Særlig bør plantning af nåletræer, herunder juletræer og pyntegrønt, undgås. Desuden bør, af såvel

landskabelige som biologiske hensyn, blokering af udsigter og skovbryn ved tilplantning af markerne med energipil og -poppel mm. undgås.

De lysåbne naturtyper er hårdt pressede af tilgroning og ophørt eller for svag græsning. Særlig kan der ikke længere siges at forekomme hede ved Lindkær, og sjældne eller lokalt sjældne arter som lav skorsonér, farvevisse og adskillige flere må frygtes at være borte eller i det mindste trængt meget stærkt tilbage. Tilsvarende gælder enge og moser, hvor især engstrøget ved Lindkær er under kraftig tilgroning med pil, og hvor de endnu åbne dele er stærkt domineret af mjødurt, som har skygget den øvrige flora bort. Her kan man frygte for sjældne arter som f.eks. skærmplanten seline og flere arter af gøgeurt.

Fortidsminder og kulturspor

Kulturhistorisk er Lysnet en sent opdyrket udmark, hvor der ikke har ligget landsbyer eller anden væsentlig bebyggelse før udskiftningen, dvs. før omkring år 1800. Bortset fra en enkelt overpløjet høj "Tinghøj" nær Vissing er der ikke registreret fortidsminder på Lysnet. Der er ca. 1,5 kilometer beskyttede sten- og jorddiger; helt overvejende fredskovdiger fra nyere tid. Derimod giver de mange bevarede småskove med overvejende naturlig trævegetation, overdrevene og de mange naturlige vandløb delvis et billede af landskabet fra før udskiftningen.

Offentlighedens adgang og friluftsliv

Publikums muligheder for at opleve det enestående landskab er begrænset til et mindre areal på 9 hektar, som ejes af Miljø- og Fødevareministeriet, og til 400 meter fredet markvej og en vendeplads ved det geodætiske målepunkt på bakkens toppunkt 131 meter over havet. Lysnettoppen var tidligere et yndet udflugtsmål med milevid udsigt horisonten rundt, men er ikke længere attraktiv, da omkring halvdelen af rundhorisonten er blokeret af træbevoksninger. Den blokerede del af udsigten var tilmed den mest imponerende, da man her er tæt på bakkens markante nordvestskrænt med oprindelig en storslået udsigt over Gudenådalen.

Der er offentlig adgang til områdets skove efter de gældende regler herfor i private skove, men der savnes parkeringspladser og stisystemer, som binder skovene sammen med hinanden og med områdets øvrige naturområder.

Området anvendes kun i beskedent omfang til friluftsliv, som helt overvejende består i de lokale beboeres besøg i især Bybæk Skov. I Bybæk skov findes en spejderhytte, men der er i øvrigt ingen særlige afmærkede ruter eller andre faciliteter for friluftslivet i skovene. Ikke-lokale besøgende må formodes helt overvejende at bruge Miljø- og Fødevareministeriets areal.

Naturpleje og naturplejeaftaler
Med fredningen får plejemyndigheden ret til at foretage naturpleje på private arealer uden udgift for ejeren. Det er f.eks. relevant, hvor § 3-beskyttede arealer er groet til i selvsået krat, som lodsejeren ikke selv ønsker at rydde.

Der er i 2012 i samarbejde mellem lodsejer, jagtlejer og Favrskov Kommune gennemført et større naturplejeprojekt om rydning af krat i den centrale del af overdrevet Lindkær (matr.nr. 1c, 12b og del af 11d, Laurbjerg By).

I den vestlige del af Pilkær Skov (matr.nr. 20c og 76, Vissing By) er der indgået en skovlovsaftale om bevaring af et antal enkelttræer.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser
Omtrent den vestlige halvdel af Lysnet er udpeget som område med særlige drikkevandsinteresser, den resterende del som område med drikkevandsinteresser. Der er enkelte private vandboringer. Der er ingen reservationer til råstofgravning.

Området rummer en for længst nedlagt lergrav, som har været anvendt til deponering af marksten, men som ellers henligger uden efterbehandling og med væsentlige naturinteresser i form af muligheder for iagttagelse af udskridninger i det plastiske ler og af en stor bestand af maj-gøgeurt.

Natura2000-interesser
Området er ikke omfattet af natura 2000 udpegning, men støder mod nord til natura 2000-område nr. 229 Bjerre Skov."

2.4 Frednings- og planmæssige forhold

Eksisterende fredninger
Det fremgår af fredningsforslaget, at en adgangsvej til og en vendeplads ved selve toppen af Lysnet er omfattet af en fredning fra 1951.[3] Fredningen foreslås ophævet, og arealet på 0,2 ha indgår i den nye fredning.

Planlægningsmæssige forhold
Det foreslåede fredningsområde er beliggende i landzone, og der er ikke lokalplaner eller forslag til lokalplaner inden for området. Fredningsområdet er i Favrskov og Randers kommuners kommuneplaner udpeget som bevaringsværdigt landskab.

2.5 Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget

Fredningsforslaget indeholder følgende bestemmelser:

[3] Overfredningsnævnets kendelse af 12. januar 1951 vedrørende udlæggelse af en vej til udsigtspunktet "Lysnet" og en vendeplads sammesteds.

”**§ 1 Fredningens formål**

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter indrammet af løvskove,
- at sikre og forbedre områdets naturværdier herunder, at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje og at skovene bevares som artsrige løvskove,
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter sikres og forbedres og at der etableres bedre stiforbindelser såvel indenfor området som til nærtliggende, offentligt tilgængelige naturområder,
- at skabe grundlag for naturpleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilag 1.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra Fredningsnævnet, f.eks. i forbindelse med naturgenopretning eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes. For de vigtigste arealkategorier gælder følgende:

Skov

I fredskov, vist med særlig signatur på fredningskortet, skal eksisterende løvtræsarealer af naturligt hjemmehørende træarter opretholdes med vedvarende skovdække. Fredskovpligtige løvtræsarealer må således ikke konverteres til nåleskov, herunder juletræer og pyntegrønt, eller tilplantes med ikkehjemmehørende arter af løvtræ. Fredskov kan lades urørt, men fredningen er ikke til hinder for, at skovdrift ved plukhugst, stævning og/eller skovgræsning opretholdes eller genindføres. Fredningsområdet rummer i alt 121,6 hektar fredskov.

En del skovbevoksede arealer er ikke fredskov. Det drejer sig dels om granplantager anlagt i nyere tid, om plantet energiskov og om naturligt tilgroede dele af gamle skovlysninger, overdrev og skovenge, der ligger inde i fredskov og som ikke er omfattet af § 3-beskyttelse.

For udvalgte ikke-fredskovpligtige skovbevoksede arealer, som ligger inde i fredskov, gælder som udgangspunkt ovennævnte regler for fredskov, medmindre det i medfør af en plejeplan (se § 10) besluttes at genskabe dem som overdrev eller eng. Det drejer sig om 3,6 hektar i Høgebjerg Skov beliggende i matrikel 14a og 18b Lerbjerg By, Lerbjerg.

For øvrige ikke-fredskovpligtige skovbevoksede arealer gælder enten, at de skal ryddes af hensyn til genskabelse af udsigt (se § 11) eller at de kan bevares som skov eller (gen)indtages til dyrkning af landbrug, men ikke konverteres til energipil.

Beskyttet natur
Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet jævnfør naturbeskyttelseslovens § 3, når disse har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås eller plantes, drænes, kalkes, tilskudsfodres eller foretages udsætning eller fodring af vildt. Af hensyn til både udsigter og bedre naturtilstand skal der ske en del rydninger af selvgroede krat i de beskyttede naturtyper, se nærmere under § 9. Der er i alt 57,3 hektar beskyttede naturtyper indenfor fredningsområdet.

Arealer i landbrugsmæssig omdrift
Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn og vildtremiser ikke tilladt. Undtaget fra forbuddet er tilplantning i private haver.

§ 5 Byggeri mv.

Der må ikke etableres nye boliger i området, herunder hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri. Det gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af Lov om planlægning § 36, stk. 1 nr. 12.

Der må heller ikke opføres anden ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Sådanne konstruktioner kan opføres på arealer, som er omfattet af fredningskortets signatur ”hus med have og gårdspladsareal”.

Bygninger som er nødvendige for landbrugsdriften kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af Fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.
Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje.

Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master o.l. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Udenfor have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt.

Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. I skovene kan der opsættes sædvanlige hegn omkring nyplantninger og foryngelser såfremt disse fjernes igen inden 10 år. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden. På Naturstyrelsens areal kan der opstilles borde-/bænkesæt, shelters o.l. til støtte for friluftslivet.

§ 7 Terrænændringer mv.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug. Forbuddet mod terrænændringer gælder ikke i private haver.

§ 8 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4.

Der sikres eksisterende stier og udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Der skal være opmærksomhed på, at der vil opstå behov for at flytte stien rundt om lergraven på matrikel 40d, Vissing By i takt med, at der uden tvivl også fremover vil ske nedskridninger af lergravens kanter.

Plejemyndigheden skal inden for 1 år efter fredningens gennemførelse have etableret de på kortet viste nye stier. Yderligere stier kan etableres efter aftale med lodsejeren.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper (særlig overdrev og enge) tilrettelægges så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning. Der kan bevares enkelte træer og buske og mindre kratpartier, men generelt er der et stort behov for rydning heraf, som skal opfyldes. Ved rydning skal ikke-hjemmehørende arter af træer og buske bekæmpes særlig konsekvent, og ny opvækst heraf skal fjernes. Det gælder særlig nåletræer bortset fra enebær samt ahorn, gyvel og glansbladet hæg. Den naturlige trævegetation i områdets bækkløfter, som helt overvejende er domineret af el, skal bevares og kan eventuelt periodevis forynges ved stævning.

Der skal ske afvikling af i alt ca. 12 hektar udsigtshindrende granplantning, selvsået løvskov og energiskov, se nærmere under § 11.

Indenfor skovene og de ovenfor omtalte, lysåbne naturtyper må de hydrologiske forhold helt overvejende betegnes som naturlige. Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse kan genskabes naturlig hydrologi i øvrige dele af området, for eksempel ved sløjfning af dræn eller frilægning af rørlagte vandløb.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Favrskov og Randers kommuner er plejemyndighed for de privatejede arealer, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed for og udfører pleje på Miljø- og Fødevareministeriets arealer.

Såfremt en lodsejer eller forpagter ikke selv ønsker at udføre pleje, har plejemyndighederne ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jævnfør den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

Plejemyndighederne udarbejder en fælles plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.

Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i offentlighedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.

Der skal gives lodsejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan. Såfremt der er uenighed om

indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for Fredningsnævnet til afgørelse, jf. ovennævnte bekendtgørelse.

Plejemyndigheden har, uanset fredningen, som hidtil pligt til at pleje egne arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
Overordnede retningslinjer for naturplejen fremgår af § 9.

§ 11 Særbestemmelser

For at genskabe den frie udsigt over Gudenådalen fra området omkring Lysnets toppunkt skal der ske afvikling af ca. 11 hektar bevoksning på matrikel nummer 7i og 8° Jebjerg By, Ørum, og arealet skal herefter holdes fri for opvækst, som kan forstyrre udsigten. Tilsvarende skal ca. 1 ha selvsået bevoksning på Naturstyrelsens areal på matrikel nummer 40d Vissing By, Vissing ligeledes fjernes af hensyn til udsigten, og arealet skal fremover friholdes for opvækst. Naturmæssigt værdifulde enkelttræer og mindre trægrupper, som ikke væsentligt generer den frie udsigt kan bevares. Der skal endelig ske rydning af 1 hektar energiskov af poppel på matrikel nummer 21a Vissing By, Vissing. Rydningerne skal gennemføres senest 1 år efter fredningens ikrafttræden.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 13 Ophævelse af eksisterende fredning

Med gennemførelsen af nærværende fredning ophæves Overfredningsnævnets kendelse af 12.01.1951 (Reg. nr. 01352.00) om fredning af adgangsvej og vendeplads ved Lysnetbakkens toppunkt."

3. Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse

3.1 Fredningsnævnets behandling af sagen

3.1.1 Offentligt møde og besigtigelse

Fredningsnævnet afholdte i juni 2017 offentligt møde om fredningsforslaget og foretog besigtigelse af markvejen til toppen af Lysnet. Der blev på det offentlige møde fremsat ønske om at ophæve fredningsforslagets midlertidige retsvirkninger, og der blev stillet spørgsmål til fjernelse af beplantning på toppen af Lysnet, pleje af området og offentlighedens adgang. Herudover blev der stillet spørgsmål til det foreslåede stiforløb fra toppen af Lysnet til Bjerre Skov og nytteværdien af dette, hvis der ikke er offentlig adgang i skoven.

Danmarks Naturfredningsforening oplyste, at en indsigelse mod brug af motorkøretøjer på markvejen til toppen af Lysnet kan imødekommes, men

at arbejdskørsel og handicapkørsel bør være tilladt. Herudover blev det oplyst, at det ved en fejl fremgår af fredningsforslaget, at der ikke må tilskudsfodres på arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Danmarks Naturfredningsforening oplyste desuden, at fredningsforslaget måske omfattede et for stort område, hvorfor foreningen på baggrund af det offentlige møde efterfølgende ville meddele fredningsnævnet, hvilke områder der kunne udtages fra fredningen.

Miljøstyrelsen oplyste, at styrelsen anerkendte de landskabelige og naturmæssige værdier omkring toppen af Lysnet, men at det foreslåede fredningsområde er for stort i forhold til gevinsterne ved en fredning. Styrelsen ville på et senere tidspunkt udtale sig nærmere om fredningens udstrækning.

En gruppe på 41 lodsejere oplyste at der ikke er grundlag for at frede yderligere arealer, hvorfor fredningens geografiske udstrækning bør begrænses til en frivillig fredning på 18 ha, som Danmarks Naturfredningsforening også tidligere har forsøgt at frede. Lodsejergruppen oplyste desuden, at den foreslåede fredning krænker retsbevidstheden og ikke er i almenvellets interesse, og at hverken Randers og Favrskov kommuner eller Miljøstyrelsen ønsker fredningen gennemført. Lodsejerne oplyste, at de selv kan pleje området uden en fredning, at en fredning vil sætte naturen og områdets vildtbestande mange år tilbage, og at gevinsterne ved fredningen ikke opvejes af udgifterne til pleje, rydning og vedligeholdelse.

Et byrådsmedlem fra Favrskov Kommune oplyste, at et samlet byråd ikke har udtrykt støtte til fredningen. Byrådsmedlemmet udtrykte selv støtte til fredningen og bemærkede, at den præcise udstrækning af fredningsområdet må fastlægges af Danmarks Naturfredningsforening og fredningsnævnet.

3.1.2 Projekt Lysnet 2008

Det fremgår af fredningsnævnets afgørelse, at flere lodsejere og kommunerne i stedet for den foreslåede fredning har ønsket udsigten fra toppen af Lysnet sikret på baggrund af Projekt Lysnet, der i 2008 blev udarbejdet i samarbejde mellem Randers og Favrskov kommuner, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og Skov- og Naturstyrelsen. Projektet omfattede 18 ha på arealerne nærmest toppen af Lysnet. Det fremgår videre af, at projektet havde til formål delvist at genskabe den oprindelige natur, herunder ved at fjerne træbevoksningen nord for toppen af Lysnet for at forbedre udsigten og genskabe den lysåbne natur på arealerne. Derudover skulle projektet forbedre tilgængeligheden og øge kendskabet til området. Det er oplyst, at projektet ikke blev gennemført, idet der ikke kunne opnås enighed om erstatningen i relation til én grundejer

3.1.3 Det reviderede fredningsforslag
På baggrund af de indsigelser og bemærkninger til fredningsforslaget, der blev fremsat før, under og efter det offentlige møde, udarbejdede Danmarks Naturfredningsforening et revideret fredningsforslag med ændringer i fredningens afgrænsning. Det foreslåede fredningsområdet blev herved reduceret fra 470 ha til 315 ha, idet en række arealer ved Bjergmose, i og omkring Pilkær Skov og Bybæk Skov og et areal i den vestlige del af Høgebjerg Skov udgik af fredningsforslaget.

Som følge af det reviderede fredningsforslag udgik følgende lodsejere af fredningen: lb.nr. 1, 4, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 37, 38, 39, 46, 47 og 48.

Fredningens formål blev ikke ændret ved det reviderede fredningsforslag.

3.1.4 Fredningsnævnets øvrige besigtigelser og møder
Efter det offentlige møde afholdte fredningsnævnet yderligere besigtigelser og møder med de grundejere, der ønskede dette.

Lodsejerne med lb.nr. 2 og lb.nr. 31 oplyste, at hvis det foreslåede stiforløb fra toppen af Lysnet til Bjerre Skov gennemføres, vil det være nødvendigt at opsætte trådhegn for at sikre, at hunde ikke kan komme ind til kreaturerne på lodsejers mark. Det blev desuden anført, at erstatningen for stien bør hænge sammen med stiens bredde, og at stien bør placeres helt op til skellet. Herudover blev det bemærket, at arealet med juletræer ved Bjergmose bør udgå af fredningen, at læskure bør kunne flyttes efter behov med fredningsnævnets godkendelse, og at egeskoven ved toppen af Lysnet bør bevares ved eventuel rydning.

Lodsejer med lb.nr. 31 oplyste videre, at han for størstedelen af ejendommen ikke vil acceptere et forbud mod flerårig udsigtshæmmende afgrøder, og at et udsigtstårn vil overflødiggøre et sådant forbud. Lodsejer bemærkede herudover, at en fredning ikke vil være nødvendig eller proportionel.

Lodsejer med lb.nr. 18 bemærkede, at lodsejers bygninger ikke kan ses fra toppen af Lysnet, at et forbud mod udsigtshæmmende beplantning ikke vil tjene et formål på lavtliggende arealer, at lodsejer selv har plejet området, og at der på den baggrund ikke er behov for en fredning. Lodsejer anførte, at hans ejendom bør udtages af fredningen. Ifølge lodsejer vil fredningens formål kunne opnås ved frivillige aftaler, der ikke vil medføre samme værditab for ejendommen.

3.1.5 Øvrige bemærkninger til fredningsforslaget
Randers Kommune anførte, at kommunen ønsker fredningsforslaget erstattet af Projekt Lysnet fra 2008. Kommunen bemærkede videre, at registreringen af § 3-beskyttede arealer kun er vejledende, men at det på baggrund af en gennemført besigtigelse kan konstateres, at de beskyttede naturtyper i fredningsområdet er en mosaik af mere eller mindre tilgroede overdrev

med fugtige lavninger og væld, der på grund af jordbunden er helt unik. Ifølge kommunen er overdrevsvegetation under pres på grund af tilgroning af krat, der dog også har en biologisk værdi, hvorfor de ikke bør ryddes uden dispensation fra kommunen.

Randers Kommune bemærkede, at stierne i området bør være tre meter brede, så de kan slås med en maskine, at det uklart, hvad der skal ske med arealerne nord for toppen af Lysnet efter rydningen, men at pleje med afgræsning bør overvejes, og at det bør overvejes at lade løvtræer, der ikke er udsigtshæmmende, blive stående nord for toppen af Lysnet, da de kan forbedre biodiversiteten i området. Kommunen anførte videre, at stien til Bjerre Skov ikke er ny sti, men et kørespor uden offentlig adgang, hvortil der dog bør gives offentlig adgang, hvis den kobles sammen med stier uden for fredningsområdet. Herudover foreslog kommunen, at fredningsbestemmelsernes § 4 og § 9 ændres, så de muliggør etablering af områder med en mosaik af overdrev og krat. Ifølge kommunen vil de foreslåede bestemmelser være i strid med naturbeskyttelseslovens § 3.

Favrskov Kommune anførte, at kommunen ønsker fredningsforslaget erstattet af Projekt Lysnet fra 2008.

Lodsejergruppen anførte, at de bakker op om at frede 18 ha i overensstemmelse med Projekt Lysnet fra 2008, hvis det sker ved frivillige aftaler. Gruppen kunne bakke op om at genetablere udsigten og etablering af et udsigtstårn.

Lodsejer med lb.nr. 32, der var repræsenteret ved advokat, tilsluttede sig lodsejergruppens bemærkninger om en frivillig fredning og bemærkede supplerende, at vejadgangen til toppen af Lysnet alene bør være for gående, idet adgang for motoriseret færdsel forekommer i strid med fredningens formål og de landskabelig værdier.

Landboforeningen Kronjylland udtrykte på vegne af 18 lodsejere modstand mod fredningsforslaget. Det blev anført, at fredningsforslaget vil gøre naturen i fredningsområdet statisk, selvom landskabet og naturen er dynamiske og afspejler kulturen, og at fredningens formål kan opnås gennem andre tiltag og reguleringer. Foreningen har bemærket, at frivillige aftaler vil have en bedre effekt på fredningsområdet, og at foreningen bakker op om en fredning på 18 ha omkring toppen af Lysnet. Herudover er det foreningens opfattelse, at fredningen vil have en negativ påvirkning af jagten i området, og at fredningen er unødvendig.

Lodsejer med lb.nr. 12 bemærkede, at offentlig færdsel på stier i Tusø Skov vil ødelægge naturen.

Advokaten for lodsejer med lb.nr. 18 bemærkede supplerende, at en fredning vil være i strid med proportionalitets- og intensitetsprincippet og være begrundet i usaglige hensyn. Det blev desuden bemærket, at fredningen vil

gøre ejendommen usælgelig, at skoven allerede er beskyttet som fredskov, at udsigten fra toppen af Lysnet ikke vil blive påvirket af driften af lodsejers marker, og at en fredning ikke bør gennemføres, før det er afklaret, om fredningsformålene kan opnås ved frivillige aftaler. Såfremt en fredning gennemføres, bør fredningsgrænsen følge en højdekote fastsat af fredningsnævnet, som sikrer at udsigtshæmmende afgrøder, ikke kan påvirke udsigten fra toppen af Lysnet. Denne bør dog ikke være lavere end ca. kote 120.

Lodsejer med lb.nr. 31 anførte, at fredningen ikke kræves af almenvellet og derfor ikke bør gennemføres. Det blev desuden bemærket, at også det reviderende fredningsforslag er for vidtgående og ikke sagligt begrundet i hensynet til almenvellet. Lodsejer anførte, at fredningen bør begrænses mest muligt, og at udsigten fra toppen af Lysnet vil kunne bevares tilstrækkeligt ved alene at frede 1-2 ha af lodsejers ejendom, der er i samme højde som toppen af Lysnet. Det er desuden lodsejers ønske, at der etableres en flytbar bom ved adgangsvejen til toppen af Lysnet samt et hundesikkert hegn langs lodsejers mark, og at bebyggelse tegnes uden om fredningsområdet, da bebyggelsen i området kun i begrænset omfang hindrer udsigten fra toppen af Lysnet.

Lodsejer med lb.nr. 35 bemærkede, at han er modstander af fredningsforslaget, at området omkring Lysnet er tæt afgræsset, og at skovene på hans ejendom i dag er et fristed for kronvildt, hvilket vil ødelægges med den foreslåede sti. Lodsejer har videre bemærket, at fredningen er unødvendig, at der altid er passet godt på naturen på ejendommen, og at det af hensyn til ejendommens drift er vigtigt fortsat at kunne dyrke alternative afgrøder som energipoppel og gran. Lodsejer har desuden oplyst, at ejendommen er indrettet til at tilgodese vildtet, og at ejendommens værdigrundlag hviler på fleksible muligheder for at drive jagt og landbrug.

Lodsejer oplyste herudover, at den sydlige del af ejendommen ikke kan ses fra toppen af Lysnet, at offentlighedens adgang til området er sikret af de eksisterende stier og grusveje, at lodsejer er indstillet på at indgå en frivillig aftale om at fjerne eksisterende energipoppel og granskov, og at lodsejer om nødvendigt ville være indstillet på at indgå en frivillig aftale om fredning ved at tinglyse en servitut på ejendommen.

Lodsejer med lb.nr. 9 anførte, at det ikke er nødvendigt at frede lodsejers ejendom, da ligger langt fra toppen af Lysnet og derfor ikke vil påvirke udsigten fra toppen.

Lodsejer med lb.nr. 44 bemærkede, at det foreslåede fredningsområde er for stort, at fredningen bør koncentrere sig om toppen af Lysnet, og at lodsejers ejendom bør udtages af fredningen.

Skovdyrkerforeningen anførte, at fredningens formål kan opnås via frivillige aftaler med lodsejerne, og at områdets naturværdier er tilstrækkeligt

beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Ifølge foreningen kan den foreslåede rydning af skov ikke begrundes med hensynet til geologi eller natur, men kan alene have til formål at genskabe udsigter, hvilket ikke er proportionelt med indgrebet i den privat ejendomsret.

Danmarks Jægerforbund udtrykte sympati for ønsket om at beskytte udsigten fra toppen af Lysnet og beskyttelsen af biologiske og rekreative værdier, men oplyste at rydning af fredskovsarealer vil have en negativ påvirkning af områdets jagt, da vildtets dækning forringes. Herudover blev det anført, at fredningens forbud mod udsætning og fodring af vildt på § 3-arealer virker tendentiøst og overflødigt som følge af den eksisterende beskyttelse i naturbeskyttelseslovens § 3, og at forbud mod levende hegn og vildtremiser på landbrugsarealer, jagthytter og skydetårne samt en øget offentlig adgang vil forringe ejendommenes jagtværdi. Jægerforbundet anførte, at fredningen er unødvendig, ikke er proportionel, og at der bør arbejdes videre med Projekt Lysnet som en frivillig ordning.

3.1.6 Fredningsnævnets tilkendegivelse

Fredningsnævnet fremkom i oktober 2017 med en tilkendegivelse om fredningssagens videre forløb. Fredningsnævnet anførte herved, at der alene var grundlag for at gennemføre en fredning af Lysnet i den udstrækning, det er nødvendigt for at genoprette udsigten fra toppen af Lysnet og fastholde denne, hvorved områdets skove, lysåbne naturtyper, overdrev og øvrige naturtyper ikke skulle medtages i fredningen. Fredningsnævnet tilkendegav, at den nærmere afgrænsning af fredningen og stiforløb endnu ikke var fastlagt, og at disse vil blive fastlagt i forbindelse med yderligere besigtigelser i området.

3.1.7 Supplerende møde og besigtigelser

På baggrund af fredningsnævnets tilkendegivelse anmodede Danmarks Naturfredningsforening om et møde til yderligere belysning af den del af fredningsforslaget, som omfattede overdrev og Tusø Skov. Danmarks Naturfredningsforening anførte i tilknytning hertil, at der er tale om værdifuld natur i absolut national topklasse udsat for åbenbare trusler og med stort plejebehov, hvilket ikke er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven eller skovloven, som ikke hjemler en plejepligt for ejerne eller plejeret for kommunerne i de lysåbne naturtyper eller sikrer mod renafdrift og konvertering til ikke-hjemmehørende træarter mv. i skovene. Foreningen anførte, at der er tale om det formentlig vigtigste større overdrevsområde i Danmark, som endnu ikke er beskyttet gennem hverken fredning, Natura 200 eller offentligt ejerskab. Foreningen redegjorde herefter nærmere for de naturmæssige værdier af fredningsområdets overdrev og Tusø Skov.

I forlængelse af mødet, som fandt sted i december 2017 med deltagelse af fredningsnævnet, Danmarks Naturfredningsforening og Randers Kommune, blev det foreslåede stiforløb til Bjerre Skov og overdrevene ved Lindkær, Høgebjerg og Høgebjerg Skov besigtiget. Fredningsnævnet konstaterede, at der ikke er en offentlig tilgængelig adgang i Bjerre Skov, da

stien forløb ad et kørespor gennem et indhegnet areal, som der ifølge ejeren af Bjerre Skov aldrig havde været adgang til, da det havde været hegnet og græsset siden 1991.

Lodsejer med lb.nr. 35, der ejer arealerne ved Høgebjerg og Høgebjerg Skov, bemærkede, at offentlig adgang til skovene og overdrevene vil medføre færdsel tæt på ejendommens beboelse og derfor krænke privatlivets fred.

Efter mødet bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at det er uklart, om køresporet til Bjerre Skov udgør en vej, der ikke må nedlægges i medfør af naturbeskyttelseslovens § 26, og at foreningen var indstillet på at forsøge at lave aftaler med ejerne af Bjerre Skov om offentlig adgang til skoven. Foreningen opfordrede dog fredningsnævnet til at fastlægge et stiforløb fra Lysnet til Bjerre Skov, da det er foreningens erfaring, at det kan tage flere år at indgå aftaler om offentlig adgang.

Det fremgår endvidere af fredningsnævnets afgørelse, at fredningsnævnet i april og oktober 2018 afholdte møder med de lodsejere, ville blive omfattet af den noget geografisk større fredning til sikring af udsigten end ved Projekt Lysnet fra 2008, ligesom fredningsnævnet afholdte møder med grundejerne af overdrevet Lindkær til brug for en afklaring af, om der var grundlag for at give en kommunal plejeret til overdrevet.

Da det ministerudpegede medlem af fredningsnævnet udtrådte af nævnet under sagens behandling, blev der med deltagelse af suppleanten for det ministerudpegede medlem afholdt nyt offentligt møde i juni 2019 og efterfølgende møder og besigtigelser med de grundejere, der måtte ønske det i august 2019.

3.2 Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet har den 22. oktober 2019 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, truffet afgørelse om at frede dele af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner.

Fredningen omfatter efter fredningsnævnets afgørelse arealer på 58 ha, som ejes af 9 private lodsejere samt offentligt ejede arealer (Naturstyrelsen).

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet har fundet grundlag for at gennemføre en fredning af Lysnet i den udstrækning, det er nødvendigt for at genoprette udsigten fra Lysnet, og skabe grundlag for at fastholde denne udsigt. Fredningsnævnet finder, at herved sikres særligt de landskabelige værdier samtidig med, at offentlighedens adgang til og færdsel i området sikres og forbedres i forhold til de nuværende forhold ved, at de nuværende stier fastholdes i fredningen og sikres mod tilgroning.

Det fremgår videre, at det som led i udsigtsfredningen og indkigget mod Lysnet er nødvendigt at fjerne bevoksningen på matr.nr. 7i og 80 Jebjerg By, Ørum og matr.nr. 40d Vissing By, Vissing. Da en sådan sikring af udsigten og indkigget ikke bør kunne spoleres ved en tilgroning af overdrevet på disse ejendomme og af engen og overdrevet på matr.nr. 2x Jebjerg By, Ørum, har fredningsnævnet besluttet at frede disse ejendomme i den udstrækning, det er foreslået.

Videre fremgår det, at Lysnet er beliggende i kote 131, og at fredningsgrænsen, efter en konkret vurdering af det nødvendige til sikring af udsigten fra Lysnet i øvrigt, findes - med fravigelser på matr.nr. 11d og 23a Vissing By, Vissing på grund af de bagvedliggende skove og udsigtshæmmende bygninger - at kunne fastsættes med udgangspunkt i en højdekurve på kote 115 frem til Lindkjærvej, som er fredningsgrænsen mod syd.

Fredningsnævnet har bemærket, at Danmarks Naturfredningsforening rejste fredningssagen til fredning af 470 ha, men at foreningen allerede på det offentlige møde nævnte, at det nok ikke var nødvendigt at frede så stort et område til opnåelse af fredningsformålene. Fredningsforslaget blev i overensstemmelse hermed efter indsigelserne mod forslaget begrænset til 315 ha. Fredningsnævnet har anført, at det var og fortsat er fredningsnævnets opfattelse, at der ikke er grundlag for at frede så stort et areal til sikring af udsigten eller opfyldelse af de øvrige formål i fredningsforslaget, og at den erstatning, der skal udbetales ved den foreslåede fredning, ikke findes at stå mål med den øgede beskyttelse, en fredning vil medføre. Fredningsnævnet har på den baggrund besluttet alene at frede de arealer, der er nødvendige for at genoprette udsigten fra Lysnet og fastholde denne.

Fredningsnævnet har anført, at fredningsnævnet principielt har forståelse for Danmarks Naturfredningsforenings ønske om at gennemføre en fredning også til sikring af områdets skove, lysåbne naturtyper, overdrev og øvrige naturtyper, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er imidlertid tale om natur mv., der i vidt omfang er beskyttet i henhold til lovgivningen, og der er i vidt omfang tale om arealer, som selv ved tilgroning ikke nødvendigvis har afgørende indflydelse på udsigten fra Lysnet.

Fredningsnævnet har bemærket, at ejerne af overdrevet ved Lindkær har tilkendegivet at være indstillet på at pålægge ejendommene servitutter, som giver Favrskov Kommune en ret til at pleje overdrevene efter en plejeplan, som aftales med grundejerne, og som ikke hindrer en fortsat udnyttelse af overdrevene til jagt. Fredningsnævnet har oplyst, at dialogen med lodsejerne ikke har omfattet et stiforløb, der giver adgang til overdrevet.

Endelig har fredningsnævnet anført at være enigt med Danmarks Naturfredningsforening i, at det kunne være hensigtsmæssigt med en sti, der kunne forbinde Bjerre Skov med Lysnet. Da der imidlertid ikke er den hertil nødvendige offentlige adgang i Bjerre Skov, og da udsigten fra Lysnet

mod nord genskabes ved fjernelse af beplantningen, finder fredningsnævnet, at der ikke er grundlag for at etablere en ny sti i fredningen fra Lysnet og mod nordøst.

Fredningsnævnet har ændret fredningsbestemmelserne i forhold til fredningsforslaget, blandt andet i forhold til fredningens formål, som med fredningsnævnets afgørelse er, at

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og eksisterende stiforbindelser sikres og forbedres, og
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf.

Fredningsnævnet har anført, at der ved opfyldelsen af fredningsformålene sker en sikring og forbedring af områdets naturværdier herunder ved, at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje.

4. Klager

Miljøstyrelsen har anført, at det ikke fremgår entydigt af fredningsnævnets afgørelse, hvordan de arealer, hvor skov skal afdrives, fremover skal anvendes, og at det bør præciseres, om arealerne kan anvendes til landbrug og i den forbindelse kan gødes og sprøjtes.

Danmarks Naturfredningsforening har anført, at fredningsnævnets afgørelse tilsidesætter de naturmæssige værdier i området, hvilket var et bærende element i fredningsforslaget, og at hensynet til at fremme hensigterne bag områdets udpegning som nationalt geologisk interesseområde ligeledes tilsidesættes. Det er videre anført, at naturen i området ikke er tilstrækkeligt beskyttet, da den eksisterende beskyttelse ikke giver lodsejerne en plejepligt eller kommunen en plejeret, ligesom at skovloven ikke sikrer skovene mod renafdrift og konvertering til ikke-hjemmehørende træarter.

Det fremgår desuden af klagen, at Danmarks Naturfredningsforening savner en egentlig begrundelse fra fredningsnævnet for ikke at inddrage områdets naturværdier og hensynet til at skabe grundlag for pleje i fredningens formålsbestemmelse. Der er på den baggrund anført en række nye oplysninger for at understrege behovet for beskyttelse af områdets biologiske og geologiske værdier, herunder at der formentligt er tale om det vigtigste, større overdrevsområde i Danmark, som endnu ikke er beskyttet af en fredning, Natura 2000 eller offentligt ejerskab, og at det daværende Århus Amt karakteriserede området som sit næststørste og vigtigste overdrevsområde kun overgået af Mols Bjerge.

Det fremgår videre, at der på de 315 ha, der er omfattet af det reviderede fredningsforslag, findes 350 arter af karplanter, hvoraf flere er sjældne, og

at der i fredningsområdet er fundet rosenrød vokshat, der kun er fundet fem gange i Danmark. Derudover er de rødlistede svampe porfyr-rødblad og hvidbladet rødblad er fundet i området, der er fundet 36 arter af dagsommerfugle, hvoraf 10 er rødlistede, rødlistede køllesværmere, 18 arter af guldsmede og vandnymfer samt fem rødlistede insektarter. For så vidt angår Tusø Skov er det anført, at skoven har fuld historisk kontinuitet som løvskov og består for størstedelen af en type af elleskov, der er prioriteret naturtype i EU's habitatdirektiv. Skoven rummer over 120 arter af karplanter, hvoraf 16 regnes for særlige gammelskovsindikatorer, og en rig lav- og mosflora på 48 lavarter, hvoraf 11 er rødlistede.

Ifølge Danmarks Naturfredningsforening har foreningen strakt sig langt ved at reducere det foreslåede fredningsområdet fra 470 ha til 315 ha, og da de overdrev og skove, der fortsat ønskes fredet er i national topklasse, er det foreningens opfattelse, at de ikke er tilstrækkeligt beskyttede.

Danmarks Naturfredningsforening har med henvisning til en udtalelse fra Hans Henrik Bruun, ph.d. lektor ved Biologisk Institut på Københavns Universitet anført, at overdrevene på Lysnet rummer betydelige, dokumenterede værdier knyttet til overdrev og lysåben løvskov. Det er videre anført, at overdrev er den naturtype, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, der har det mindste samlede areal, og som i mindst grad er omfattet af Natura 2000-områderne, hvorfor der er behov for en fredning til at sikre naturværdier knyttet til netop denne naturtype.

Det fremgår af klagen fra Danmarks Naturfredningsforening, at muligheden for at etablere nye stier på tværs af Lysnet, der kunne forbinde Lilleådalen med Bjerre Skov, forsvinder med den udstrækning af fredningen, som er fastlagt af fredningsnævnet.

Lodsejer med lb.nr. 31 har anført, at fredningen rammer ham særligt hårdt, da han ejer 18,52 ha af fredningens 58 ha, og da han ejer den største del af de landbrugsarealer, der fredes, samt at den pågældende fredning kun delvist er krævet af almenvellet. Det er desuden klagers opfattelse, at det ikke er hele klagers ejendom, der rummer sådanne landskabelige værdier, men at der kan være interesser i at beskytte udsigten mod syd og til dels sydøst. Da udsigten mod øst og nordøst er begrænset af flere højtliggende skovpartier, virker det ifølge klager unuanceret, at fredningsgrænsen følger højdekote 115, og da klagers akutelle driftsform med græs og korn ikke hindrer udsigten, er det klagers opfattelse, at fredningen bør ophæves eller begrænses for så vidt angår klagers ejendom.

5. Bemærkninger til klagerne

Lodsejer med lb.nr. 35 har til klagen fra Danmarks Naturfredningsforening bemærket, at det ikke er nødvendigt at udvide fredningsområdet mod syd, da der ikke er incitament til skovrejsning grundet den aktuelle beskyttelse af arealerne. Lodsejer er desuden positivt indstillet for at fjerne en granskov

på ejendommen, som ifølge Danmarks Naturfredningsforening er udsigtshæmmende.

For så vidt angår Danmarks Naturfredningsforenings forslag om at lade områdets overdrev pleje af græssende dyr, har lodsejer bemærket, at lodsejers ejendom ikke er godkendt til dyrehold, hvilket har vanskeliggjort muligheden for afgræsning de seneste tre år. Ifølge lodsejer vil det i fremtiden blive sværere at finde dyrehold til at græsse arealerne, da overdrevene ligger spredt uden en ordentlig tilgangsvej, da der ikke er nok drikkevand på arealerne om sommeren, da forbrugerne spiser mindre kød, og da det er krævende at vedligeholde hegn og tilse dyrene.

Lodsejer har desuden bemærket, at tilsagnet til pleje af græs- og naturarealer er bortfaldet for overdrevene, da det ikke er muligt at opretholde en stabil afgræsningspligt over en 5-årig periode, og at muligheden for at opleve overdrev er bedre ved Mols Bjerge.

Herudover har lodsejer bemærket, at der findes et velfungerende netværk af stier omkring Lysnet, og at det er uhensigtsmæssigt at anlægge stier på lodsejers ejendom grundet det plastiske ler og det kuperede terræn.

Naturstyrelsen har bemærket, at det er vigtigt at sikre den offentlige sti rundt om den gamle lergrav, og at denne sti er sikret i både det reviderede fredningsforslag og i fredningsnævnets afgørelse.

Randers Kommune har til Miljøstyrelsens klage bemærket, at kommunen er enig i, at det er uklart, hvordan de arealer, der skal ryddes for beplantning, skal drives fremadrettet, herunder om de må gødskes eller sprøjtes, eller om de skal overgå til en ekstensiv drift med udvikling til natur.

6. Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling og afgørelse

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Olaf Tingleff, samt de læge medlemmer Lene Hansen, Kristian Pihl Lorentzen, Maria Temponeras og Jens Vibjerg.

6.1 Besigtigelse og offentligt møde

Miljø- og Fødevareklagenævnet besigtigede den 27. september 2023 fredningsområdet og afholdt den 28. september 2023 offentligt møde om sagen.

Danmarks Naturfredningsforening redegjorde under besigtigelsen og det offentlige møde for forslaget om fredning af Lysnet. Der var under mødet indlæg om behovet for at frede området og om den eksisterende beskyttelse af området gennem naturbeskyttelseslovens § 3. De for fredningsnævnet fremførte argumenter for og imod fredningen blev i alt væsentlighed gen-

taget, og der var blandt andet indlæg om tilgroning, de aktuelle og potentielle muligheder for pleje af området samt om fredningens regulering af offentlighedens adgang.

Under besigtigelsen blev det drøftet, om de dyrkede arealer i området bør inddrages i fredningen for at sikre udsigten fra toppen af Lysnet. I den forbindelse foreslog ejeren af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing (lb.nr. 31), at fredningsgrænsen syd for toppen af Lysnet kunne udformes som en kile fra toppen mod syd, hvilket vil sikre de største landskabelige værdier i området. Lodsejeren bemærkede desuden, at det er uhensigtsmæssigt at dele af fredningsgrænsen følger højdekote 115 og ikke et matrikelskel eller et naturligt skel i landskabet.

Ejeren af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 5) oplyste, at dele af beplantningen på ejendommen var fældet, for omkring tre år, da træerne var hugstmodne.

Ejeren af matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 6) oplyste, at en del af skoven på ejendommen var blevet fældet sidste år, og at træet ikke kunne anvendes som gavntræ. Ejeren oplyste videre, at egetræerne på den sydligste del af ejendommen er 40 – 50 år gamle, og at det er muligt at udtynde træerne, så udsigten forbedres samtidig med, at træerne bevares.

Ejeren af matr.nr. 2h Vissing By, Vissing (lb.nr. 12) oplyste, at ejeren ikke ønskede offentlig adgang til Tusø Skov, at der ikke foregår produktion i skoven, og at det fortsat er planen, at skoven skal være urørt.

Under det offentlige møde bemærkede Miljøstyrelsen, at hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet gennemfører fredningen og fastholder fredningsnævnets afgrænsning, bør undtagelsen vedrørende medhjælper- og generationsskifteboliger i fredningens § 5 udgå, da sådanne boliger i det tilfælde bør placeres uden for fredningsområdet.

6.2 Skriftlige indlæg efter besigtigelsen

Lodsejer med lb.nr. 31, John Engsig, har i et indlæg af 27. september 2023 anført, at hans ejendom ikke var omfattet af projekt Lysnet i 2008, hvorfor det forekommer overraskende, at ejendommen nu ønskes fredet.

Det er lodsejers opfattelse, at fredningen er unødvendig, da den alene ønskes gennemført af Danmarks Naturfredningsforening og ikke af almenvellet, hvilket er et krav for gennemførelse af ekspropriationer i henhold til grundlovens § 73. Ifølge lodsejer er både stat, kommuner og lodsejer imod fredningen, og publikumsinteressen er begrænset til området omkring den gamle lergrav. Det fremgår desuden af bemærkningerne, at der ikke er naturmæssige værdier på lodsejers ejendom, at den fremtidige drift af ejendommen ikke vil hindre udsigten, at fredningen kan hindre klimafremmende tiltag, og at ændringer i ejendommens drift vil kræve tilladelser efter andre regelsæt.

Ifølge lodsejer bør fredningen ophæves på hans ejendom eller begrænses, så den ikke følger kote 115. Hvis fredningsgrænsen i kote 115 fastholdes, bør den fastlægges præcist med et passende antal koordinatpunkter.
Lodsejer har endvidere bemærket, at der bør etableres en oplukkelig bom ved vejen til toppen af Lysnet for at hindre motoriseret færdsel, at fredningen ikke bør hindre opførelse af aftægtsboliger, at det bør være tilladt at etablere hegn til beskyttelse mod ulve og krondyr, og at der ved etablering af nye stier bør etableres passende hegning for at adskille hunde og husdyr. Det fremgår videre, at et udsigtstårn på toppen af Lysnet kan sikre udsigten bedre end en fredning.

Lodsejer med lb.nr. 13, I/S Værum Vestergaard, har den 28. september 2023 bemærket, at Danmarks Naturfredningsforening under det offentlige møde frafaldt ønsket om stier til Tusø Skov, hvorfor det ikke uden stierne er relevant at frede landbrugsarealerne ved Tusø Skov.

Lodsejer med lb.nr. 5, Christen Mørup, har den 28. september 2023 gentaget, at han er modstander af en fredning.

Lodsejer med lb.nr. 18, Gorm Ditlev Christensen, har den 28. september 2023 bemærket, at hans ejendom alene fredes af hensyn til at sikre udsigten, da der hverken findes overdrev eller et særligt plante- eller dyreliv på ejendommen. Lodsejer har bemærket, at der fra toppen af Lysnet og i retning af lodsejers ejendom er udsigt til en transformerstation og højspændingsledninger, hvilket påvirker den landskabelige oplevelse af ejendommen.

Foreningen til Svampekundskabens Fremme har den 28. september 2023 bemærket, at fredningsområdet rummer stor biodiversitet og en særlig funga i form af flere sjældne og rødlistede arter af overdrevssvampe, herunder parakit-vokshat, der har sit eneste voksested i Danmark, og rosenrød vokshat, der i nyere tid kun er fundet på fem lokaliteter i Danmark. Det er foreningens opfattelse, at det er vigtigt at gennemføre fredningen, og at områdets biodiversitet bør fremgå af fredningens formål på lige fod med de landskabelige hensyn. Overdrevene ved Lindkær bør sikres ligesom de øvrige lysåbne naturtyper i området. En frivillig aftale med lodsejerne kan ikke sikre den nødvendige pleje af overdrevene, der er truet af tilgroning.

Dansk Botanisk Forening-Jyllandskredsen har den 29. september 2023 bemærket, at foreningen støtter gennemførelsen af det reviderede fredningsforslag på 315 ha. Foreningen har bemærket, at arealerne rummer store botaniske værdier, hvorfor det er uforståeligt, at fredningsnævnet kun fredede 58 ha og ikke har inddraget de sammenhængende overdrev ved Lindkær. Det fremgår videre, at overdrevene ved Lindkær er præget af kildevæld og tidligere rummede en unik flora med hede- og overdrevsarter blandet med arter fra vældprægede kær. Overdrevene har grundet manglende pleje siden begyndelsen af 1990'erne mistet en stor del af den botaniske

værdi, og flere rødlistede arter og orkidéer findes ikke længere på overdrevene. Ifølge foreningen sikrer fredningsnævnets løsning med servitutter ikke den fornødne pleje af arealerne. Foreningen har desuden bemærket, at den manglende gennemførelse af projekt Lysnet fra 2008 illustrerer, at området ikke kan sikres ad frivillighedens vej, men kun ved en fredning.

6.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, kan der gennemføres fredning af landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:

> ”§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.
>
> Stk. 2. Loven tilsigter særligt
> 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,
> 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og
> 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.”

Efter naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 1, skal en fredning indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. Ifølge § 38, stk. 3, kan en fredning gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. Af § 38, stk. 4 fremgår, at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1, afsluttes fredningsnævnets behandling af en fredningssag med, at nævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres, idet nævnet i så fald fastlægger fredningens geografiske udstrækning og fastsætter nærmere fredningsbestemmelser for området, jf. § 38, samt afgør erstatningsspørgsmål m.v., jf. § 39.

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 42, at når den samlede erstatning og godtgørelse i anledning af en fredning overstiger 500.000 kr., skal Miljø- og Fødevareklagenævnet efterprøve fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, i dens helhed, uanset om afgørelsen påklages.

Fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, kan endvidere påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1.

Endvidere følger det af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, at Miljø- og Fødevareklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i overensstemmelse med ovenstående retsgrundlag truffet afgørelse om fredningens gennemførelse og afgrænsning samt fredningsbestemmelserne, og har herunder taget stilling til de indgivne klager. Nævnet har i en separat afgørelse behandlet spørgsmål om erstatning m.v. og truffet afgørelse herom.

6.3.1 Fredningens gennemførelse og afgrænsning

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der til bakkemassivet Lysnet er knyttet betydelige landskabelige værdier, hvoraf bakkens toppunkt som ét af Danmarks højeste punkter frembyder en milevid udsigt over landskabet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at udsigten over Gudenådalen og mod Randers har været blokeret af granplantagerne på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum, og at disse arealer uden en fredning vil kunne gentilplantes. Nævnet bemærker videre, at flere arealer omkring toppunktet er under kraftig tilgroning, hvilket påvirker udsigten, ligesom der på de arealer, som drives landbrugsmæssigt, ikke i dag er restriktioner, som forbyder udsigtshæmmende beplantning og afgrøder.

Det er nævnets opfattelse, at en fredning af arealerne omkring toppunktet efter ovenstående oplysninger bør gennemføres, idet en fredning vil muliggøre, at udsigten fra Lysnet kan genoprettes i sin fulde udstrækning og fastholdes ved blandt andet en kontinuerlig pleje af arealerne.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan derfor tiltræde fredningsnævnets begrundelse for at frede med henblik på at sikre områdets landskabelige værdier, og at fredningsgrænsen på de åbne landbrugsarealer øst for toppen er fastlagt med udgangspunkt i en højdekurve på kote 115 frem til Lindkjærvej, som er det nødvendige til sikring af udsigten.[4]

Miljø- og Fødevareklagenævnet er desuden enigt med fredningsnævnet i, at offentlighedens adgang til og færdsel i området bør sikres med en fredning af hensyn til offentlighedens mulighed for landskabs- og naturoplevelser.

Endvidere bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at en fredning også bør gennemføres af hensyn til at sikre områdets særlige geologiske interesser og formidlingen heraf.

---

[4] Jf. vedlagte kortbilag, hvor fredningsgrænsen er angivet med koordinater.

Endelig bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Lysnet også rummer flere naturtyper, herunder sammenhængende overdrevsarealer, som på grund af deres størrelse, særlige jordbund og høje naturværdi med en meget rig flora er fredningsværdige. De lysåbne naturtyper i området har igennem en årrække været under stadig stærkere tilgroning som følge af manglende græsning, hvilket udgør en trussel for de lysåbne naturtyper, som den generelle beskyttelse af arealerne efter naturbeskyttelseslovens § 3 ikke kan forhindre. Det er nævnets vurdering, at en varig beskyttelse af disse naturtyper bør ske gennem en fredning af arealerne, hvorved arealernes tilstand gennem kontinuerlig pleje vil kunne sikres og forbedres.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har afgrænset fredningsområdet nærmere som anført neden for.

Overdrevsarealerne

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at fredningsområdet bør udvides med overdrevsarealerne umiddelbart syd for Lindkjærvej på matr.nr. 21a Vissing By, Vissing samt matr.nr. 3bo, 1c, 12b, 12d og 11d Laurbjerg By, Laurbjerg.

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at overdrevsarealerne ved Høgebjerg på matr.nr. 1d, 1e og 1g Essendrup By, Laurbjerg og matr.nr. 14b og 14a Lerbjerg By, Lerbjerg tillige skal indgå i fredningen. Flertallet har vurderet, at de mellemliggende landbrugsarealer også skal inddrages i fredningen for at skabe et sammenhængende fredningsområde, som også kan sikre udveksling mellem overdrevene.

Ét mindretal (Kristian Pihl Lorentzen og Jens Vibjerg) finder, at overdrevene ved Høgebjerg ikke skal indgå i fredningen.

Et andet mindretal (Lene Hansen og Maria Temponeras) finder, at skovarealet omkring overdrevet på matr.nr. 14a Lerbjerg By, Lerbjerg skal medtages i fredningen til yderligere sikring af overdrevene.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder videre, at der ikke er grundlag for at inddrage overdrevene på matr.nr. 12p, 12q, og den østlige del af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum, samt matr.nr. 11d Vissing By, Vissing og matr.nr. 18b Lerbjerg By, Lerbjerg i fredningen, da de arealmæssigt er små og ligger langt fra de øvrige overdrevsarealer og uden sammenhæng med disse.

Skovene

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Tusø Skov indeholder enestående naturværdier, som er fredningsværdige. Henset til, at der ikke er aktuelle trusler mod skoven, og at skoven har en isoleret placering fra den øvrige del af fredningsområdet og uden sammenhæng til dette, finder flertallet ikke tilstrækkeligt grundlag for at inddrage Tusø Skov i fredningen.

Mindretallet (Eva Staal) finder, at Tusø Skov bør inddrages i fredningen, da skoven indeholder enestående naturmæssige værdier, og da en fredning vil udgøre en varig beskyttelse af området, som også vil omfatte senere lodsejere.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder tillige, at der ikke er grundlag for at inddrage Høgebjerg Skov i fredningen.

Landbrugsarealer

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at inddrage landbrugsarealer i fredningen, ud over dem, der er beskrevet oven for, og som enten indgår i fredningen for at bevare udsigten fra toppen af Lysnet, eller skal bidrage til at skabe et sammenhængende fredningsområde mellem overdrevarealerne.

Stier

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det stiforløb ved Høgebjerg mellem lb.nr. 12 og 35´s ejendomme, som fremgår af fredningsforslaget, skal indgå i fredningen. Flertallet har lagt vægt på, at stien vil skabe adgang til overdrevsarealerne omkring Høgebjerg, og at stien vil understøtte fredningens formål om offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelse ved etablering af stiforbindelser. Stien skal anlægges, så den følger de naturlige skel i landskabet omkring det øst- vestgående matrikelskel på strækningen.

Mindretallet (Kristian Pihl Lorentzen og Jens Vibjerg) finder, at der ikke er den fornødne fredningsmæssige begrundelse for etablere stiforløbet, da det primære formål med etableringen er at forbinde stisystemer, som ligger uden for fredningen.

For så vidt angår etableringen af en ny sti fra Lysnet og til Bjerre Skov bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at det efter fredningsforslaget må være en forudsætning for at frede en sådant stiforløb, at stiforløbet giver adgang til Bjerre Skov. Da det må lægges til grund, at der i dag ikke er adgang til Bjerre Skov, og da det er uvist, om en sådan offentlig adgang vil kunne etableres i fremtiden, kan Miljø- og Fødevareklagenævnet tiltræde fredningsnævnets vurdering af, at der ikke er grundlag for at etablere et nyt stiforløb fra toppen af Lysnet og til Bjerre Skov.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder endvidere, som anført af sagsrejser, og lodsejerne i enighed, at motoriseret færdsel til toppen af Lysnet skal kunne reguleres nærmere som anført i fredningsbestemmelsernes § 8, idet der herved også bør tages særlige hensyn til adgang for motoriseret færdsel for gangbesværede og lign.

6.3.2 Fredningens indhold

§ 1 Fredningens formål

Miljø- og Fødevareklagenævnet har som oven for anført vurderet, at en fredning af Lysnet også bør omfatte en sikring og bevaring af områdets betydelige naturmæssige værdier. Nævnet har derfor vedtaget at ændre fredningens formålsbestemmelse, således at formålet med fredningen er

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter,
- at sikre og forbedre områdets naturværdier, herunder at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og stiforbindelser sikres og forbedres, og
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf.

§ 5 Byggeri mv.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er anledning til at ændre fredningsbestemmelsernes § 5 om medhjælper- og generationsskifteboliger, som foreslået af Miljøstyrelsen under det offentlige møde. Nævnet har vurderet, at den nuværende bestemmelse og planlovens § 36, stk. 1 nr. 14, udgør en tilstrækkelig regulering af mulighederne for at opføre medhjælper- og generationsskifteboliger inden for fredningen.

§ 11 Særbestemmelser

Miljø- og Fødevareklagenævnet har vedtaget at ændre fredningsbestemmelsernes § 11 for at præcisere den tilstand, som arealerne på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum skal henligge i efter endt rydning af opvækst. Nævnet har besluttet, at de pågældende arealer skal fastholdes som lysåbne arealer, der ikke må gentilplantes eller tilsås med ikkehjemmehørende græsarter, ligesom arealerne løbende skal friholdes for selvsået opvækst.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har endvidere besluttet, at arealet med egetræer på matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum, som vist med signatur for opstammet træer på fredningskortet, som indeholder naturmæssige værdier, ikke skal ryddes fuldstændigt, men at træerne skal udtyndes, så det er muligt at bevare både egetræerne og udsigten mod nord. Den nærmere regulering heraf skal foretages i plejeplanen.

Øvrige ændringer

Miljø- og Fødevareklagenævnet har desuden foretaget en række mindre ændringer af fredningsbestemmelserne. Fredningens § 4, stk. 2, er ændret, idet det præciseres, at driften og anvendelsen af de naturbeskyttede arealer reguleres af den til enhver tid gældende bestemmelse i naturbeskyttelseslovens § 3. I fredningens § 8, stk. 3, er der sket en sproglig tilpasning som

følge af nævnets beslutning om, at der skal etableres nye stier i fredningsområdet. Herudover er fredningens § 10, stk. 1, om plejemyndighed og planer ændret således, at bestemmelsen er bragt i overensstemmelse med plejebekendtgørelsen.

6.4 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse
Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om at gennemføre fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Randers Kommune:

Del af matr.nr. 2x, 7i, 8o, og 12p, Jebjerg By, Ørum.

Favrskov Kommune:

Matr.nr. 40b, 40d, 85b, samt del af matr.nr. 11d, 21a, 23a, 43c, og 85a, Vissing By, Vissing.

Matr.nr. 3bo, 3v, 5cq, samt del af matr.nr. 1c, 11d, 11e, 12b, og 12d Laurbjerg By, Laurbjerg.
Matr.nr. 1e samt del af matr.nr. 1d, 1g, og 1m Essendrup By, Laurbjerg.

Del af matr.nr. 14a, og 14b Lerbjerg By, Lerbjerg.

Fredningen af Lysnet gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål
Formålet med fredningen er

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter,
- at sikre og forbedre områdets naturværdier, herunder at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og stiforbindelser sikres og forbedres, og
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf.

§ 2 Fredningsområdet
Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilaget.

§ 3 Bevaring af området
Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, f.eks. i forbindelse med naturgenopretning eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse
Stk. 1. Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes.
Stk. 2. Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, medmindre disse har et naturforbedrende sigte. Der skal af hensyn til både udsigter og naturtilstand ske rydninger af selvgroede krat i de beskyttede naturtyper som nærmere anført i § 9.
Stk. 3. Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn ikke tilladt.
Stk. 4. Vildtremiser er som udgangspunkt ikke tilladt, men kan dog etableres med fredningsnævnets forudgående godkendelse, hvis fredningsnævnet vurderer, at det er uden betydning for fredningens formål.
Stk. 5. Der kan etableres skærmende lav beplantning omkring installationer mv. ved masten ved toppen af Lysnet.

§ 5 Byggeri mv.
Stk. 1. Der må ikke etableres nye boliger i området. Det gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af planlovens bestemmelser, for tiden § 36, stk. 1 nr. 14.
Stk. 2. Der må heller ikke opføres anden ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende.
Stk. 3. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering. Bestemmelsen er kun relevant for matr.nr. 11d og 85a Vissing By, Vissing, og kun hvis der i øvrigt kan opnås tilladelse efter anden lovgivning til bebyggelse helt eller delvist inden for det fredede område.
Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for naturpleje.
Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr, kalveskjul, overdækket foderhæk og lignende efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Fredningsnævnet kan i en dispensation godkende, at læskuret efterfølgende kan flyttes efter behov uden yderligere forelæggelse for fredningsnævnet i overensstemmelse med fredningsnævnets retningslinjer i dispensationen.
Stk. 6. Fredningen er ikke til hinder for den til landbrugsdriften nødvendige midlertidige opbevaring af gødning i markstakke.
Stk. 7. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg
Stk. 1. Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master, belysning og lignende. Der må ikke føres luftledninger over arealerne.
Stk. 2. Plejemyndigheden kan dog opsætte et udsigtstårn på toppen af Lysnet efter fredningsnævnets forudgående godkendelse af tårnets størrelse og øvrige ydre fremtræden.
Stk. 3. Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og anden teltslagning end ejerens egen periodevise teltslagning må ikke finde sted.
Stk. 4. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv. er ikke tilladt.
Stk. 5. Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).
Stk. 6. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden. På Naturstyrelsens areal kan der opstilles borde-/bænkesæt, shelters og lignende til støtte for friluftslivet.

§ 7 Terrænændringer mv.
Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug.

§ 8 Offentlighedens adgang
Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4. Ridning er ikke tilladt på trampespor eller slåede brede stier.
Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for, at der ved adgangsvejen fra Lindkjærvej til udsigtstoppen skiltes med begrænsninger i adgangen til motoriseret kørsel og opsættes en bom, hvis udformning og placering dog forudgående skal godkendes af fredningsnævnet.
Stk. 3. Der sikres eksisterende stier og udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Forløbet af stien rundt om lergraven på matr.nr. 40d, Vissing By, Vissing kan løbende tilpasses nedskridninger af lergravens kanter.
Stk. 4. Den eksisterende sti til Lysnet på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing kan placeres tættere mod skellet til matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum efter fredningsnævnets godkendelse af placeringen. Der kan i tilknytning hertil ske en udvidelse af hegningen på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, dog efter fredningsnævnets konkrete godkendelse så der omvendt også sker en sikring af den begrænsede motoriserede færdsel, som fortsat vil kunne ske til Lysnet.

§ 9 Naturpleje
Stk. 1. Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper (særligt overdrev og enge) tilrettelægges, så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning.

Der kan bevares enkelte træer og buske og mindre kratpartier foruden de kratpartier, som ikke kan fjernes som en konsekvens af naturbeskyttelseslovens § 3. Ved rydning skal ikke-hjemmehørende arter af træer og buske bekæmpes særlig konsekvent, og ny opvækst heraf skal fjernes. Det gælder særlig ahorn, gyvel, glansbladet hæg og nåletræer bortset fra enebær.
Stk. 2. Der skal ske afvikling af udsigtshindrende beplantning som anført nærmere i § 11.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner
Stk. 1. Favrskov og Randers kommuner er plejemyndighed for de privatejede arealer, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed for og udfører pleje på statsejede arealer.
Stk. 2. Såfremt en grundejer eller forpagter ikke selv ønsker at udføre pleje, har plejemyndighederne ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016.
Stk. 3. Plejemyndighederne udarbejder en fælles plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.
Stk. 4. Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i offentlighedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.
Stk. 5. Plejemyndigheden har, uanset fredningen, som hidtil pligt til at pleje egne arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
Stk. 6. Overordnede retningslinjer for naturplejen fremgår af § 9.

§ 11 Særbestemmelser
Stk. 1. For at genskabe og opretholde den frie udsigt over Gudenådalen fra området omkring Lysnets toppunkt skal der ske afvikling af bevoksningen på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum, og arealerne skal herefter fastholdes som lysåbne arealer, der ikke må gentilplantes eller tilsås med ikke-hjemmehørende græsarter, ligesom selvsået opvækst løbende skal fjernes i overensstemmelse med de retningslinjer, der fremgår af § 9. Egetræerne på matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum, som vist på fredningskortet med signatur for opstammet træer, skal udtyndes i et sådant omfang, at udsigten mod nord bevares og sikres. Tilsvarende skal den selvsåede bevoksning på Naturstyrelsens areal på matr.nr. 40d Vissing By, Vissing fjernes af hensyn til udsigten, og arealet skal fremover friholdes for opvækst. Naturmæssigt værdifulde enkelttræer og mindre trægrupper, som ikke væsentligt generer den frie udsigt, kan bevares. Rydningerne skal gennemføres senest 1 år efter fredningens ikrafttræden.
Stk. 2. Der kan på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing ske beplantning af et yderligere læbælte omkring eksisterende bebyggelse uden om det eksisterende læbælte. Fredningsnævnet skal dog godkende beplantningen til sikring af, at det ikke har betydning for udsigten fra Lysnet. Der kan endvidere

ske en nødvendig hævning af et brønddæksel på indtil en meter på ejendommen.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 13 Ophævelse af eksisterende fredning

Med gennemførelsen af nærværende fredning ophæves Overfredningsnævnets afgørelse af 12. januar 1951 (reg.nr. 01352.00) om fredning af adgangsvej og vendeplads ved Lysnetbakkens toppunkt.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på https://mfkn.naevneneshus.dk. Afgørelsen kundgøres endvidere i Statstidende.

Thomas Steensen
Stedfortrædende formand

Kortbilag 1

Mål 1 : 30.000

Fredningsgrænse

Eksisterende fredninger

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Matrikelafgrænsning
- Skovbyggelinje
- Ny sti
- Eksisterende sti
- Vandløb
- Levende hegn
- Højdekurver
- Fredskov
- Skov der skal afdrives
- Opstammet træer
- Skov
- Huse med have / gårdsplads
- § 3 - Overdrev
- § 3 - Mose
- § 3 - Hede
- § 3 - Eng
- § 3 - Sø
- P-plads
- 1 Henvisning til areal- og lodsejerliste

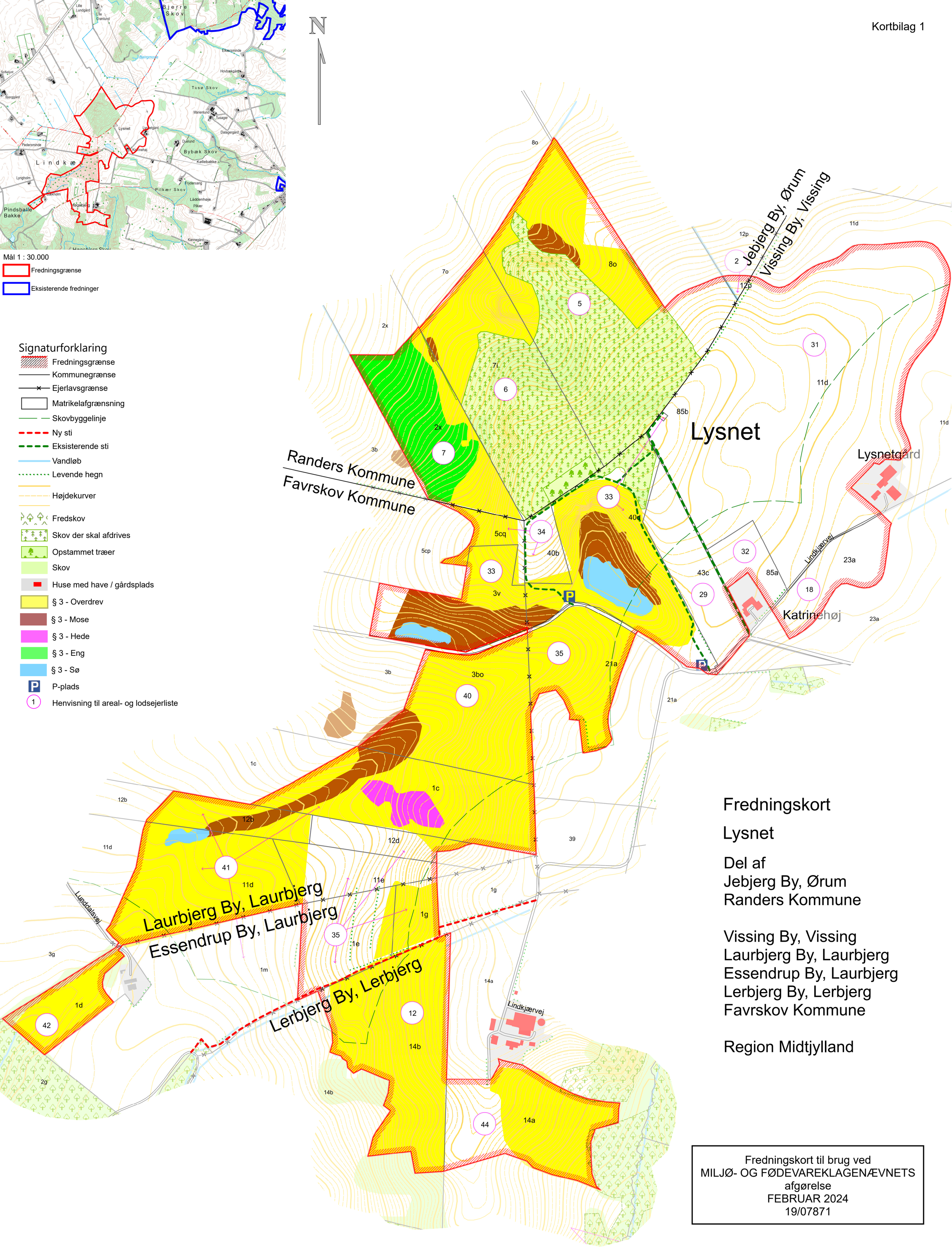

Fredningskort

Lysnet

Del af
Jebjerg By, Ørum
Randers Kommune

Vissing By, Vissing
Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg
Lerbjerg By, Lerbjerg
Favrskov Kommune

Region Midtjylland

Fredningskort til brug ved
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNETS
afgørelse
FEBRUAR 2024
19/07871

Indeholder data fra Geodatastyrelsen,
Matrikelkortet fra juni 2016

© Geodatastyrelsen

Mål 1:4000

Kortet udfærdiget af Danmarks Naturfredningsforening den 24.10.2016 Ivi DN
og ændret af Nævnenes Hus den 28-02-2024

NÆVNENES HUS

29. februar 2024
Sagsnr. 19/07871
SKJ

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET
Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

AFGØRELSE VEDRØRENDE ERSTATNING i sag om fredning af Lysnet i Randers Kommune og Favrskov Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 39, jf. § 40.[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om erstatning i anledning af fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatninger i anledning af fredningen:

Lb.nr. 2: Peder Christian Brejnholt	3.700 kr.
Lb.nr. 5: Christen Hessellund Mørup og Mathias Truel Mørup	539.642 kr.
Lb.nr. 6: Svend Casper	354.969 kr.
Lb.nr. 7: Bo Schaltz Hansen	3.700 kr.
Lb.nr. 12: Henrik Herkert Høgsberg	3.700 kr.
Lb.nr. 18: Gorm Ditlev Christensen	18.721 kr.
Lb.nr. 29: Landsbrugsstyrelsen	Ingen erstatning
Lb.nr. 31: John Engsig	184.979 kr.
Lb.nr. 32: René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen	10.573 kr.
Lb.nr. 33: Naturstyrelsen Kronjylland	Ingen erstatning
Lb.nr. 34: Jesper Kirkegaard og Helle Bundgaard Christensen	12.294 kr.
Lb.nr. 35 og 44: David Søsted	94.945 kr.
Lb.nr. 40: Dorthe Hove Sørensen	3.700 kr.
Lb.nr. 41: Highlander Holding A/S	17.320 kr.
Lb.nr. 42: Thomas Møller	3.700 kr.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har endvidere fastsat godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Af den samlede erstatning på 1.251.943 kr. samt rente og tillagt godtgørelse på 12.000 kr. afholder staten ved Miljøministeriet tre fjerdedele og Randers Kommune og Favrskov Kommune samlet en fjerdedel. Kommunernes indbyrdes andel af erstatningsbeløbene og godtgørelsen fordeles efter arealerne i de respektive kommuner, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om erstatning i anledning af fredningen kan efter naturbeskyttelseslovens § 45, stk. 2, påklages til Taksationskommissionen af de, der har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til nævnet, eller for hvis vedkommende nævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan endvidere påklages af Randers Kommune, Favrskov Kommune og af miljøministeren.

Klagefristen er fire uger fra den dag, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 1. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag. Klage skal indgives skriftligt til Miljø- og Fødevareklagenævnet, e-mail: mfkn@naevneneshus.dk, der videresender klagen til Taksationskommissionen, jf. § 45, stk. 4.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om godtgørelse kan ikke påklages, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet,[2] der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. lovens § 3, stk. 1, nr. 10.

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som ændret ved lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

1. Indledning

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del har den 22. oktober 2019 truffet afgørelse om at tilkende erstatning på 1.141.161 kr. i anledning af fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner.

Fredningsnævnets afgørelse er i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 forelagt Miljø- og Fødevareklagenævnet til efterprøvelse og er tillige påklaget af lodsejer med lb.nr. 31 og af Miljøstyrelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 43.

2. Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse

2.1 Erstatningstakster

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet ved afgørelse af 22. oktober 2019 har besluttet at frede dele af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner, i alt ca. 58 ha, fordelt på 10 lodsejere.

Fredningsnævnets har i afgørelsen anført, at fredningsnævnets behandling af sagen efter naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1, afsluttes med, at fredningsnævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres og afgør erstatningsspørgsmål, jf. lovens § 39.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt., fastsætter erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme for det tab, som fredningen påfører dem.

Der tilkendes ikke erstatning for fredning af offentligt ejede arealer, medmindre den fredede ejendom er erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse. Naturstyrelsen (lb.nr. 33) er som følge heraf ikke tilkendt erstatning.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet i overensstemmelse med fast praksis fastsætter erstatningerne med udgangspunkt i takster, der kan reduceres eller bortfalde, blandt arealet hvis arealet i forvejen er omfattet af naturbeskyttelseslovens generelle reguleringer. Taksten suppleres med tillæg, hvis størrelse fastsættes efter en konkret vurdering af fredningens betydning for arealet.

Fredningsnævnet har fastsat følgende erstatningstakster:

- Grunderstatning: 3.600 kr. pr. ha, dog minimum 3.600 kr.
- Forbud mod udsigtshæmmende beplantning: tillæg på 6.000 kr. pr. ha.
- Der ydes ikke grunderstatning eller tillægserstatning for forbud mod udsigtshæmmende beplantning for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
- Eksisterende stier: 15 kr. pr. meter.

Det fremgår, at fredningsnævnet endvidere har foretaget en vurdering af de yderligere erstatningskrav, der er rejst for ejendomme med henvisning til særlige ulemper eller tab.

2.2 Erstatningskrav for særlige ulemper eller tab

Lodsejer med lb.nr. 6, Svend Casper, der er repræsenteret af en skovrider, er ejer af matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum. Det er oplyst, at der på ejendommen er ca. 1 ha gammel bøgeskov, ca. 0,75 ha ca. 20 år gammel egeskov, ca. 0,25 ha mellemaldrene sitkagran og ca. 5 ha hovedsagelig sitkagrankultur med indblanding af lærk plantet i 2013. Skovens produktion er særdeles høj, da undergrunden består af svær ler. Det er anført, at fredningen pålægger området så store restriktioner, at den bør sidestilles med et salg. Skov sælges for en gennemsnitspris på godt 100.000 kr. pr. ha. Prisen påvirkes både positivt og negativt af flere faktorer, f.eks. træproduktion, størrelse, placering og vildt, men der er ikke noget, som taler for en lavere salgspris for skoven. Fredningen kræver en afdrift af alle træer og forbyder fremtidig skovdrift. Værdien af træproduktion af siktagran er ca. 50.000 kr. pr. ha i lyset af hel omdrift og ud fra forsigtige salgspriser med en forrentning på 2%. For de siktagrankulturer, der er anlagt, er det mere relevant at udregne en venteværdi, som er værdien af produktionen med den nuværende status som vellykket 5 år gammel plantning. Da omkostningen på ca. 31.000 kr. pr. ha til plantning er betalt, vil venteværdien være på 90.000 kr. pr. ha. Da siktagrankulturen er den yngste, vil venteværdien på alle andre bevoksninger være højere. Det vurderes derfor, at erstatningen bør være ca. 70.000 kr. pr. ha og som et absolut minimum de 31.000 kr. pr. ha, som for nyligt er investeret til plantning.

Fredningsnævnet har anmodet lodsejer om at dokumentere afholdte udgifter til tilplantning på 31.000 kr. pr. ha, og materiale, som underbygger en pris på 50.000 kr. pr. ha som værdien af træproduktion med sitkagran. Fredningsnævnet har herefter modtaget dokumentation på en udgift til træplantning på ca. 22.000 kr. pr. ha med tillæg af moms for 2,5 ha med angivelse af, at lodsejer i øvrigt selv har stået for jordbearbejdning og renholdelse. Herudover har fredningsnævnet modtaget en omsætningsbalance for sitkagran, der viser en jordværdi på 103.990 kr. ved en forrentning på 2 %.

Randers Kommune har om erstatningskravet anført, at det er væsentligt at vurdere, hvor velpasset skoven er i relation til, om det kan forventes, at den vil kunne yde et positivt dækningsbidrag ved tyndinger og ved afdrift. Det er kommunens vurdering, at hele skoven er velpasset. De helt unge arealer med siktagran og lærk er slået meget godt an, træerne er i god vækst, og der er fjernet generende birkeopvækst. De øvrige arealer er veltyndede og tegner til at kunne blive til retvokset højskov. Det er også relevant at vurdere, om de anvendte beregninger er relevante. Det virker ifølge kommunen rimeligt at bruge en venteværdiberegning, der består i en beregning af den samlede værdi af overskud ved tyndinger og afdrift tilbagediskonteret til nutiden med en rente på 2 %. Der tages ved denne beregning ikke højde

for, at ejeren har mulighed for genplantning efter afdrift, og at det i princippet kan gentages i det uendelige. En jordværdiberegning tager højde for det og vil lande på et væsentligt højere beløb. Erstatningens størrelse bør endvidere altid fastsættes i forhold til den vurderede ændring i salgsværdien. En salgsværdi på 100.000 kr. pr. ha er ifølge kommunen ikke en høj pris for den konkrete skov med jagtmuligheder. Der er tale om et stejlt og meget leret areal, som gør mulighederne for landbrugsdrift meget begrænsede. Hverken kornafgrøder eller andre markafgrøder er realistiske. Energiafgrøder er heller ikke en mulighed som følge af restriktionerne på arealet. Den eneste reelle mulighed er at afgræsse arealet, og det vil ved en sådan drift formentlig være nødvendigt at knuse opvækst med jævne mellemrum. Der kan endvidere ikke forventes et positivt dækningsbidrag for arealernes drift. Salgsprisen for arealerne vil derfor være på omkring 30.000 kr. pr. ha.

Randers Kommune har på den anførte baggrund vurderet, at en erstatning på 70.000 kr. pr. ha er rimelig. Det er dog anført, at ca. 2,1 ha er vejledende registreret som overdrev omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at der ikke skal betales erstatning for det areal, som ikke er dækket af produktiv skov.

Randers Kommune har i øvrigt anført, at der i forbindelse med aftaler om erstatningsudbetalinger til ejere af ejendomme, hvorpå der skal ryddes bevoksning, bør laves aftaler om, hvem der udfører rydningen, hvem der betaler for den, hvem der bliver afregnet for indtægter for flis, og hvor meget der skal væk fra arealerne, f.eks. i relation til om stød kan blive stående.

Randers Kommune har endelig anført, at kommunens vejledende § 3-registreringer ikke er opdateret, og at der ikke må ske rydninger af § 3-beskyttede arealer uden kommunens dispensation.

Miljøstyrelsen har om erstatningskravet anført, at anlæg af siktagran på svær lerjord med dræningsproblemer er risikabelt i forhold til stormfald, hvilket der bør tages højde for ved erstatningsberegningen. Der er ved erstatningskravet ikke taget højde for, at arealet som følge af de topografiske forhold er eksponeret for vind. Anlægsomkostningerne på 31.000 kr. er plausible, men bør dokumenteres. Priserne ved salg af siktagran er ikke dokumenteret. Den anvendte rente bør i henhold til Københavns Universitets anvisninger for fastsættelse af kalkulationsrenten være på 3 % som realrente før skat. Denne rente anvendes også af styrelsen ved fastsættelse af erstatninger i forbindelse med beregninger af erstatning for pålæg om urørt skov i Natura 2000-områder. En højere rente sænker de skønnede tab.

Danmarks Naturfredningsforening har i sit budgetoverslag til fredningsforslaget anslået en erstatning på 20.000 kr. pr. ha for rydning af skov til vedvarende åbent areal.

Fredningsnævnet har anført, at spørgsmålet om tillægserstatning som følge af skov, der skal fjernes med efterfølgende tilplantningsforbud, ifølge Miljøstyrelsens opmålinger omfatter 4,71 ha, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Fredningsnævnet har anført, at ifølge beregningen fra lodsejers repræsentant vil fredningsbestemmelserne betyde et tab på 70.000 kr. pr. ha. Randers Kommune har tilsluttet sig denne tabsopgørelse og har bl.a. anført, at en salgspris på 100.000 kr. pr. ha uden en fredning ikke er en høj pris for den konkrete skov, og at jordværdien efter fredningen vil være på omkring 30.000 kr. pr. ha.

Fredningsnævnet har herefter fastsat en tillægserstatning på 60.000 kr. pr. ha, svarende til 282.600 kr., til den allerede fastsatte takstmæssige erstatning.

Lodsejer med lb.nr. 5, Christen Mørup, der er repræsenteret af en skovrider, er ejer af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum. Det er anført, at skoven på lodsejers ejendom udgør omkring 8 ha. Den er varieret og i god vækst. Store dele af skoven er domineret af mellemaldrende løvskov med bøg og ær som hovedtræart. Der er et 1,2 ha stort område med plantet rødgran, der for tiden har en høj løbende værditilvækst, og derudover et areal med ungt nåletræ. Ifølge lodsejer pålægger fredningen området så store restriktioner, at den bør sidestilles med et salg. Skov sælges for en gennemsnitspris på godt 100.000 kr. pr. ha. Prisen påvirkes både positivt og negativt af flere faktorer, f.eks. træproduktion, størrelse, placering og vildt. Der er ifølge lodsejer intet, der taler for, at prisen er under 100.000 kr. pr. ha. Fredningen kræver afdrift af alle træer og forbyder fremtidig skovdrift. For afdriften af den stående skov er der et tab, udtrykt ved venteværdien af den nuværende skovdrift. For restriktionen mod fremtidig skovdrift er tabet lig med jordværdien. Der tages herved udgangspunkt i siktagran i 40-årig omdrift, som må formodes at give den bedste driftsøkonomi. Jordværdien for siktagran i 40-årig omdrift er godt 100.000 kr. pr. ha. Der er ved beregningen taget udgangspunkt i en velkendt tilvækstordning, en rentefod på 2 % og et konservativt dækningsbidrag. Tilvækstordningen er fra 1958, og det har siden generelt vist sig, at der er en større tilvækst. Beregningen er en modelbetragtning.

Randers Kommune har bemærket, at lodsejer bør få samme erstatning som lodsejer med lb.nr. 6, da lb.nr. 5's ejendom er mere vandlidende, men præget af forskellige beplantninger, der er ældre end beplantningen på lb.nr. 6's ejendom. Kommunen har anført, at ca. 2,8 ha af det skovbevoksede areal er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Denne del kan ikke konverteres til siktadyrkning og bør derfor ikke indgå i erstatningsberegningen. Der skal derfor kun betales erstatning for 6,4 ha, hvilket areal vil kunne indbringe et positivt dækningsbidrag, når det ryddes. Dog vil dækningsbidraget formentlig være negativt, hvis arealet også skal ryddes for stød og rødder.

Randers Kommune har i øvrigt anført, at der i forbindelse med aftaler om erstatningsudbetalinger til ejere af ejendomme, hvorpå der skal ryddes bevoksning, bør laves aftaler om, hvem der udfører rydningen, hvem der betaler for den, hvem der bliver afregnet for indtægter for flis, og hvor meget der skal væk fra arealerne, f.eks. i relation til om stød kan blive stående.

Randers Kommune har endelig anført, at kommunens vejledende § 3-registreringer ikke er opdateret, og at der ikke må ske rydninger af § 3-beskyttede arealer uden kommunens dispensation.

I Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag til fredningsforslaget er den anslåede erstatning fastsat til 20.000 kr. pr. ha for rydning af skov til vedvarende åbent areal.

Fredningsnævnet har bemærket, at spørgsmålet om tillægserstatning som følge af skov, der skal fjernes med efterfølgende tilplantningsforbud, ifølge Miljøstyrelsens opmålinger omfatter 6,62 ha, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Fredningsnævnet har videre anført, at ifølge beregningen fra lodsejers repræsentant er jordværdien på 100.000 kr. pr. ha. Randers Kommune har anført, at der ikke er noget, som taler for, at erstatningen ikke skal svare til den erstatning, der tilkendes lb.nr. 6.

Fredningsnævnet har herefter fastsat en tillægserstatning på 60.000 kr. pr. ha, svarende til 397.200 kr., til den fastsatte takstmæssige erstatning.

Lodsejer med lb.nr. 18, Gorm Ditlev Christensen, har med henvisning til en omsætningsbalance fra Skovdyrkerne oplyst, at jordværdien på klagers ejendom er 127.028 kr. pr. ha i en omdriftsperiode på 30 år eller 2.929 kr. pr. ha årligt i samme periode. Lodsejer har desuden henvist til en beregning, der viser, at jordværdien ved brakomlægning er ca. 58.000 kr. pr. ha, da jordtypen kræver ekstra ressourcer i form af brændstof, kemi, udsæd og timer. Ifølge lodsejer udgør det fremsatte erstatningskrav den økonomiske forskel på braklægning og poppeldyrkning. Endelig har lodsejer oplyst, at han vil give afkald på erstatning og indgå en aftale om, at arealet ikke må tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, hvis der som foreslået af ham alene sker fredning af 0,1358 ha af ejendommen.

Favrskov Kommune har bemærket, at kommunen ikke har grund til at betvivle de fremlagte beregninger, men at kommunen ikke har tilstrækkelig kendskab til de enkelte arealer til at kunne vurdere, om beregningerne er korrekte.

Fredningsnævnet har oplyst, at nævnet ved besigtigelsen kunne konstatere en forskel i afgrødernes kvalitet, men at denne forskel ikke har kunnet danne grundlag for at fastslå et yderligere værditab for ejendommen ved

en fredning, som overstiger den takstmæssige erstatning, hvorfor fredningsnævnet ikke har fastsat en tillægserstatning for arealerne.

Lodsejer med lb.nr. 31, John Engsig, har anført, at skovdrift og energiafgrøder ikke kan sammenlignes, og at energiafgrøder er det eneste reelle alternativ til den nuværende græsmark grundet de lerede jorder. Det er lodsejers opfattelse, at der på den baggrund bør tilkendes en større erstatning.

Fredningsnævnet har anmodet om yderligere oplysninger om et muligt forhøjet erstatningskrav som følge af en mere leret jord tættest ved Lysnet. Fredningsnævnet har modtaget en vurdering fra en ejendomsmægler, som har ansætter værditabet for denne del af ejendommen til 300.000 kr. som følge af fredningen svarende til 50.000 kr. pr. ha. Det er blandt andet anført, at lodsejer til brig for vurderingen har oplyst, at der er 6 ha særdeles svær lerjord, som ikke kan dyrkes med korn. Arealet dyrkes i dag med græs, men det kunne som alternativ anvendes til dyrkning af energitræ, f.eks. poppel eller juletræ. Høj jord med EU-dyrkningsrettigheder, som kun kan dyrkes med græs eller til udtagning, handles i området til 80.000 kr. pr. ha. Skovdyrkerforeningen har vurderet jordværdien ved dyrkning af poppel til 130.000 kr. pr. ha og salg af landbrugsjord til dyrkning af juletræer handles i Østjylland til 120.000 – 130.000 kr. pr. ha.

Favrskov Kommune har anført, at arealerne ifølge luftfotogennemgang tidligere har været dyrket (2009), men at der som minimum i de seneste seks år har været græs. Kommunen har oplyst, at ejendommen er en landbrugsejendom med tilhørende 25,2 ha, hvoraf der ud over de seks ha, som erstatningskravet vedrører, bl.a. er 0,6 ha, som er vejledende udpeget som overdrev. Kommunen har ikke grundlag for at bestride, at der er svær lerjord på det pågældende areal på seks ha, og at den pågældende jordtype kan medføre dårlige vækstbetingelser for afgrøder. Kommunen har anført, at den ikke er i stand til at vurdere, hvordan den konkrete jordbund præcist indvirker på jordpriserne, men umiddelbart lyder priserne ikke helt urealistiske, når der også følger betalingsrettigheder med.

Miljøstyrelsen har om erstatningskravet anført, at dyrkning af energipil normalt ikke ses på så svært tilgængelige arealer. Energipil kræver hyppigere kørsel med maskiner end anden skovdrift, og kørsel med tunge maskiner vanskeliggøres af de meget lerede og stejle arealer, hvilket har betydning for rentabiliteten.

Fredningsnævnet har bemærket, at spørgsmålet om tillægserstatning drejer sig om seks ha jord, hvorom det er anført, at det som følge af et meget stort indhold af ler ikke kan dyrkes med korn.

Fredningsnævnet har bemærket, at arealerne er beliggende meget tæt på Lysnet, som i fredningsforslaget er beskrevet som meget lerholdige, og at arealerne de facto henligger som græs. Det må på baggrund af luftfotos dog

lægges til grund, at der kan dyrkes korn på arealerne. På den baggrund og i lyset af arealernes størrelse i forhold til ejendommens samlede størrelse har fredningsnævnet skønsmæssigt fastsat en tillægserstatning på 15.000 kr. pr. ha, svarende til 90.000 kr., til den fastsatte takstmæssige erstatning.

Landboforeningen Kronjylland har på vegne af 18 ikke nærmere specificerede lodsejere blandt andet anført, at der bør ydes grunderstatning for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at erstatningen for forbud mod udsigtshæmmende beplantning bør være på 20.000 kr. pr. ha. Det er videre anført, at erstatningen for rydning af skov og energiskov til vedvarende åbent areal bør svare til jordens salgspris, at der skal ydes erstatning for tab af jagt ved etablering af nye stier, at der bør ydes erstatning på 250.000 kr. pr. ejendom for restriktioner, som pålægges boligers anvendelse, og at der bør tilkendes erstatning for tab af ejendomsværdi med 300.000-400.000 kr. pr. ejendom.

Fredningsnævnet har bemærket, at det anførte ikke har givet anledning til fastsættelse af tillægserstatninger.

2.3 Tilkendte erstatninger
Fredningsnævnet har tilkendt følgende erstatninger til lodsejerne i anledning af fredningen:

Lb.nr. 2: Peder Christian Brejnholt	3.600 kr.
Lb.nr. 5: Christen Hessellund Mørup	472.656 kr.
Lb.nr. 6: Svend Casper	328.488 kr.
Lb.nr. 7: Bo Schaltz Hansen	3.600 kr.
Lb.nr. 18: Gorm Ditlev Christensen	18.432 kr.
Lb.nr. 29: Benny Grønne-Jensen v/kurator, advokat Henrik Steen Jensen og Søren Kristian Jensen	24.528 kr.
Lb.nr. 31: John Engsig	267.792 kr.
Lb.nr. 32: René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen	10.752 kr.
Lb.nr. 34: Anne Mette Tønning Nordentoft og Frank Nordentoft	11.313 kr.

Fredningsnævnet har endvidere ved en særskilt afgørelse af 22. oktober 2019 tilkendt lb.nr. 6, Svend Casper, 14.000 kr. i godtgørelse for sagkyndig bistand.

3. Klager og bemærkninger hertil

Miljøstyrelsen har med henvisning til styrelsens bemærkninger refereret i fredningsnævnets afgørelse under lb.nr. 6, anført, at den tilkendte tillægserstatning til lodsejerne med lb.nr. 5 og 6 for forbud mod skovdrift er for høj. Styrelsen har i efterfølgende bemærkninger til klagen oplyst, at nåletræerne på lb.nr. 5's ejendom er blevet fældet, og at styrelsens klage er indgivet, før dette er sket. Det er herefter styrelsens opfattelse, at der ikke skal tilkendes en tillægserstatning til lb.nr. 5 for fældning af træer.

For så vidt angår den manglende mulighed for at dyrke pil eller poppel som energiafgrøde på lb.nr. 31's ejendom har Miljøstyrelsen på baggrund af en gennemgang af luftfotos fra 1999 – 2011 anført, at der ikke ses at være særlige grunde til, at pil- eller poppeldyrkning skulle være særligt attraktivt på arealerne. Miljøstyrelsen har oplyst, at der ikke tidligere har været energiafgrøder eller anden udsigtshæmmende beplantning på arealerne, der har været drevet landbrugsmæssigt, og at arealerne ikke adskiller sig nævneværdigt fra andre arealer i fredningsområdet, hvor forbuddet mod udsigtshæmmende tilplantninger gælder.

Miljøstyrelsen har oplyst, at det fremgår af lodsejerens omsætningsbalancer fra Skovdyrkerne, at lodsejer har modtaget et etableringstilskud og enkeltbetalingstilskud til skovrejsningsarealer. Enkeltbetalingstilskud er ikke særligt knyttet til poppeldyrkning, men ydes bl.a. til arealer, der ikke er skov, hvorfor enkeltbetalingstilskud kan opretholdes efter fredningens gennemførelse.

Randers Kommune har til klagen fra Miljøstyrelsen bemærket, at kommunen i august 2018 har opdateret registreringerne af naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at de fremgår retvisende af fredningskortet. Kommunen har desuden bemærket, at arealerne i fredningen er meget lerede og på skrånende terræn, hvilket gør det vanskeligt at anvende til andet end afgræsning.

Lodsejer med lb.nr. 5, Christen Mørup, har til klagen fra Miljøstyrelsen bemærket, at lodsejer ikke er enig i, at der ikke skal tilkendes en tillægserstatning for de arealer, hvor han har fældet nåletræer, og at lodsejer har været nødt til at fortsætte driften af sin virksomhed under behandlingen af fredningssagen. Lodsejer har desuden bemærket, at lodsejer kan gå med til en procentvis nedsættelse af erstatningen.

Lb.nr. 31, John Engsig, har anført, at det er tvivlsomt, om grundtaksten og tillægstaksten for forbuddet mod udsigtshæmmende beplantning er udtryk for fuldstændig erstatning, da fredningen vil medføre en tidsmæssigt ubegrænset indskrænkning i ejendomsretten. Klager har oplyst at den politisk bestemte omstilling af landbruget gør, at ingen ved, hvordan fremtidige vilkår kommer til at se ud, og at en fredning derfor først bør gennemføres, når en ændret anvendelse af klagers arealer bliver aktuel.

4. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Olaf Tingleff, og de læge medlemmer Lene Hansen, Kristian Pihl Lorentzen, Maria Temponeras og Jens Vibjerg.

4.1 Besigtigelse, offentligt møde og indlæg efter besigtigelsen
Miljø- og Fødevareklagenævnet besigtigede den 27. september 2023 fredningsområdet og afholdt den 28. september 2023 offentligt møde om sagen.

Ejeren af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum, Christen Mørup (lb.nr. 5) oplyste under besigtigelsen, at dele af beplantningen på ejendommen var fældet, for omkring tre år siden, da træerne var hugstmodne.

Ejeren af matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum, Svend Casper (lb.nr. 6) oplyste under besigtigelsen, at en del af skoven på ejendommen var blevet fældet sidste år, og at træet ikke kunne anvendes som gavntræ. Ejeren oplyste videre, at egetræerne på den sydligste del af ejendommen er 40–50 år gamle, og at det er muligt at udtynde træerne, så udsigten forbedres, samtidig med at træerne bevares.

Under besigtigelsen bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at arealerne på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum er egnede til skovbrug, og at det blandt andet kunne konstateres på arealerne, der var var præget af stød fra de fældede træer og den tilbageværende beplantning med sitkagran.

Lodsejer med lb.nr. 31, John Engsig, har i et skriftligt indlæg af 27. september 2023 opfordret til at fastsætte erstatningen efter de konkrete forhold på ejendommen og ikke på baggrund af standardiserede erstatningstakster, særlig da der er tale om landbrugsmæssigt udnyttede arealer. Lodsejer har anført, at han er særligt hårdt ramt af fredningen, da 75 % af hans ejendom fredes, og da det ikke er muligt at dyrke korn på ejendommen, er energiafgrøder ét af de mest oplagte alternativer til de nuværende græsarealer. Ifølge lodsejer er fældningsintervallet for poppel forhøjet fra 10 til 20 år, hvilket øger værdien, da tilvæksten af træmasse er større fra år 10 til år 20, og da priserne på træflis er stigende. Lodsejer har endvidere med henvisning til erstatningssatserne for ledningsanlæg på landbrugsjord oplyst, at der i 2023 udbetales 3,61 kr. pr. m^2, og at der i projekt Lysnet var afsat 35.000 kr. pr. ha for tinglysning af frivillige rådighedsindskrænkninger.

Lodsejer med lb.nr. 5, Christen Mørup, har i et skriftligt indlæg af 28. september 2023 bemærket, at erstatningen er for lav, da en skovridder for fire år siden har vurderet, at tabet for skovarealerne udgør 100.000 kr. pr. ha. Hvis der ikke tilkendes en passende erstatning, vil skoven blive mindre værd, hvilket vil påvirke lodsejers långiver, som derfor bør godkende fredningen, før den gennemføres.

Lodsejer med lb.nr. 6, Svend Casper har den 17. oktober 2023 ved landbrugsmægler Elsemaria C. Andersen anført, at lodsejer ved en fredning er særligt bekymret for konsekvensen af en indsigts- og udsigtslinje til fredningen. Med en udsigts- og indsigtslinje skal det erstatningsberettigede areal udvides betragteligt, idet muligheden for at udvikle de berørte ejendomme bliver væsentligt indskrænket. Før gennemførelse af en fredning

bør der laves en opgørelse over alle ejendomme og arealer, der bliver påvirket af fredningen, og lodsejere inden for dette areal skal være berettiget til erstatning. Herudover har lodsejer opfordret til, at erstatningen som minimum bør fastsættes ud fra landsaftalen mellem staten og landbruget, der fastsætter standardiserede principper og takster for erstatning for elanlæg, som anbringes på eller i landbrugsjord.

Skovrider Peder Toftgaard Gregersen har den 17. oktober 2023 på vegne af lodsejer med lb.nr. 6, Svend Casper, med henvisning til tidligere fremlagte beregninger anført, at erstatningen minimum skal være 70.000 kr. pr. ha, og at lodsejer har en klar forventning om, at de træer, der fældes, eller værdien heraf, tilfalder ham.

4.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger
Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker indledningsvist, at nævnet ved en særskilt afgørelse har truffet afgørelse om at frede Lysnet, men med en anden afgrænsning, idet nævnet har besluttet, at overdrevsarealerne syd for Lindkjærvej og ved Høgebjerg og de hertil knyttede landsbrugsarealer skal indgå i fredningen.

Der er desuden foretaget en mindre justering af fredningsgrænsen på lb.nr. 31´s ejendom, matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, som følge af matrikulære ændringer, mens fredningssagen har verseret.

Herudover er det besluttet, at der skal anlægges et stiforløb på 650 m fra Lindkjærvej, henover overdrevsarealet ved Høgebjerg, og frem mod Lunddalsvej samt en ændring af fredningsbestemmelsernes § 11, således at et mindre areal på 0,30 ha med opstammet træer på lb.nr. 6´s ejendom ikke skal afdrives.

Efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, fastsættes der erstatning til ejere af rettigheder over en fredet ejendom for det tab, som fredningen påfører dem.

For at sikre, at der anlægges et rimeligt og ensartet erstatningsniveau, følger Miljø- og Fødevareklagenævnet en fast praksis, hvor erstatningerne som udgangspunkt fastsættes efter takster, der dog reduceres eller helt bortfalder afhængig af, i hvilken grad det fredede areal i forvejen er omfattet af generelle reguleringer i bl.a. naturbeskyttelsesloven. Herudover fastsætter nævnet konkrete erstatninger på baggrund af en vurdering af fredningens betydning for udnyttelsen af et givent areal.

4.2.1 Grundtakst mv.
Miljø- og Fødevareklagenævnet har vedtaget at anvende grundtaksten for 2019 på 3.700 kr. pr. ha. Grundtaksten reguleres årligt på baggrund af udviklingen i forbrugerprisindekset og prisudviklingen på landbrugsejendomme. Grundtaksten for 2019 er anvendt, idet den følger tidspunktet for fredningsnævnets afgørelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har samtidig vedtaget, at der fastsættes en mindsteerstatning svarende til grundtaksten på 3.700 kr. pr. ha for arealer omfattet af grundtakst. Mindsteerstatningen tilkendes lodsejere, uanset at kun en beskeden del af lodsejerens ejendom er omfattet af fredningen, og uanset om der er sket reduktion eller bortfald af erstatningen som følge af generelle rådighedsindskrænkninger på ejendommen.

Der tilkendes i overensstemmelse med fast praksis ikke grunderstatning og mindsteerstatning for arealer, som efter lovgivningen allerede er omfattet af erstatningsfri regulering. Der tilkendes således ikke erstatning for arealer omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Endvidere tilkendes der ikke erstatning for arealer, som i forvejen er omfattet af en fredning. Der er som følge heraf ikke tilkendt erstatning for den eksisterende sti, der forløber fra Lindkjærvej til toppen af Lysnet, da stien allerede er fredet og erstattet ved Overfredningsnævnets kendelse af 12. januar 1951 om udlæggelse af en vej til udsigtspunktet Lysnet og en vendeplads sammesteds.

Der tilkendes heller ikke erstatning efter naturbeskyttelseslovens § 39 for arealer, der ligger uden for en fredning.

Endelig følger det af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 3. pkt., at der ikke tilkendes erstatning for offentligt ejede arealer.

4.2.2 Tillægstakster- og erstatninger
I overensstemmelse med fast praksis har Miljø- og Fødevareklagenævnet vedtaget at fastsætte erstatningen for fastholdelse af eksisterende stier til 15 kr. pr. løbende meter.

Ligeledes i overensstemmelse med fast praksis har nævnet vedtaget at fastsætte erstatningen for etablering af nye stier til 60 kr. pr. løbende meter.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har yderligere fastsat tillægserstatning på 6.000 kr. pr. ha for forbud mod udsigtshæmmende beplantning, som er i overensstemmelse med nævnets praksis.

4.2.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger til klager og indlæg
Miljøstyrelsen
Miljø- og Fødevareklagenævnet har i sin afgørelse om fredning af Lysnet besluttet, at arealerne på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum skal ryddes for bevoksning og derefter fastholdes som lysåbne arealer.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har efter en samlet vurdering på baggrund af arealernes beskaffenhed ved nævnets besigtigelse tilkendt 70.000 kr. pr. ha for de arealer på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum, hvor der skal afdrives træer, og hvor arealerne efterfølgende skal henligge som lysåbne

arealer. Nævnet har i sin vurdering lagt vægt på, at det under besigtigelsen kunne konstateres, at arealerne er egnede til skovbrug, at der tidligere har været skov på arealet, og at terrænet ikke er en hindring for at drive skovbrug på arealerne. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at arealerne efter fredningen i det væsentlige kun vil kunne anvendes som græsningsarealer. Nævnet bemærker herudover, at erstatningen udmåles i forhold til arealernes værdi før og efter en fredning, og at de foreliggende oplysninger herom i den konkrete sag fra særligt Randers Kommune vurderes at være retvisende.

Lb.nr. 31
Miljø- og Fødevareklagenævnet har besluttet at nedsætte erstatningen for forbuddet mod udsigtshæmmende beplantning på lb.nr. 31's ejendom fra 15.000 kr. pr. ha til 6.000 kr. pr. ha, svarende til det beløb, der i overensstemmelse med praksis er tilkendt de øvrige lodsejere i fredningen. Nævnet har vurderet, at ejendommen ikke bliver særligt påvirket af forbuddet mod udsigtshæmmende beplantning i forhold til de øvrige lodsejere, der med fredningen har fået pålagt den samme restriktion, og at der ikke er særlige forhold på lodsejers ejendom i øvrigt, der tilsiger, at erstatningen skal forhøjes. Nævnet er således enigt i Miljøstyrelsen vurdering, herunder af arealernes dyrkningshistorik.

Indlæg fra landbrugsmægler Elsemaria C. Andersen
Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at der ikke tilkendes erstatning efter naturbeskyttelseslovens § 39 for arealer, der ligger uden for en fredning. Der ikke med indlægget på vegne af lb.nr. 6 er fremkommet oplysninger eller argumenter, som giver nævnet anledning til at fravige nævnets almindelige fremgangsmåde for udmåling af erstatning.

4.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om erstatning
Idet Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om erstatning i anledning af fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner ophæves, fastsætter Miljø- og Fødevareklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, erstatningen.

Neden for følger for hver lodsejer en opstilling, som viser:
- Løbenummer
- Matrikelnummer
- Ejerlav
- Lodsejerens navn
- Beregning af erstatning

Opgørelsen tager udgangspunkt i Miljø- og Fødevareklagenævnets egne opmålinger, den lodsejerfortegnelse, som indgik som bilag til fredningsforslaget, samt vedlagte fredningskort. Nævnet har i øvrigt korrigeret i disse oplysninger i det omfang, det har været relevant af hensyn til de faktiske forhold.

4.3.1 Erstatningsopgørelse

Lb.nr. 2, del af matr.nr. 12p Jebjerg By, Ørum, Peder Christian Brejnholt
Areal i alt 0,11 ha

Grundtakst á 3.700 kr.	0,11 ha	407 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,11 ha	660 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Erstatning i alt		**3.700 kr.**

Lb.nr. 5, del af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum, Christen Hessellund Mørup og Mathias Truel Mørup
Areal i alt 11,43 ha

§ 3	3,57 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	7,86 ha	29.082 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	7,86 ha	47.160 kr.
Rydning af opvækst á 70.000 kr.	6,62 ha	463.400 kr.
Erstatning i alt		**539.642 kr.**

Lb.nr. 6, matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum, Svend Casper
Areal i alt 6,91 ha

§ 3	2,14 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	4,77 ha	17.649 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	4,77 ha	28.620 kr.
Rydning af opvækst á 70.000 kr.	4,41 ha	308.700 kr.
Erstatning i alt		**354.969 kr.**

Lb.nr. 7, del af matr.nr. 2x Jebjerg By, Ørum, Bo Schaltz Hansen
Areal i alt 4,24 ha

§ 3 4,15

Grundtakst á 3.700 kr.	0,09 ha	333 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,09 ha	540 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Erstatning i alt		**3.700 kr.**

Lb.nr. 12, del af matr.nr. 14b Lerbjerg By, Lerbjerg, Henrik Herkert Høgsberg
Areal i alt 5,90 ha

§ 3	5,74 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	0,16 ha	592 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,16 ha	960 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Erstatning i alt		**3.700 kr.**

Lb.nr. 18, del af matr.nr. 23a Vissing By, Vissing, Gorm Ditlev Christensen
Areal i alt 1,93 ha

Grundtakst á 3.700 kr.	1,93 ha	7.141 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	1,93 ha	11.580 kr.
Erstatning i alt		**18.721 kr.**

Lb.nr. 29, del af matr.nr. 43c Vissing By, Vissing, Landbrugsstyrelsen
Areal i alt 2,43 ha
Ingen erstatning.

Lb.nr. 31, del af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, John Engsig
Areal i alt 19,07 ha

Grundtakst á 3.700 kr.	19,07 ha	70.559 kr.

Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	19,07 ha	114.420 kr.
Erstatning i alt		**184.979 kr.**

Lb.nr. 32, del af matr.nr. 85a Vissing By, Vissing, René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen
Areal i alt 1,09 ha

Grundtakst á 3.700 kr.	1,09 ha	4.033 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	1,09 ha	6.540 kr.
Erstatning i alt		**10.573 kr.**

Lb.nr. 33, matr.nr. 40d, 85b Vissing By, Vissing og matr.nr. 3v Laurbjerg By, Laurbjerg, Naturstyrelsen Kronjylland
Areal i alt 9,14 ha
Ingen erstatning.

Lb.nr. 34, matr.nr. 40b Vissing By, Vissing og matr.nr. 5cq Laurbjerg By, Laurbjerg, Jesper Kirkegaard og Helle Bundgaard Christensen
Areal i alt 1,61 ha

§ 3	0,59 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	1,02 ha	3.774 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	1,02 ha	6.120 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	160 m	2.400 kr.
Erstatning i alt		**12.294 kr.**

Lb.nr. 35 og 44, del af matr.nr. 21a Vissing By, Vissing, dele af matr.nr. 11e og 12d Laurbjerg By, Laurbjerg, og matr.nr. 1e og dele af 1g Essendrup By, Laurbjerg og del af matr.nr. 14a Lerbjerg By, Lerbjerg, David Søsted
Areal i alt 13,79 ha

§ 3	6,94 ha

Grundtakst á 3.700 kr.	6,85 ha	25.345 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	6,85 ha	41.100 kr.
Ny sti á 60 kr.	475 m	28.500 kr.
Erstatning i alt		**94.945 kr.**

Lb.nr. 40, matr.nr. 3bo Laurbjerg By, Laurbjerg, Dorthe Hove Sørensen
Areal i alt 4,97 ha

§ 3	4,89 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	0,08 ha	296 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,08 ha	480 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Erstatning i alt		**3.700 kr.**

Lb.nr. 41, dele af matr.nr. 1c, 11d og 12b Laurbjerg By, Laurbjerg og del af matr.nr. 1m Essendrup By, Laurbjerg, Highlander Holding A/S
Areal i alt 11,6 ha

§ 3	11,53 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	0,07 ha	259 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,07 ha	420 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Ny sti á 60 kr.	227 m	13.620 kr.
Erstatning i alt		**17.320 kr.**

Lb.nr. 42, del af matr.nr. 1d Essendrup By, Laurbjerg, Thomas Møller
Areal i alt 1,63 ha

§ 3	1,39 ha	
Grundtakst á 3.700 kr.	0,24 ha	888 kr.

Forbud mod udsigtshæmmende beplantning á 6.000 kr.	0,24 ha	1.440 kr.
Mindsteerstatning		3.700 kr.
Erstatning i alt		**3.700 kr.**

4.3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om godtgørelse
Efter naturbeskyttelseslovens § 47 kan Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemme, at der skal ydes en ejer eller bruger en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under sagens behandling i klagenævnet. Bestemmelsen giver ikke mulighed for at godtgøre lodsejerens egen medvirken i sagen.

Lodsejer med lb.nr. 6, Svend Casper, har ved brev, modtaget den 17. oktober 2023, fremsat krav om godtgørelse for udgifter til sagkyndig bistand på 16.687,50 kr., jf. to vedlagte fakturaer. Lodsejer har desuden bemærket, at han over for fredningsnævnet rejste krav om godtgørelse på i alt 28.700 kr., men kun fik tilkendt 14.000 kr.

Under sagens behandling for Miljø- og Fødevareklagenævnet har landbrugsmægler Elsemaria Andersen og skovridder Peder Toftgaard Gregersen repræsenteret lb.nr. 6.

Miljø- og Fødevareklagenævnet tilkender lodsejeren 6.000 kr. i godtgørelse for sagkyndig bistand til hver af sine to rådgivere, i alt 12.000 kr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker endvidere, at fredningsnævnets afgørelse om godtgørelse ikke kan påklages, jf. naturbeskyttelseslovens § 47, sidste punktum, hvorfor nævnet ikke kan tage stilling til den af fredningsnævnet fastsatte godtgørelse.

4.3.3 Afholdelse af erstatning og godtgørelse
Efter naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3, afholder staten tre fjerdedele af de tilkendte erstatninger og godtgørelser, mens vedkommende kommune afholder den sidste en fjerdedel. Ligger det fredede område i flere kommuner, træffer fredningsnævnet eller Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemmelse om fordelingen, jf. stk. 3, sidste pkt.

Af den samlede erstatning på 1.251.943 kr. samt rente og godtgørelse på 12.000 kr. har Miljø- og Fødevareklagenævnet besluttet, at staten ved Miljøministeriet udreder tre fjerdedele, samt at Randers Kommune og Favrskov Kommune samlet udreder en fjerdedel. Nævnet har besluttet, at kommunernes indbyrdes fordeling af deres andel af erstatningsbeløbene fordeles efter de erstatninger, der er tilkendt matriklerne i de respektive kommuner, og at Randers Kommune afholder godtgørelsesbeløbet til lb.nr. 6, hvis ejendom ligger i Randers Kommune.

Erstatningsbeløbet forrentes i henhold til naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4, fra datoen for fredningsnævnets afgørelse af 22. oktober 2019, og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

5. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om erstatning i anledning af fredning af Lysnet i Randers og Favrskov kommuner og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatninger i anledning af fredningen:

Lb.nr. 2: Peder Christian Brejnholt	3.700 kr.
Lb.nr. 5: Christen Hessellund Mørup og Mathias Truel Mørup	539.642 kr.
Lb.nr. 6: Svend Casper	354.969 kr.
Lb.nr. 7: Bo Schaltz Hansen	3.700 kr.
Lb.nr. 12: Henrik Herkert Høgsberg	3.700 kr.
Lb.nr. 18: Gorm Ditlev Christensen	18.721 kr.
Lb.nr. 29: Landsbrugsstyrelsen	Ingen erstatning
Lb.nr. 31: John Engsig	184.979 kr.
Lb.nr. 32: René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen	10.573 kr.
Lb.nr. 33: Naturstyrelsen Kronjylland	Ingen erstatning
Lb.nr. 34: Jesper Kirkegaard og Helle Bundgaard Christensen	12.294 kr.
Lb.nr. 35 og 44: David Søsted	94.945 kr.
Lb.nr. 40: Dorthe Hove Sørensen	3.700 kr.
Lb.nr. 41: Highlander Holding A/S	17.320 kr.
Lb.nr. 42: Thomas Møller	3.700 kr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har endvidere fastsat godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Af den samlede erstatning på 1.251.943 kr. samt rente og tillagt godtgørelse på 12.000 kr. afholder staten ved Miljøministeriet tre fjerdedele og Randers Kommune og Favrskov Kommune samlet en fjerdedel. Kommunernes indbyrdes andel af erstatningsbeløbene og godtgørelsen fordeles efter arealerne i de respektive kommuner, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Thomas Steensen
Stedfortrædende formand

Indeholder data fra Geodatastyrelsen
Matrikelkort fra november 2023
Kortet udfærdiget af Nævnenes Hus 20. nov. 2023 - ARJ NI

FREDNINGSNÆVNET >

Er behandlet i Miljø- og Fødevareklagenævnet med sags nr. 19/07871.
Klik her for at se afgørelsen.

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om fredning af Lysnet i Randers og Favrskov Kommuner (FN-MJØ-129-2016)

Fredningsnævnet har besluttet at frede dele af Lysnet i Randers og Favrskov Kommuner.

Fredningsbestemmelserne fremgår af afgørelsens afsnit N.

Fredningskortet er medtaget som bilag til afgørelsen.

Fredningen omfatter ca. 58 ha fordelt helt eller delvist på ejendommene matr.nr. 2x, 7i, 8o og 12p Jebjerg By, Ørum, 11d, 23a, 40b, 40d, 43c, 85a og 85b Vissing By, Vissing samt 3v og 5cq Laurbjerg By, Laurbjerg.

Fredningsforslaget omfattede også de yderligere matr.nr, der er anført i afgørelsens afsnit A, men som ved enten Danmarks Naturfredningsforenings ændrede fredningsforslag eller fredningsafgørelsen er undtaget helt eller delvist fra fredningen.

Fredningsnævnet har samtidig i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens § 39 truffet særskilt afgørelse om erstatning i anledning af fredningen.

A. Fredningsforslaget

I det fredningsforslag, som Danmarks Naturfredningsforening rejste overfor fredningsnævnet den 1. november 2016, blev anført følgende beskrivelse:

> ” **1. Baggrunden for forslaget**
>
> Danmarks Naturfredningsforening fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk. 3, forslag til fredning af Lysnet i Favrskov og Randers kommuner, i alt 470 hektar.
>
> Lysnet er et stort bakkemassiv på grænsen mellem Randers og Favrskov kommuner ca. 10 km sydvest for Randers. Lysnet er på flere måder enestående i geologisk og landskabelig henseende og rummer desuden unikke naturtyper og sjældne arter.
>
> Lysnet er et sjældent eksempel på en østdansk bakke fra forrige istid, som har overlevet sidste istid. Normalt træffes bakker fra forrige istid kun i Vestjylland på de såkaldte bakkeøer, der ligger udenfor isens maksimale udbredelse under sidste istid, og som derfor ikke har været overskredet og udjævnet af dens gletsjere.
>
> Lysnet består desuden for en stor del af ca. 50 millioner år gammelt plastisk ler fra tertiærtiden, som er blevet skubbet op af forrige istids gletsjere. På grund af disse forhold er Lysnet og det øst for liggende område med Ølst og Hinge Lergrave blevet udpeget som nationalt geologisk interesseområde (figur 2). Plastisk ler har været vanskeligt eller umuligt at opdyrke med ældre tiders redskaber. Lysnet er derfor først sent og kun delvis blevet opdyrket, og der er bevaret adskillige gamle løvskove og overdrev med meget høje naturværdier.

Området ligger nær Danmarks sjette største by og rummer store muligheder for naturoplevelser, herunder milevid udsigt over en stor del af Midtjylland og oplevelse af sjældne naturtyper som overdrev, oprindelige løvskove med gamle driftsformer og uregulerede bækløb. Disse muligheder er ikke realiserede i dag på grund af dårlige adgangsforhold, tilgroning og uheldigt placerede granplantninger. Ophør af kreaturgræsning, plantning, tilgroning og opdyrkning udgør desuden trusler mod områdets sjældne arter og naturtyper.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at en fredning er nødvendig for at sikre og forbedre områdets enestående landskabelige værdier, for at bevare de værdifulde løvskovsmiljøer, for at få gennemført nødvendig pleje af de lysåbne naturtyper og endelig for at give offentligheden bedre adgangsmuligheder. Fredningen vil desuden skabe sammenhæng mellem den fredede Bjerre Skov mod nord og med skove og lysåbne naturarealer langs Hadsten Lilleå mod syd.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af figur 1 og 2 og af det indsatte kortbilag. Mod nordvest afgrænses området af en omtrent 3 kilometer lang og 30-50 meter høj, retlinjet skrænt. Mod nord hænger området sammen med den fredede Bjerre Skov og langs østsiden sikres det åbne land sammen med en række værdifulde løvskove og bækkløfter. Områdets sydlige del udgøres for størstedelen af Høgebjerg Skov og af et større overdrevsområde ved Lindkær. Fredningsforslaget omfatter i alt 470 hektar fordelt på 48 lodsejere. Heraf ligger de 398 hektar i Favrskov Kommune fordelt på 42 lodsejere, mens 72 hektar ligger i Randers Kommune fordelt på 7 lodsejere.

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Geologi og landskab

Lysnets enestående landskab og dets geologiske historie er i fokus i nærværende fredningsforslag. Lysnet er en markant, over 1.000 hektar stor bakke midt i trekanten mellem Randers, Langå og Hadsten. Bakkens toppunkt er med sine 131 meter over havet Danmarks 9. højeste punkt.

Rent landskabeligt påkalder Lysnet sig opmærksomhed ved at være den højeste bakke i miles omkreds. For at møde højere bakker skal man i retning mod syd til Sorring Loddenhøj og Søhøjlandet, mod øst til Mols Bjerge og mod nord helt til Knøsen i Vendsyssel; mod vest findes ingen bakker af tilsvarende højde.

Geologisk anses Lysnet for at være en rest af en stor randmoræne fra forrige istid (Saale istiden), som senere isfremstød under den sidste istid (Weichsel istiden) ikke har formået at udjævne. Bakkens indre består overvejende af såkaldt plastisk ler fra Danmarks undergrund, der enten når helt op i overfladen eller som kun er dækket af tynde lag fra istiden. På grund af disse forhold er Lysnet udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde (1,2).

Lysnet udgør den sydøstlige del af et større moræneplateau, som mod syd, vest og nord er afgrænset af store smeltevandsdale fra istiden: Lilleådalen og Gudenådalen med deres sidedale (figur 3). Mod nordøst støder plateauet til Ølst bakke, som det er adskilt fra ved en retlinjet lavning, som må skyldes en forkastning i undergrunden. Mod sydøst afgrænses plateauet af Vissing Bæks dalgang, som fortsætter mod øst i Alling Ådal og rummer vandskel mellem Gudenåsystemet og Alling Å. Som det ses af terrænmodellen giver smeltevandsdalene og forkastningen tilsammen plateauet et sekskantet omrids.

Ud mod Gudenåen i vest ligger moræneplateauet i højder omkring 50 meter over havet, men herefter stiger terrænet stejlt, til det kulminerer i Lysnets 131 m over havet. Østsiden af Lysnetbakken falder derimod roligere ned mod Vissing Bæks dal. Bakkens sider er stærkt furede af dybe kløfter, der er skabt ved erosion af vandløb fra istidens slutning og frem til i dag. Da områdets bække er uregulerede foregår denne proces stadigvæk, om end i et langsommere tempo end dengang, da bakken lå vegetationsløs hen lige efter istiden. Under kraftig regn kan vandføring og materialetransport dog stadig blive usædvanlig kraftig. Det skyldes, at vandet har svært ved at synke ned gennem det plastiske ler.

Området omkring bakkens toppunkt er relativt fladt og for en stor del åbent, og det byder på usædvanligt storslåede, milevide udsigter. Udsigten over Gudenådalen og mod Randers er dog blokeret af en granplantage umiddelbart nord for selve toppunktet (figur 4). Tre større masteanlæg i området må også betegnes som landskabeligt skæmmende.

Lysnetbakkens geologiske dannelse

Lysnets indre består overvejende af havaflejret plastisk ler, der kan ses naturligt blottet i områdets bækkløfter. De forskellige typer af ler kan desuden iagttages fra kanten af en nedlagt lergrav umiddelbart sydvest for Lysnettoppen. Vil man ned i lergraven bør man være iført gummistøvler og færdes med forsigtighed på grund af muligheden for skred. Det plastiske ler er i øvrigt langt bedre kendt fra gravene i Ølst og Hinge 5-6 kilometer mod øst, og geologernes viden om Lysnets plastiske ler er støttet på oplysninger herfra.

Undersøgelser af landskabets former, af sammensætningen af istidsaflejringerne og af strukturerne i det plastiske ler har fået geologerne til at give et bud på Lysnets dannelse. Lysnet regnes primært for at være presset op som en stor randmoræne af en gletsjer, der kom ind over området fra en nordøstlig retning i slutningen af den forrige Saale istid. Denne randmoræne kan stadig følges i en række af højdedrag fra Lysnet mod sydøst over Galten, Røved og Vorre og muligvis helt til Mols Bjerge. I den senere Weichsel istid er randmorænestrøget og Lysnet blevet ramt og overskredet af flere isfremstød fra forskellige retninger, som dog altså langtfra har formået at udslette bakken.

Der indgår forskellige typer plastisk ler i Lysnet (Ølst ler, Røsnæs ler og Lillebælt ler). Disse lerarter er aflejret gennem godt 10 millioner år i det kølige, nordlige Atlanterhav, som begyndte at opstå, da kontinentaldriften fik Nordamerika og Europa til at glide fra hinanden for omkring 60 millioner år siden. Nordatlanten afløste den forudgående kridttids varme hav. Leret har ofte livlige blågrønne og røde farver, og på grund af tryk fra istidernes gletsjere er det blevet presset op, foldet sammen og forskudt i komplicerede mønstre. Nordatlantens åbning var ledsaget af kraftig vulkanisme, der afsatte hundredvis af askelag over store områder. Disse askelag findes også i det plastiske ler, og de kan på grund af karakteristiske variationer i tykkelse og sammensætning korreleres med de samtidige og mere velkendte askelag i moleret på Fur og Mors. Oppresningen af det plastiske ler har medført, at Lysnet nok er det sted i Danmark udenfor Bornholm, hvor undergrundens lag, det vil sige lagene fra før istiderne, når op i den største højde over havet.

Om "almindeligt" ler og plastisk ler

Ler er betegnelsen for en jordart, der er plastisk i våd tilstand, men fast og hård, når den er tør. Det skyldes, at leret indeholder en række forskellige mineraler, som har det til fælles, at de findes som

ganske små, flade partikler på under to tusindedele millimeter (0,002 mm) som giver det stor evne til at binde vand. Herhjemme findes lermineralerne oftest i blanding med grovere partikler (silt, sand, grus og sten), men hvis en sådan blanding blot indeholder mindst 15 % lermineraler kan den hænge sammen som i det almindelige moræneler, der er smeltet ud af istidens gletsjere. Ler til brænding af tegl og mursten skal dog helst være frit for sten, men det indeholder stadig en betydelig andel af grovere dele, der forhindrer at teglene smelter sammen og flyder ud under brændingen. Teglværksler er ofte dannet som smeltevandsler i isdæmmede søer i istidens gletsjere.

Plastisk ler er en betegnelse for meget rent og fedt ler, som indeholder 80-90 % lermineraler. Konsistensen minder nærmest om chokolade, og geologerne kender det på, at det ikke knaser mellem tænderne! Når plastisk ler bliver vandmættet svulmer det op, bliver blødt, og leret kan skride ud. Man skal derfor undgå at bygge på plastisk ler.

Det plastiske ler i Lysnet stammer fra tertiærtidens ældste afsnit palæocæn og eocæn, og det er mellem 45 og 55 millioner år gammelt. Det har tidligere været gravet i Lysnet, og forskellige andre steder i landet, men i dag graves det kun i Ølst Bakke lige øst for Lysnet i to store, åbne grave (Ølst og Hinge). Leret brændes til leca-granulat (”leca nødder”) og letklinker, der anvendes som isolationsmateriale og til fundamenter. Leret kan også anvendes til bentonit, som er et godt tætningsmateriale til brug for eksempel i vandboringer.

Naturtyper

Lysnet har været vanskelig at opdyrke, da det fede, plastiske ler dels gør jordbunden svær at dræne og tung at pløje, dels gør den stenhård, når den tørrer ud i overfladen. Lysnet er derfor relativt sent opdyrket, og væsentlige dele henligger stadig som skov og overdrev. Desuden er områdets mange bække i langt mindre omfang end normalt i det danske landskab blevet reguleret eller rørlagt. Lysnet har oprindelig været overdrev for de omgivende landsbyer, og har primært været benyttet til husdyrgræsning, til høslæt og til hugst af brænde og gærdematerialer mm. ved stævning i områdets mange småskove.

Lysåben natur

Indenfor fredningsforslagets område er overdrev den vigtigste lysåbne naturtype, som der i alt er registreret 46 hektar af. Overdrevene rummer stor naturmæssig variation med hensyn til terræn og jordbund, og i deres fugtigste dele forekommer andre naturtyper som væld, bække, småsøer, moser og enge. I de tørreste dele fandtes tidligere hedepartier, men de er nu desværre forsvundet sammen med flere karakteristiske hedearter. Overdrevene er i dårlig plejetilstand, idet størstedelen er uden eller med for svag græsning eller anden pleje og under stærk tilgroning.

De øvrige, § 3-beskyttede naturtyper forekommer overvejende som mindre islæt i overdrevene, og de er ligeledes under tilgroning; det drejer sig om i alt 7 hektar eng, mose og sø. Endelig er der indenfor fredningsforslaget ca. 9 kilometer beskyttet vandløb i form af små bækløb, som generelt er i fin naturtilstand. Et væsentligt - men ikke registreret - areal langs bækkene må betegnes som § 3-beskyttet mose, overvejende i form af elleskov på våd og vældpræget bund.

Skovnatur

Skovene på Lysnet er overvejende fredskove og rummer i hele Tusø Skov og i størstedelen af Bybæk, Pilkær og Høgebjerg Skove en unik kerne af gammel skov, som har ubrudt kontinuitet som naturlig

løvskov i hvert fald tilbage til fredskovforordningen af 1805. Det ofte stejle terræn og de tidligere omtalte jordbundsforhold med vådt, plastisk ler gør det desuden overordentlig sandsynligt, at her faktisk har været løvskov lige så længe, som der har været skov i Danmark efter sidste istid.

Som dokumenteret af skovkenderen Eiler Worsøe (4-5), som var lokal beboer, har skovene på Lysnet tidligere været benyttet langt mere intensivt til græsning og høslæt og til hugst af gavntræ end i dag. Da skovene for størstedelen består af el og andre træarter, som skyder igen fra stubbene efter fældning, har der været tale om såkaldt stævningsskov. I en stævningsskov behøver man ikke at plante, men kan blot hugge (stævne) genvæksten fra stubbene med passende mellemrum. Udover gavntræ til allehånde formål har det samtidig givet lys til skovbunden og dermed forbedret græsvæksten i de perioder, hvor skoven var nystævnet.

Worsøe beretter (5), at den sidste stævning i Tusø Skov fandt sted gennem de tre vintre mellem 1985 og 1988. Det drejer sig om 5 hektar af skovens i alt 15 hektar, som med undtagelse af et lille stykke gammel egeskov alle er stævningsskov domineret af el. Skoven blev da endnu græsset af kvier, og det lader til at være det seneste eksempel herhjemme på, at denne ældgamle driftsform har været opretholdt som led i den almindelige drift af en landbrugsejendom.

Siden – særlig efter implementeringen af Skov- og Naturstyrelsens naturskovsstrategi fra 1994 – er der genoptaget stævning i både private skove og i statsskove. Det gælder bl.a. den fredede Bjerre Skov, som nærværende fredningsforslag støder op til.

Plante- og Dyreliv

Både skovene og de lysåbne naturtyper på Lysnet rummer en meget rig flora (bilag 4.1-4.3). Der er i alt kendt omkring 350 plantearter indenfor fredningsområdet, og selvom ca. 20 af disse ikke er oprindeligt vildtvoksende i Danmark, og måske omkring 10 er forsvundne på grund af tilgroning og bortskygning, er det alligevel omkring hver fjerde vilde, danske planteart, som stadig vokser her i dag.

Der er kun sporadisk kendskab til det øvrige plante- og dyreliv (bilag 4.4), men der kan næppe være tvivl om, at også f.eks. fugle-, insekt- og svampelivet må være rigere end normalt.

Det er vigtigt for den biologiske mangfoldighed i skovene, at de bevares som hidtil, dvs. som løvskov med naturvenlig drift. Særlig bør plantning af nåletræer, herunder juletræer og pyntegrønt, undgås. Desuden bør, af såvel landskabelige som biologiske hensyn, blokering af udsigter og skovbryn ved tilplantning af markerne med energipil og -poppel mm. undgås.

De lysåbne naturtyper er hårdt pressede af tilgroning og ophørt eller for svag græsning. Særlig kan der ikke længere siges at forekomme hede ved Lindkær, og sjældne eller lokalt sjældne arter som lav skorsonér, farve-visse og adskillige flere må frygtes at være borte eller i det mindste trængt meget stærkt tilbage. Tilsvarende gælder enge og moser, hvor især engstrøget ved Lindkær er under kraftig tilgroning med pil, og hvor de endnu åbne dele er stærkt domineret af mjødurt, som har skygget den øvrige flora bort. Her kan man frygte for sjældne arter som f.eks. skærmplanten seline og flere arter af gøgeurt.

Fortidsminder og kulturspor

Kulturhistorisk er Lysnet en sent opdyrket udmark, hvor der ikke har ligget landsbyer eller anden væsentlig bebyggelse før udskiftningen, dvs. før omkring år 1800. Bortset fra en enkelt overpløjet høj

”Tinghøj” nær Vissing er der ikke registreret fortidsminder på Lysnet. Der er ca. 1,5 kilometer beskyttede sten- og jorddiger; helt overvejende fredskovdiger fra nyere tid. Derimod giver de mange bevarede småskove med overvejende naturlig trævegetation, overdrevene og de mange naturlige vandløb delvis et billede af landskabet fra før udskiftningen.

Offentlighedens adgang og friluftsliv

Publikums muligheder for at opleve det enestående landskab er begrænset til et mindre areal på 9 hektar, som ejes af Miljø- og Fødevareministeriet, og til 400 meter fredet markvej og en vendeplads ved det geodætiske målepunkt på bakkens toppunkt 131 meter over havet. Lysnettoppen var tidligere et yndet udflugtsmål med milevid udsigt horisonten rundt, men er ikke længere attraktiv, da omkring halvdelen af rundhorisonten er blokeret af træbevoksninger. Den blokerede del af udsigten var tilmed den mest imponerende, da man her er tæt på bakkens markante nordvestskrænt med oprindelig en storslået udsigt over Gudenådalen.

Der er offentlig adgang til områdets skove efter de gældende regler herfor i private skove, men der savnes parkeringspladser og stisystemer, som binder skovene sammen med hinanden og med områdets øvrige naturområder.

Området anvendes kun i beskedent omfang til friluftsliv, som helt overvejende består i de lokale beboeres besøg i især Bybæk Skov. I Bybæk skov findes en spejderhytte, men der er i øvrigt ingen særlige afmærkede ruter eller andre faciliteter for friluftslivet i skovene. Ikke-lokale besøgende må formodes helt overvejende at bruge Miljø- og Fødevareministeriets areal.

Naturpleje og naturplejeaftaler

Med fredningen får plejemyndigheden ret til at foretage naturpleje på private arealer uden udgift for ejeren. Det er f.eks. relevant, hvor § 3-beskyttede arealer er groet til i selvsået krat, som lodsejeren ikke selv ønsker at rydde.

Der er i 2012 i samarbejde mellem lodsejer, jagtlejer og Favrskov Kommune gennemført et større naturplejeprojekt om rydning af krat i den centrale del af overdrevet Lindkær (matr.nr. 1c, 12b og del af 11d, Laurbjerg By).

I den vestlige del af Pilkær Skov (matr.nr. 20c og 76, Vissing By) er der indgået en skovlovsaftale om bevaring af et antal enkelttræer.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

Omtrent den vestlige halvdel af Lysnet er udpeget som område med særlige drikkevandsinteresser, den resterende del som område med drikkevandsinteresser. Der er enkelte private vandboringer. Der er ingen reservationer til råstofgravning.

Området rummer en for længst nedlagt lergrav, som har været anvendt til deponering af marksten, men som ellers henligger uden efterbehandling og med væsentlige naturinteresser i form af muligheder for iagttagelse af udskridninger i det plastiske ler og af en stor bestand af maj-gøgeurt.

Natura2000-interesser

Området er ikke omfattet af natura 2000 udpegning, men støder mod nord til natura 2000-område nr. 229 Bjerre Skov.

4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Eksisterende fredninger

Inden for området er en adgangsvej til og en vendeplads ved selve Lysnets toppunkt fredet (i alt 0,2 hektar). Denne fredning ophæves og arealet indgår i den nye fredning. Selve toppunktet er en trigonometrisk målestation.

Zonestatus

Hele området ligger i landzone.

Kommune-, lokalplan- og øvrige planforhold

Der er ingen særlige kommune- eller lokalplaner eller planforslag indenfor det foreslåede fredningsområde. Både Favrskov og Randers kommuner har udpeget deres dele af fredningsområdet som bevaringsværdigt landskab. Som der er redegjort for i afsnit 3 er området udpeget som nationalt geologisk interesseområde.

5. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter indrammet af løvskove,
- at sikre og forbedre områdets naturværdier herunder, at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje og at skovene bevares som artsrige løvskove,
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter sikres og forbedres og at der etableres bedre stiforbindelser såvel indenfor området som til nærtliggende, offentligt tilgængelige naturområder,
- at skabe grundlag for naturpleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilag 1.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, f.eks. i forbindelse med naturgenopretning eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes. For de vigtigste arealkategorier gælder følgende:

Skov

I fredskov, vist med særlig signatur på fredningskortet, skal eksisterende løvtræsarealer af naturligt hjemmehørende træarter opretholdes med vedvarende skovdække. Fredskovpligtige løvtræsarealer må således ikke konverteres til nåleskov, herunder juletræer og pyntegrønt, eller tilplantes med ikke-hjemmehørende arter af løvtræ. Fredskov kan lades urørt, men fredningen er ikke til hinder for, at skovdrift ved plukhugst, stævning og/eller skovgræsning opretholdes eller genindføres. Fredningsområdet rummer i alt 121,6 hektar fredskov.

En del skovbevoksede arealer er ikke fredskov. Det drejer sig dels om granplantager anlagt i nyere tid, om plantet energiskov og om naturligt tilgroede dele af gamle skovlysninger, overdrev og skovenge, der ligger inde i fredskov og som ikke er omfattet af § 3-beskyttelse.

For udvalgte ikke-fredskovpligtige skovbevoksede arealer, som ligger inde i fredskov, gælder som udgangspunkt ovennævnte regler for fredskov, medmindre det i medfør af en plejeplan (se § 10) besluttes at genskabe dem som overdrev eller eng. Det drejer sig om 3,6 hektar i Høgebjerg Skov beliggende i matrikel 14a og 18b Lerbjerg By, Lerbjerg.

For øvrige ikke-fredskovpligtige skovbevoksede arealer gælder enten, at de skal ryddes af hensyn til genskabelse af udsigt (se § 11) eller at de kan bevares som skov eller (gen)indtages til dyrkning af landbrug, men ikke konverteres til energipil.

Beskyttet natur

Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet jævnfør naturbeskyttelseslovens § 3, når disse har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås eller plantes, drænes, kalkes, tilskudsfodres eller foretages udsætning eller fodring af vildt. Af hensyn til både udsigter og bedre naturtilstand skal der ske en del rydninger af selvgroede krat i de beskyttede naturtyper, se nærmere under § 9. Der er i alt 57,3 hektar beskyttede naturtyper indenfor fredningsområdet.

Arealer i landbrugsmæssig omdrift

Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn og vildtremiser ikke tilladt. Undtaget fra forbuddet er tilplantning i private haver.

§ 5 Byggeri mv.

Der må ikke etableres nye boliger i området, herunder hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri. Det gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af lov om planlægning § 36, stk. 1 nr. 12.

Der må heller ikke opføres anden ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende. Forbuddet omfatter tillige legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Sådanne konstruktioner kan opføres på arealer, som er omfattet af fredningskortets signatur ”hus med have og gårdspladsareal”.

Bygninger som er nødvendige for landbrugsdriften kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje.

Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master o.l. Der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Udenfor have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende, og teltslagning må ikke finde sted.

Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt.

Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. I skovene kan der opsættes sædvanlige hegn omkring nyplantninger og foryngelser såfremt disse fjernes igen inden 10 år. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden. På Naturstyrelsens areal kan der opstilles borde-/bænkesæt, shelters o.l. til støtte for friluftslivet.

§ 7 Terrænændringer mv.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug. Forbuddet mod terrænændringer gælder ikke i private haver.

§ 8 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4.

Der sikres eksisterende stier og udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Der skal være opmærksomhed på, at der vil opstå behov for at flytte stien rundt om lergraven på matrikel 40d, Vissing By i takt med, at der uden tvivl også fremover vil ske nedskridninger af lergravens kanter.

Plejemyndigheden skal inden for 1 år efter fredningens gennemførelse have etableret de på kortet viste nye stier. Yderligere stier kan etableres efter aftale med lodsejeren.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper (særligt overdrev og enge) tilrettelægges så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning. Der kan bevares enkelte træer og buske og mindre kratpartier, men generelt er der et

stort behov for rydning heraf, som skal opfyldes. Ved rydning skal ikke-hjemmehørende arter af træer og buske bekæmpes særlig konsekvent, og ny opvækst heraf skal fjernes. Det gælder særlig nåletræer bortset fra enebær samt ahorn, gyvel og glansbladet hæg. Den naturlige trævegetation i områdets bækkløfter, som helt overvejende er domineret af el, skal bevares og kan eventuelt periodevis forynges ved stævning.

Der skal ske afvikling af i alt ca. 12 hektar udsigtshindrende granplantning, selvsået løvskov og energiskov, se nærmere under § 11.

Indenfor skovene og de ovenfor omtalte, lysåbne naturtyper må de hydrologiske forhold helt overvejende betegnes som naturlige. Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse kan genskabes naturlig hydrologi i øvrige dele af området, for eksempel ved sløjfning af dræn eller frilægning af rørlagte vandløb.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Favrskov og Randers kommuner er plejemyndighed for de privatejede arealer, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed for og udfører pleje på Miljø- og Fødevareministeriets arealer.

Såfremt en lodsejer eller forpagter ikke selv ønsker at udføre pleje, har plejemyndighederne ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jævnfør den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

Plejemyndighederne udarbejder en fælles plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.

Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i offentlighedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.

Der skal gives lodsejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for Fredningsnævnet til afgørelse, jf. ovennævnte bekendtgørelse.

Plejemyndigheden har, uanset fredningen, som hidtil pligt til at pleje egne arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Overordnede retningslinjer for naturplejen fremgår af § 9.

§ 11 Særbestemmelser

For at genskabe den frie udsigt over Gudenådalen fra området omkring Lysnets toppunkt skal der ske afvikling af ca. 11 hektar bevoksning på matrikel nummer 7i og 8° Jebjerg By, Ørum, og arealet skal herefter holdes fri for opvækst, som kan forstyrre udsigten. Tilsvarende skal ca. 1 ha selvsået bevoksning på Naturstyrelsens areal på matrikel nummer 40d Vissing By, Vissing ligeledes fjernes af hensyn til udsigten, og arealet skal fremover friholdes for opvækst. Naturmæssigt værdifulde enkelttræer og mindre trægrupper, som ikke væsentligt generer den frie udsigt kan bevares. Der skal endelig ske rydning af 1 hektar energiskov af poppel på matrikel nummer 21a Vissing By, Vissing. Rydningerne skal gennemføres senest 1 år efter fredningens ikrafttræden.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 13 Ophævelse af eksisterende fredning

Med gennemførelsen af nærværende fredning ophæves Overfredningsnævnets kendelse af 12.01.1951 (Reg. nr. 01352.00) om fredning af adgangsvej og vendeplads ved Lysnetbakkens top-punkt."

Fredningsforslaget omfattede følgende ejendomme helt eller delvist:

Jebjerg By, Ørum: matr.nr. 2x, 5a, 7i, 8o, 10b, 10e, 10h, 12p, 12q, 13e, 16b, 27d, 27h, 34c, 34d, 38a og 38b.

Vissing By, Vissing: matr.nr. 1a, 2d, 2g, 2h, 2i, 3m, 5c, 5e, 5i, 6c, 6e, 7i, 7n, 7y, 8b, 8l, 9h, 11d, 11h, 11u, 11x, 12n, 12o, 13f, 13m, 15l, 17o, 19e, 19i, 20c, 21a, 21b, 21e, 21f, 21g, 23a, 23c, 24g, 24i, 25d, 26a, 27g, 28b, 29k, 37a, 39, 40b, 40d, 43c, 44a, 52a, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77a, 78b, 79b, 79c, 79e, 80a, 85a og 85b.

Lerbjerg By, Lerbjerg: matr.nr. 2c, 3c, 4d, 5c, 6r, 8g, 9a, 10l, 10m, 14a, 14b og 18b.

Laurbjerg By, Laurbjerg: matr.nr. 1c, 3bo, 3v, 5cq, 11d, 11e, 12b og 12d.

Essendrup By, Laurbjerg: matr.nr. 1d, 1e, 1g og 1m.

Som bilag 1 til fredningsforslaget var vedhæftet en fortegnelse over de omfattede lodsejere og arealer. Oplysningerne er ikke medtaget i afgørelsen, men i fredningsnævnets afgørelse om erstatning.

Som bilag 2 til fredningsforslaget var i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 vedhæftet Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag over de forventede omkostninger ved gennemførelsen af fredningsforslaget.

Danmarks Naturfredningsforening anslog den samlede fredningserstatning til 4.626.173 kr. Budgetoverslaget var specificeret som tilkendelse af grunderstatning på 3.600 kr. pr. ha for 291,2 ha (i alt 1.048.320 kr.), 6.000 kr. pr. ha for 287,8 ha med forbud mod flerårige udsigtshæmmende afgrøder (i alt 1.726.908 kr.), 10.000 kr. pr. ha for 121,6 ha fredskov med naturnær skovdrift (i alt 1.216.000 kr.), 30.000 kr. pr. ha for 3,6 ha ikke fredskov med naturnær skovdrift (i alt 108.000 kr.), 20.000 kr. pr. ha for 11 ha rydning af skov og energiskov til vedvarende åbent areal (i alt 220.000 kr.), 60 kr. pr. meter for 3.896 meter ny sti (i alt 233.760 kr.) og 15 kr. pr. meter for 4.879 meter eksisterende sti (i alt 73.185 kr.).

Som bilag 3 til fredningsforslaget var vedhæftet Miljøstyrelsen, Randers Kommune og Favrskov Kommunes bemærkninger til budgetoverslaget.

Miljøstyrelsen anførte, at den aktuelle grundtakst er på 3.500 kr. Der er i fredningsforslaget lagt op til, at der ikke kan plantes flerårige udsigtshæmmende afgrøder, at eksisterende skov eller energiskov skal fjernes, og at 125 ha skov skal drives med naturnær skovdrift. Det var Miljøstyrelsens vurdering, at omkostningerne forbundet med tiltag i det foreslåede omfang næppe vil være i overensstemmelse med det, der kan opnås med fredningen af arealerne.

Randers Kommune anførte, at der ikke er anledning til at starte en fredningsproces, og at kommunen ikke ønsker projektet fremmet.

Favrskov Kommune anførte, at fredningsforslaget omfatter et for stort areal. Udsigten fra Lysnet med dets herlighedsværdi kan bevares og beskyttes indenfor et noget mindre areal. Det er derfor nødvendigt at reducere fredningsarealet markant, hvis kommunen skal se positivt på en fredning. En fredning vil foruden fredningserstatning pålægge kommunen udgifter til plejeplaner, rydninger, drift mv., som kommunen er kritisk overfor at blive pålagt.

Som bilag 4 til fredningsforslaget var vedhæftet en floraliste for overdrev ved Lindkær (bilag 4.1), en samlet floraliste for skovene på Lysnet (Tusø Skov, Bybæk Skov, Pilkær Skov og Høgebjerg Skov) (bilag 4.2), en samlet floraliste for hele det foreslåede fredningsområde (bilag 4.3) og en oversigt over dagsommerfugle og sjældne insekter i det foreslåede fredningsområde (bilag 4.4).

Som kortbilag 1 til fredningsforslaget var medtaget et fredningskort over det område, der blev foreslået fredet.

B. Det ændrede fredningsforslag

På baggrund af indsigelser og andre bemærkninger til fredningsforslaget fremsat før, under og efter det offentlige møde, der blev holdt om fredningsforslaget, udarbejdede Danmarks Naturfredningsforening et ændret fredningsforslag med ændret fredningskort. Indsigelserne og bemærkningerne omtales i afsnit C, D og E.

Ændringerne bestod i, at en række skov- og markarealer, som ikke er direkte synlige fra toppen af Lysnet, blev taget ud af fredningsforslaget, hvorved det foreslåede fredningsområde blev reduceret med 155 hektar fra de oprindelige 470 hektar til 315 hektar. Det blev illustreret på følgende måde, hvor områderne kaldet 1,2 og 3 ikke længere blev foreslået fredet:

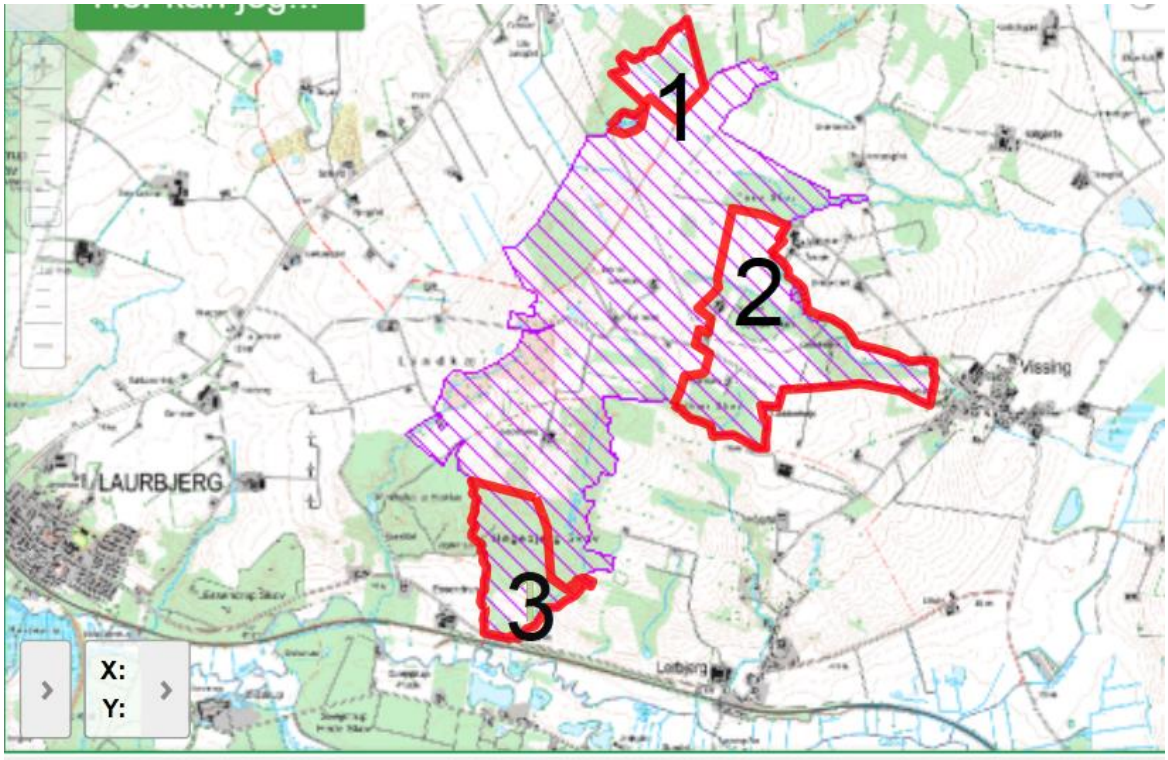

Den ændrede foreslåede fredningsgrænse fremgik tilsvarende af et ændret forslag til fredningskort.

De ejendomme, der med det ændrede fredningsforslag ikke længere blev foreslået fredet, var følgende ejendomme:

Jebjerg By, Ørum: matr.nr. 10b, 10h, 13e, 27h, 34c, 34d, 38a og 38b.

Vissing By, Vissing: matr.nr. 1a, 2d, 2g, 2i, 3m, 5e, 6c, 6e, 7y, 8l, 9h, 11h, 11u, 11x, 12n, 12o, 13f, 13m, 15l, 17o, 19e, 20c, 21e, 23c, 24i, 25d, 27g, 28b, 29k, 37a, 44a, 52a, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77a, 78b, 79b, 79e og 80a.

Lerbjerg By, Lerbjerg: matr.nr. 10l og 10m.

De ejendomme, der var omfattet af fredningsforslagets lb.nr. 1, 4, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 37, 38, 39, 46, 47 og 48, blev herefter ikke længere foreslået fredet.

Endvidere blev dele af følgende ejendomme ikke længere foreslået fredet:

Jebjerg By, Ørum: matr.nr. 5a, 16b og 27d.

Vissing By, Vissing: matr.nr 23a.

C. Det offentlige møde om sagen

Fredningsnævnet holdt i juni 2017 et offentligt møde om fredningsforslaget.

På mødet redegjorde Danmarks Naturfredningsforening for fredningssagens forhistorie, herunder om partnerskabsprojektet fra 2008, som havde til formål at fritlægge toppen af Lysnet, hvilket ikke lykkedes som følge af en lodsejers krav på vedvarende erstatning.

Danmarks Naturfredningsforening redegjorde herefter for fredningsforslaget og fremhævede som baggrund for fredningsforslaget foruden en sikring af udsigten fra Lysnet; værdifulde overdrev, landskabelige værdier, rekreative værdier, naturpleje, større sammenhængende naturområder, større uforstyrrede landskaber og nationalgeologiske interesser.

Danmarks Naturfredningsforening anførte ved gennemgangen, at man i relation til den markvej til Lysnet, som sammen med Lysnet er omfattet af en frivillig fredning, gerne vil imødekomme en indsigelse mod brug af motorkøretøjer på markvejen, idet dog arbejdskørsel og handicapkørsel bør være tilladt. Det anerkendes, at de nuværende grundejere passer godt på det foreslåede fredningsområde og driver det fornuftigt, men en fredning skal sikre, at det også sker i kommende generationer. Det er en fejl, når det er anført i de foreslåede fredningsbestemmelser, at der ikke må tilskudsfodres mv. i områder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der må tilskudsfodres i samme omfang som hidtil. Der er måske foreslået et for stort fredningsområde i relation til landbrugsjord i yderområder, og i hvert fald en del af de ejendomme, der er omfattet af fredningsforslagets lb.nr. 37, kan undtages fra en fredning. Danmarks Naturfredningsforening vil efter det offentlige møde skriftligt meddele fredningsnævnet, hvilke områder som kan undtages fra en fredning.

Der blev af flere stillet spørgsmål til muligheden for at opføre skure og shelters, opsætte hegn og solceller og udføre terrænændringer i tilfælde af en fredning. Fredningsnævnets formand anførte, at det allerede som

følge af fredningsforslagets fremsættelse kræver en dispensation. Han redegjorde for fremgangsmåden og i et vist omfang for praksis ved dispensation fra foreslåede fredningsbestemmelser.

Der blev stillet forslag om at ophæve fredningsforslagets midlertidige retsvirkninger, således at der kun indtræder et forbud, hvis der gennemføres en fredning. Fredningsnævnets formand redegjorde for naturbeskyttelseslovens bestemmelser om et fredningsforslags midlertidige retsvirkninger og om muligheden for at ophæve disse under fredningssagens behandling. Danmarks Naturfredningsforening vil efter det offentlige møde skriftligt meddele fredningsnævnet sine bemærkninger til spørgsmålet om en sådan ophævelse af fredningsforslagets midlertidige retsvirkninger.

Der blev stillet spørgsmål til, om fjernelse af beplantning på toppen af Lysnet vil betyde, at der vil blive fri adgang for offentligheden til området og til den fremtidige vedligeholdelse af udsigten. Danmarks Naturfredningsforening anførte, at det ikke vil blive tilfældet, hvis området hegnes. Spørgsmål om fremtidig vedligeholdelse skal behandles i en plejeplan for området.

Der blev stillet spørgsmål til linjeføringen af den sti, som er foreslået fra toppen af Lysnet til Bjerre Skov, herunder nytteværdien af en sådan sti, hvis det viser sig, at der ikke er offentlig adgang til stien i Bjerre Skov. Stien er også foreslået igennem dyrket landbrugsjord. Fredningsnævnets formand anførte, at disse forhold vil blive undersøgt og besigtiget af fredningsnævnet.

Favrskov og Randers Kommuner havde ikke bemærkninger til fremsættelse på mødet.

Miljøstyrelsen anførte, at det anerkendes, at der er landskabelige- og naturmæssige værdier tilknyttet udsigtspunktet, men det foreslåede fredningsområde er for stort i forhold til gevinsterne ved en fredning. Miljøstyrelsen vil efter det offentlige møde og gennemførte besigtigelser vende tilbage til spørgsmålet om en frednings geografiske udstrækning.

Naturstyrelsen, Søhøjlandet anførte som grundejer i det foreslåede fredningsområde, at man skal være opmærksom på, at en bestemmelse om, at pleje skal ske ved græsning, kan være uhensigtsmæssig, hvis der ikke kan opnås tilskud til græsning. Danmarks Naturfredningsforening anførte på forespørgsel, at det kan være en god ide, hvis også grundejerne er repræsenteret i et plejeudvalg.

Der blev af mange grundejere, herunder fra grundejergruppen, der omfatter 41 af de 45 grundejere, som er omfattet af fredningsforslaget, fremsat bemærkninger om, at en fredning bør begrænses til en frivillig fredning af det areal på 18 ha, som Danmarks Naturfredningsforening tidligere har arbejdet for at få fredet. Det vil være muligt at gennemføre en sådan frivillig fredning, som vil sikre udsigten fra Lysnet. Der er ikke grundlag for at frede yderligere områder eller at pålægge grundejerne restriktioner på brugen af egen jord.

Det blev til støtte for bemærkningerne om kun at frede 18 ha ved en frivillig fredning bl.a. anført, at det krænker retsbevidstheden, at der nu foreslås et større området fredet end tidligere, samtidig med at det tilkendegives, at det foreslåede fredningsområde kan begrænses. Det skaber usikkerhed for retsstillingen i årevis. Den foreslåede fredning er ikke i almenvellets interesse. Hverken Favrskov Kommune, Randers Kommune eller Miljøstyrelsen ønsker fredningen gennemført. Grundejerne kan passe på området uden at blive pålagt en fredning, de ikke er interesseret i. De har i generationer skabt natur og en stor vildtbestand i området, og det vil blive sat mange år tilbage, hvis fredningsforslaget gennemføres. Vildtbestanden vil blive ødelagt, hvis der anlægges stier med offentlig adgang, da de vil blive brugt til hundeluftning og mountainbikes. De deler alle passionen for at bo på landet og elsker naturen, jagten og råvildtet tæt på. Fredningen står ikke mål med de gener og udgifter, de vil blive pålagt. Der kræves heste til at gennemføre den ønskede naturpleje, da den ikke kan opnås ved kreaturer, der kun spiser græs. Det vil foruden rydning være nødvendigt at sætte midler af til fremtidig vedligeholdelse.

Det blev af et byrådsmedlem fra Favrskov Kommune anført, at det ikke er et samlet byråd, der har udtrykt støtte til kun at frede 18 ha ved en frivillig fredning. Det kan være en god ide at frede et større område for at bevare de vigtige naturtyper, særligt overdrev og skove. Det er vigtigt, at offentligheden har adgang til at se de truede naturområder, og erfaringen viser, at stier ikke ødelægger naturen. Det må være op til Danmarks Naturfredningsforening og fredningsnævnet at finde den nærmere udstrækning af et fredningsområde. Det blev af et andet byrådsmedlem fra Favrskov Kommune anført, at erfaringer med andre trampestier viser, at det ikke betyder, at dyr skræmmes væk.

Der blev under mødet også fremsat bemærkninger om erstatningers størrelse. Fredningsnævnets formand redegjorde for den senere procedure for indhentelse af erstatningskrav, hvis fredningsnævnet beslutter at gennemføre en fredning.

Der skete efterfølgende besigtigelse af den markvej til toppen af Lysnet, hvorom Danmarks Naturfredningsforening er indstillet på, at der bliver pålagt restriktioner for motoriseret færdsel, og af selve toppen og udsigten mod nord for enden af henholdsvis den østlige og vestlige beplantning ved toppen. Der vil senere blive besigtigelse af den foreslåede sti til Bjerre Skov og adgangsforholdene i Bjerre Skov, herunder med en stillingtagen til, om der er tale om en sti eller et kørespor og i sidstnævnte henseende, om der er offentlig adgang langs køresporet. Danmarks Naturfredningsforening anførte i øvrigt, at der med de tilgængelige kortoplysninger kan være tvivl om, hvorvidt det levende hegn langs den foreslåede sti fra Lysnet følger skellet, men at man i givet fald vil foreslå en stis linjeføring på den nordlige side af hegnet.

Der blev i øvrigt omtalt muligheden for at forbedre udsigten fra toppen af Lysnet ved opførelse af et udsigtstårn eventuelt som erstatning for masten i området.

D. Fredningsnævnets øvrige besigtigelser og møder

Fredningsnævnet holdt efter det offentlige møde særskilte møder med de grundejere, som anmodede om et sådant møde. Danmarks Naturfredningsforening deltog også i møderne.

På et møde med Ulla Andersen og Kåre Iversen (lb.nr. 1) blev det anført, at ansøgningen om dispensation til rydning og genplantning er begrundet i en aftale, som de indgik med Hedeselskabet inden fredningssagen. De har købt frø. Der vil ikke være behov for indhegning af skoven. De vil gerne have, at der i skoven også indgår en anden skovtype, da det kan have betydning for ejendommens værdi ved et salg. Det er i dispensationssagen markeret, hvad der ønskes ryddet. Den flis, der fremkommer herved, skal finansiere den øvrige forarbejdning. Den resterende del af skoven bevares uforandret. De anførte videre, at der ikke bør gælde et forbud mod, at de graver grus til eget brug, da det som følge af undergrundsforholdene er nødvendigt med påfyldning. De graver nu til eget forbrug i skoven. Fredningsnævnet opfordrede i lyset af det anførte og ejendommens placering i det foreslåede fredningsområde Danmarks Naturfredningsforening til at se på en mulig imødekommelse af de rejste problematikker.

På et møde med Peder Christian Brejnholt (lb.nr. 2) og John Engsig (lb.nr. 31) blev dele af forløbet af den foreslåede trampesti fra Lysnet til Bjerre Skov besigtiget. Danmarks Naturfredningsforening anførte om stien, at den i fredningsforslaget er foreslået placeret på John Engsigs ejendom syd for den beplantning, der adskiller ejendommene. Den bør dog af hensyn til udsigten fra Lysnet placeres nord for beplantningen og således på Peder Brejnholts ejendom. John Engsig anførte om stien, at det vil være nødvendigt at opsætte et tilstrækkeligt højt trådhegn til sikring af, at hunde ikke kan komme ind til de kreaturer, der græsser på hans marker.

En sti bør endvidere udføres med foranstaltninger, som sikrer, at der ikke kan rides eller køres med motorkøretøjer, herunder ATV på stien. Peder Brejnholt anførte om stien, at den vil berøre en stor del af hans ejendom, hvis den placeres nord for beplantningen. Han har ikke afgørende indvendinger mod, at en eventuel sti etableres på hans ejendom, men der skal tages stilling til, hvor bred den skal være, og det skal have betydning for erstatningens størrelse. Stien skal placeres helt op mod skel. Han har ikke indvendinger mod, at der rides på en sti. Det vil være vanskeligt at vedligeholde en sti som følge af underlaget. Han anførte i øvrigt, at der er plantet juletræer foran søen ved Bjergmose. Det er hans opfattelse, at der ikke er noget behov for at gennemføre en fredning af de arealer, men hvis det sker, bør arealet med juletræer undtages fra fredningen. Det skal ske, så det ikke fremadrettet kan give anledning til problemer. Der er også et arbejdsskur ved søen, som ikke er indtegnet på fredningskortet. Han vil ikke have store betænkeligheder ved fjernelse også af andre træer end de umiddelbart foreslåede ved Lysnet, hvis fredningsnævnet vurderer, at det er nødvendigt til sikring af en udsigt, men der vil nok ikke være grundlag for at fjerne mange ekstra træer. John Engsig anførte i øvrigt, at det vil medføre unødvendige problemer, hvis der skal søges om tilladelse, hver gang der skal flyttes et læskur. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at det anføres i en fredning, at et læskur, hvis ydre fremtræden kan godkendes af fredningsnævnet, kan flyttes efter behov uden forelæggelse for fredningsnævnet. Han er ikke indstillet på at acceptere et forbud mod flerårige udsigtshæmmende afgrøder på sin ejendom, men han vil ikke udelukke, at han kan acceptere det på en mindre del af ejendommen, hvis det vurderes nødvendigt for en udsigt, som fredningsnævnet gerne vil have bevaret. En fredning er i øvrigt ikke nødvendig og proportionel, da udsigten ikke er hindret. Det blev i øvrigt påpeget, at det ved rydning på toppen kan være hensigtsmæssigt at bevare noget af beplantningen, herunder særlig egeskoven. Det blev endvidere påpeget, at et tårn kan overflødiggøre et forbud mod flerårige udsigtshæmmende afgrøder. Danmarks Naturfredningsforening anførte, at en sådan bevarelse af en del af beplantningen kan sikres ved udarbejdelsen af plejeplanen.

På et møde med Gorm Ditlev Christensen (lb.nr. 18) blev det anført, at det primære formål med fredningsforslaget er at sikre udsigten fra Lysnet, men ejendommens bygninger kan ikke ses fra Lysnet. Fredskoven er altid blevet plejet, og markerne er altid dyrket på en måde, så de ikke hindrer udsigten. Der er ikke behov for en fredning, og en fredning vil ikke være et proportionelt indgreb. Det vil som følge af de særlige forhold omkring driften af Duelund være voldsomt indgribende med en fredning, særligt hvis den omfatter hele ejendommen. Hvis fredningsnævnet vil frede mere end de oprindeligt foreslåede 18 ha, kan det opnås med langt mindre indgreb. En frivillig aftale vil ikke på samme måde som en fredning have betydning for ejendommens værdi, da en aftale ikke på samme måde som en fredning hæmmer et salg af ejendommen. Det giver som følge af terrænforholdene ikke mening at tale om udsigtshæmmende afgrøder på en stor del af arealerne, og de lavereliggende arealer, som han har indtegnet på et kort, bør derfor under alle omstændigheder undtages fra en fredning eller et forbud mod udsigtshæmmende beplantning. Danmarks Naturfredningsforening anførte, at det anerkendes, at forholdene i skoven er fine, men det bør sikres, at der også fremover af efterfølgende ejere sker en ordentlig beskyttelse af floraen, og at den gamle danske løvskov bevares med nænsom drift. Fredningsbestemmelserne for skoven kan formuleres på en sådan måde, så fredningen ikke hindrer en fornuftig skovdrift. Det er vigtigt også at frede de åbne marker af hensyn til både udsigten og bevarelse af de åbne landskaber.

På et møde med David Søsted (lb.nr. 35) blev det anført, at energipoplerne efter hans opfattelse er at sidestille med stævningsskov. De er der for at skærme vildtet. Den sti, der er foreslået på Vagn Munkholms ejendom, er det værste ved fredningsforslaget. Den går gennem et naturområde, og man vil ikke kunne bruge den, da den er foreslået placeret på et lerlag, som skrider. En sti vil i øvrigt også ødelægge jagten. Han henviste i øvrigt til sine bemærkninger i sin skriftlige indsigelse til fredningsnævnet.

På et møde med Bettina Mette Zimmermann og Allan Zimmermann (lb.nr. 37) blev der henvist til den skriftlige indsigelse mod fredningsforslaget. Det primære formål med fredningsforslaget er at sikre udsigten fra Lysnet, men ejendommen kan ikke ses fra Lysnet. Fredskoven er svært tilgængelig som følge af vandløb og en meget våd undergrund. Det vil i praksis ikke være muligt med offentlig adgang. De passer på skoven, og der er intet grundlag for at pålægge dem restriktioner på skovbrugen. Der kan i stedet arbejdes på at opnå en frivillig aftale i form af en deklaration til bevarelse af den artsrige løvskov. En fredning vil derfor ikke være et proportionelt indgreb. Danmarks Naturfredningsforening anførte, at der ikke er foreslået en sti på ejendommen. Det anerkendes, at forholdene i skoven er fine, men det bør sikres, at der også fremover af efterfølgende ejere sker en ordentlig beskyttelse af floraen, og at den gamle danske løvskov bevares med nænsom drift. Fredningsbestemmelserne for skoven kan formuleres på en sådan måde, så fredningen ikke hindrer en fornuftig skovdrift. De arealer, der udnyttes til landbrugsmæssig drift, vil som tilkendegivet på det offentlige møde blive udtaget af fredningsforslaget, men fredskoven ønskes fortsat fredet. Der vil efter det ændrede forslag ikke være noget til hinder for, at der etableres den ønskede ridebane.

E. Øvrige bemærkninger til fredningsforslaget og Danmark Naturfredningsforenings svar

Randers Kommune anførte, at kommunen ønsker fredningsforslaget erstattet af Projekt Lysnet fra 2008.

Randers Kommune anførte i øvrigt som tekniske bemærkninger til fredningsforslaget, at der er tale om en vejledende registrering af de arealer, der i fredningsforslaget er angivet som omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er foretaget en gennemgang, som vil medføre mindre ændringer i denne vejledende registrering. Der er i forslaget kalkuleret med stibredder på 1 meter. Stierne bør have en bredde på 3 meter, hvis ridning ikke er tilladt, da en sådan bredde er en forudsætning for, at stierne kan slås med en maskine, og 3½ meter hvis ridning er tilladt, da det er mindstekravet for, at to heste kan passere hinanden. Der mangler en afklaring af, hvad arealerne på ca. 10 ha nord for Lysnets toppunkt skal overgå til efter rydningen, herunder om der skal være landbrugsdrift eller ekstensiv drift med restriktioner, så de kan vokse sig ind i beskyttelsen efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det var ved forslaget fra 2008 tanken, at det skulle overgå til ekstensiv drift uden gødskning og sprøjtning, og at det skulle opretholdes ved høslet. Arealet mod vest og lignende arealer i Bjerre Skov drives med afgræsning, og det bør overvejes, om pleje med afgræsning kan være en mulighed for at få genskabt natur og landskab. Området nord for udsigtspunktet består foruden beplantning af nåletræer også af selvsået opvækst af løvtræer og bl.a. ældre stående ege. Der er nogle steder tale om interessante biotoper i den trykvandspåvirkede og lerede jordbund, som man ikke ser udvikle sig mange andre steder. Derfor bør man i de dele, der ikke er udsigtshæmmende, åbne op for muligheden for, at der udover overdrev og mindre krat naturligt kan etablere sig områder med åben løvskov og/eller større krat. Det gælder også indenfor det område, der er vejledende registreret som overdrev. Det bør vurderes, om ikke man kan tilføre fredningen en øget biodiversitet ved at indskrive muligheden for udlæg af sådanne områder. Der kan sættes spørgsmålstegn ved den sti i Bjerre Skov, der i fredningsforslaget er angivet som en eksisterende sti. Der er tale om et kørespor og ikke en markvej, og det vurderes derfor, at der ikke er offentlig adgang. Arealet er hegnet som en del af plejen af området, og det er kommunen, som har opsat hegnet. Stien er ikke indtegnet på matrikelkortet, og den forløber midt gennem en matrikel. Stien er ikke en del af fredningen af Bjerre Skov, som ikke indeholder afsnit om eller erstatning for offentlig adgang. Det er derfor problematisk, at stien indgår i en fredning til Lysnet. Der skal findes en løsning på, hvordan stien kan gøres offentlig, hvis den skal blive en del af tilkoblingen til stier i en fredning af Lysnet.

Randers Kommune anførte endvidere efter en gennemført besigtigelse i relation til naturbeskyttelseslovens § 3, at det overordnede indtryk af de beskyttede naturområder i det kraftigt kuperede terræn er, at det er en mosaik af mere eller mindre tilgroede overdrev med fugtige lavninger og væld, der på grund af jordbunden er helt unik. Den lysåbne overdrevsvegetation er under pres på grund af tilgroning, men de naturlige krat har også en værdi. Nyere forskning i biodiversitet viser, at naturlige krat er nogle af de mest artsrige naturtyper i Danmark. Der vides ikke nok om, hvad der findes af organismer i de tilgroede krat ved Lysnet, men det er et område, som har et potentiale. Det er kommunens vurdering, at der ikke må ske rydning af de naturligt forekommende krat bestående af fortrinsvis ene og slåen, uden at der på forhånd søges om dispensation hos kommunen, da en rydning af krattene vil opfattes som en tilstandsændring. Det er kommunens umiddelbare vurdering, at en rydning af de eksisterende krat for at opnå den tilstand, der er foreslået i fredningsbestemmelsernes § 9, vil være en tilstandsændring, som ikke ubetinget er naturforbedrende, og der kan derfor med det eksisterende vidensgrundlag ikke gives dispensation hertil. De foreslåede bestemmelser i § 4 og § 9 kan derfor være i strid med naturbeskyttelseslovens § 3. Det foreslås derfor, at bestemmelserne ændres, så de tilgroede overdrev fremstår som en mosaik af lysåbne overdrev og krat, og at krattene kan bestå af mindre eller større sammenhængende krat til fordel for biodiversitet. Det er kommunens vurdering, at en sådan ændring ikke vil genere den eventuelle kommende udsigt og landskabelige oplevelse.

Favrskov Kommune anførte, at kommunen ønsker fredningsforslaget erstattet af Projekt Lysnet fra 2008.

Danmarks Naturfredningsforening anførte, at Randers Kommune og Favrskov Kommune vil have fredningsforslaget erstattet med det fredningsforslag fra 2008, som ikke blev gennemført. Kommunerne har afslået Danmarks Naturfredningsforenings tilbud om et samarbejde om fredningsforslaget, og kommunerne kan ikke uden Danmarks Naturfredningsforenings samtykke få forslaget tilbagekaldt. Der er ikke anmodet om et sådant samtykke.

Danmarks Naturfredningsforening anførte i relation til Randers Kommunes tekniske bemærkninger, at Danmarks Naturfredningsforening er opmærksom på, at registreringen af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er vejledende. Erstatningen for udlæg af nye stier på 60 kr. pr. løbende meter er beregnet ud fra en stibredde på to meter svarende til 300.000 kr. pr. ha. Det er gældende i en lang række fredninger, og da det drejer sig om simple trampestier, som i praksis sjældent er over én meter brede, findes de to meter som udgangspunkt tilstrækkelige. Danmarks Naturfredningsforening har dog ikke noget principielt imod en bredere sti, hvis kommunen finder det nødvendigt af praktiske årsager. I relation til genskabelsen af udsigten fra Lysnet og naturpleje stiller Danmarks Naturfredningsforening ikke specifikke krav til områdets fremtidige tilstand eller udvikling ud over, at træbevoksningen skal fjernes og fremover vedligeholdes i et omfang, så den ikke hindrer den frie udsigt fra Lysnets top. Der kan således udmærket bevares værdifuld bevoksning, som befinder sig tilstrækkelig langt nede i terrænet. Endvidere kan der mod sydvest set fra Lysnettoppen i det pågældende område bevares dele af en eksisterende løvtræsbevoksning for fortsat at sløre et masteanlæg, uanset at det må hindre en lille del af den frie udsigt til horisonten. Danmarks Naturfredningsforening forudsætter, at detaljerne fastlægges i den plejeplan, som kommunerne i givet fald skal udarbejde. Den foreslåede stiadgang til Bjerre Skov følger en på det topografiske kort tydelig indtegnet markvej. Det bør fjerne tvivlen om, hvorvidt der er offentlig adgang. At markvejens øjeblikkelige tilstand kan minde mere om et kørespor end om en vej, er et spørgsmål om brug, vedligehold og vejrlig. Danmarks Naturfredningsforening ser dog hellere, at der etableres en ny sti gennem en naturmæssigt mere interessant del af Bjerre Skov fredningen, f.eks. langs Vissing Bæk frem til eksisterende parkeringsplads, hvor kommunevejen mellem Vissing og Værum krydser bækken.

Poul Østergaard anførte på vegne af lodsejergruppen, som blev anført at bestå af ejerne af 41 ejendomme omfattet af fredningsforslaget, at de bakker op om forslaget fra 2008 om at frede 18 ha under forudsætning af, at det sker ved frivillige aftaler. Der er opbakning til at få genetableret udsigten fra toppen af Lysnet, og til at den bevares for fremtiden. Det kan være hensigtsmæssigt med et tårn, som kan give udsigt og eventuel formidling af områdets karakter, så Lysnet som landets 9. højeste punkt kan blive et udflugtsmål.

Landboforeningen Kronjylland anførte på vegne af 18 grundejere, at der gøres indsigelse mod fredningsforslaget. Landbruget er en stor del af Lysnet og de omkringliggende arealer, og ejerne er stolte over deres landskab og ansvaret for forvaltningen heraf. Det er problematisk, at man ønsker er indskrænke rådigheden over arealerne gennem en fastfrysning af et bestemt landskabsudtryk. Forslaget er et udtryk for et specifikt natursyn, der får en statisk og vedvarende konsekvens. Landskabet og naturen er dynamiske størrelser, hvori kulturen afspejles. Det er vigtigt at bevare, men også give plads til udvikling. Fredningsinstrumentet er ikke den rigtige vej at gå for at skabe natur og rekreative muligheder på Lysnet. Dette skal ske i samarbejde og på frivillig basis. Så får man også de bedste resultater. Formålet med fredningen er overordnet beskrevet som at sikre og udvikle en sammenhængende natur, den biologiske mangfoldighed, geologi, kultur og rekreative kvaliteter. Det kan sikres ved øvrige tiltag og reguleringer, og fredningsforslaget bør derfor afvises med sin nuværende afgrænsning. Der er sympati for en beskyttelse af udsigten fra Lysnet, og der er derfor opbakning til en fredning af 18 ha omkring Lysnet, så der kan genskabes en udsigt på 360 grader. Der anbefales, at der opstilles et tårn eventuelt med formidling at områdets karakter og udsigt. Det skal dog ske gennem frivillige aftaler og dialog. Fredningsforslaget forholder sig ikke til jagtinteresser og forslagets konsekvenser for jagten, som er en vigtig værdi for ejerne. Flere tiltag peger på at fjerne bevoksning og dermed skjul for vildtet, og der foreslås etablering af nye stier med offentlig adgang gennem området. Det vil helt klart påvirke vildtets adfærd, og antageligt vil vildtet søge skjul andre steder, hvorved jagtmulighederne forringes. Dertil kommer begrænsningerne i mulighederne for at udsætte og fodre vildt og for at opføre jagthytter. Det virker undrende, at der i fredningen skal foretages afgræsning af overdrev. Det kan kun lade sig gøre gennem aftaler med ejerne, og det vil være svært at etablere et godt samarbejde om pleje, hvis ejerne føler sig krænket på baggrund af en fredning. Landbruget er stærkt bekymret for, at fredningsinstrumentet anvendes på et unødvendigt grundlag, når der ikke ses nogen direkte trussel mod udvikling af landskabet og naturen omkring Lysnet. Der stilles et stort spørgsmålstegn ved nødvendigheden i det omfang og de bestemmelser, der er beskrevet i forslaget. Det overordnede formål bør imødekommes gennem et frivilligt samarbejde. Lovgivningen sikrer på mange måder, at udviklingen sker under hensyntagen til almenvellet og samfundet generelt. Der blev endvidere fremsat bemærkninger om erstatning ved en fredning.

Danmarks Naturfredningsforening anførte om bemærkningerne fra lodsejergruppen og Landboforeningen Kronjylland, at Danmarks Naturfredningsforening med fredningsforslaget ønsker at sikre et større, sammenhængende landskab og at tilgodese så mange relevante interesser som muligt. Fredningsforslaget er i fuld overensstemmelse med den nyeste handlingsplan for naturfredning fra 2013, som er udarbejdet og vedtaget i fællesskab mellem Miljø- og Fødevareministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening. Det prioriteres at bevare og forbedre udsigten ikke blot til horisonten fra området omkring Lysnets top, men også til det nære landskab med dets variation mellem åbne marker og gamle løvskove og med meget få bebyggelser. Den nære udsigt er ikke den mindst vigtige, og det er således ikke ligegyldigt, at der for eksempel plantes energipil eller konverteres til nåleskov, blot man kan kigge hen over det. Det synspunkt er i høj grad støttet af Lysnets status som nationalt geologisk interesseområde. Det prioriteres også at sikre adgang til pleje af det store meget værdifulde overdrevsområde på Lysnet, som mange steder er under tilgroning. Århus Amt anså også Lysnet for sit største og vigtigste overdrevsområde efter Mols Bjerge. Det prioriteres videre at bevare de gamle meget værdifulde løvskove på Lysnet med deres hidtidige nænsomme

drift. Skovene er i høj grad naturskove med meget lang kontinuitet. Det prioriteres endelig at skabe sammenhæng mellem Lysnet og tilgrænsende naturområder, herunder så offentligheden kan få mulighed for at vandre mellem disse henover Lysnet samt generelt at give bedre adgangsmuligheder.

Peder Christian Brejnholt anførte som ejer af matr.nr. 5a, 10b, 10e, 10h, 12p, 12q, 16b, 27d og 27h Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 2), at han ikke er enig i, at stien til Bjerre Skov kan placeres på hans ejendom nord for skellet til John Engsigs ejendom.

Danmarks Naturfredningsforening anførte, at stien fra Lysnet mod nordøst langs kommunegrænsen af hensyn til udsigten bør flyttes nord for tjørnehegnet fra John Engsigs ejendom til Peder Christian Brejnholts ejendom. Han har ikke afgørende indvendinger imod stien, blot den placeres helt op til skel mod erstatning for et tilstrækkeligt bredt stykke. Danmarks Naturfredningsforening finder det mest formålstjenligt at lade mosen og juletræsplantningen omkring Bjergmose udgå af fredningsforslaget.

Svend Casper fremsatte som ejer af matr.nr. 5i Vissing By, Vissing og 7i Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 6) bemærkninger om erstatning ved en fredning.

Henrik og Povl Bitsch Høgsberg anførte som ejer af matr.nr. 2h Vissing By, Vissing og 14b Lerbjerg By, Lerbjerg (lb.nr. 12), at det vil være ødelæggende for floraen, faunaen og den flotte natur med færdsel af personer og køretøjer på nye stier i Tusø skov.

Gorm Ditlev Christensen anførte som ejer af matr.nr. 23a og 37a Vissing By, Vissing (lb.nr. 18) bl.a., at ejendommene bør undtages fra en fredning. De fredningsformål, der er anført af Danmarks Naturfredningsforening, kan ikke retfærdiggøre en fredning af ejendommen. De pleje- og dyrkningsmæssige forhold er i generationer sket således, at fredskoven er blevet passet, og markerne er blevet dyrket, så de ikke hæmmer udsigten fra Lysnet. Der er ikke eksisterende stier eller foreslået nye stier på ejendommen. Bygningerne ligger bagved skov og kan ikke ses fra Lysnet. En fredning vil være udemokratisk og krænke retsfølelsen. Der blev endvidere fremsat bemærkninger om erstatning ved en fredning.

Advokat Jens Jacob Halling anførte supplerende for Gorm Ditlev Christensen bl.a., at hans ejendom – måske bortset fra bakkedrag mod vest – reelt ikke kan ses fra Lysnet. En hel eller delvis fredning af ejendommen til sikring af udsigten fra Lysnet vil derfor være i strid med proportionalitets- og intensitetsprincippet og begrundet i usaglige hensyn. En fredning vil endvidere gøre ejendommen usælgelig som landbrugsejendom. Det giver ikke mening at frede ejendommen, da der i forvejen er restriktioner på fredskoven, og da de åbne marker med bakkedragene aldrig er blevet og ikke kan dyrkes på en sådan måde, at udsigten fra Lysnet kan påvirkes. Der kan ikke gennemføres en fredning, førend det er afklaret, om fredningsformålene kan opnås ved frivillige aftaler, og det er ikke sket. Hvis der gennemføres en fredning, er der ikke grundlag for at frede ejendommen i det foreslåede omfang, da det kun er en begrænset del af ejendommen, som kan ses fra Lysnets højeste punkt. Det giver geografisk og til sikring af udsigten fra Lysnet ikke mening at pålægge en ejendom videre restriktioner end ca. samme højdepunkt som Lysnet i kote 130, subsidiært en af fredningsnævnet fastsat lavere højdekote, som er afpasset i forhold til en højde på de afgrøder, som det ved konventionel dyrkning kan lade sig gøre at dyrke på de berørte marker, dog ikke lavere end ca. kote 120.

Danmarks Naturfredningsforening anførte, at indsigelserne delvist kan imødekommes, så det alene er 18 ha af de oprindeligt foreslåede 39 ha af ejendommen, der fortsat foreslås fredet.

Poul Østergaard anførte som ejer af matr.nr. 2i, 11u, 11x og 77a Vissing By, Vissing (lb.nr. 24), at en sti fra Vissing Kirke vil få stor betydning for både landbrugsarealet og skovarealet. Den vil blive benyttet til både motorcross og mountainbike med store konsekvenser for vildtet. Det vil betyde en værdiforringelse af jagten som en del af indtægtsgrundlaget for skovområdet. Det samme vil begrænsninger i muligheden for at plante grantræer. En fredning bør ske på baggrund af frivillige aftaler.

Eniig anførte som ejer af matr.nr. 23c Vissing By, Vissing (lb.nr. 30) og som forsyningsvirksomhed, at en fredning vil medføre uforholdsmæssige omkostninger, hvis der skal ske ændringer i installationer, nedgravning af kabler eller udvidelse af nettet.

John Engsig anførte som ejer af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing (lb.nr. 31), at fredningsforslaget og herunder de foreslåede stier over ejendommen ikke kræves af almenvellet og derfor ikke kan gennemføres.

Danmarks Naturfredningsforening anførte ikke at have indvendinger imod, at et i forvejen godkendt læskur kan flyttes efter behov uden fredningsnævnets forudgående godkendelse. Forslaget om et forbud mod motoriseret kørsel ad den fredede markvej op til Lysnets top kan støttes, uanset at kørsel er tilladt i den eksisterende fredning. Der er enighed om, at arbejds- og handicapkørsel skal være tilladt, og det bør påhvile Favrskov Kommune at holde vejen i tilstrækkelig god stand. Forbuddet mod flerårige udsigtshæmmende afgrøder på hele ejendommen fastholdes, da ejendommen med sin beliggenhed er af særlig stor betydning for landskabsoplevelsen i området. Et udsigtstårn kan ikke erstatte den mere varierede oplevelse af det åbne landskab med uslørede konturer, når man bevæger sig gennem det. Handicappede og folk med blot moderat højdeskræk vil ikke få glæde af et udsigtstårn.

John Engsig anførte supplerende, at også det ændrede fredningsforslag er for vidtgående og ikke er sagligt begrundet i hensynet til almenvellet. Det er tilstrækkeligt til at bevare udsigten, at der kun sker fredning af den mindre del af ejendommen, som er på 1-2 ha, og som er i tilnærmelsesvis samme niveau som højdepunktet. Der bør for at forhindre ulovlig kørsel på adgangsvejen til Lysnet etableres en flytbar bom, som må forventes at have en præventiv virkning mod motorkørsel og den deraf følgende ulovlige bortskaffelse af affald. Hvis der etableres stier langs ejendommens skel, bør det fremgå af fredningen, at der etableres et hundesikkert meterhøjt flethegn mod marken. Med den forventede begrænsede trafik på adgangsvejen er der i forvejen et tilstrækkeligt befæstet areal ved den brede afslutning af vejen, som kan anvendes til vendeplads og parkeringsplads for personbiler. Det areal, som i den eksisterende fredning er afsat til vendeplads for hestekøretøjer, er uegnet som vendeplads en betydelig del af året. Bredden af det areal kan derfor reduceres, så det overflødige areal bliver en naturlig del af hans tilstødende græsmark. En fredning bør geografisk begrænses mest muligt. Der er med det ændrede fredningsforslag kun fire boliger/bebyggelser i det foreslåede fredningsområde. De hindrer enten slet ikke eller kun i begrænset omfang udsigten fra Lysnet og bør derfor holdes ude af en fredning. Der er således ikke proportionalitet mellem boligernes minimale begrænsninger på udsigten og de gener, ejerne vil blive pålagt ved en fredning.

Advokat Niels Søndergaard anførte på vegne af René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen som ejer matr.nr. 85a Vissing By, Vissing (lb.nr. 32), at de kan tilslutte sig lodsejergruppens indsigelse om fredningsforslagets omfang og opfordring til en frivillig fredning. Vejadgangen til vendepladsen på bakkens toppunkt bør begrænses til gående færdsel således, at færdsel med motorkøretøjer kun kan ske ved arbejdskørsel. Der er foreslået parkeringsarealer i tilknytning til stisystemet, og en adgang til motoriseret færdsel forekommer i strid med fredningens formål om fredning ad hensyn til de landskabelige værdier.

Danmarks Naturfredningsforening anførte at kunne støtte et forbud mod motoriseret kørsel på adgangsvejen til Lysnets top.

David Søsted anførte som ejer af matr.nr. 21a, 21b, 21g, 39 Vissing By, Vissing, 14a Lerbjerg By, Lerbjerg, 11e, 12d Laurbjerg By, Laurbjerg, 1e og 1g Essendrup By, Laurbjerg (lb.nr. 35) bl.a., at han er stærk modstander af fredningsforslaget. Bjerget vil skride ud i lergraven, og det vil i særdeleshed blive fremskyndet ved fjernelse af skov og træer på toppen. Der bør udarbejdes en geologisk redegørelse for det. Det er ikke rigtigt, når det er anført, at der ikke sker afgræsning. Intet sted i Favrskov Kommune er afgræsningen så tæt som op til Lysnet. Han går ind for natur og i særdeleshed bevarelse af Slåenkrat og bestanden af krondyr. Skovene fra hans ejendom til Lerbjerg er et roligt fristed for kronvildtet. Poppel er stævningsskov.

Danmarks Naturfredningsforening anførte, at indsigelsen først og fremmest retter sig mod den foreslåede sti, som han mener vil ødelægge jagten. Der er tale om ca. 650 meter ny sti, hvoraf de ca. 460 meter går langs eller gennem hans ejendom. Stiforslaget repræsenterer den kortest mulige forbindelse mellem offentligt tilgængelig skovvej og markvej, og den vil give en enestående mulighed for at gennemvandre det åbne landskab fra Lysnets top ned mod den skovklædte Pindsballe Bakke og frem til en lille kommunevej langs den smukke, dybt nedskårne Lunddal udenfor fredningsområdet. Herfra er der mulighed for at skabe kontakt videre til Essendrup Skov og dermed til de mange fine naturområder i Lilleådalen. De 650 meter ny sti er et uundværligt element i den foreslåede hovedsti gennem Lysnet, som kan skabe forbindelse mellem Lilleådalen og Bjerre Skov fredningen og på sigt indgå i regionale fjernvandreveje. Danmarks Naturfredningsforening fastholder derfor stiforslaget. Vildtet vil erfaringsmæssigt hurtigt vænne sig til færdsel ad en veldefineret vej eller sti, og stien vil efter Danmarks Naturfredningsforenings opfattelse ikke forringe jagten. Forslaget om en sti gennem selve Lindkær umiddelbart nord herfor frafaldes. David Søsted kan i relation til driftsprincippet have ret i, at energipopler kan sidestilles med stævningsskov, men det naturmæssige indhold må betegnes som yderst forskelligt. Beplantningen på matr.nr. 21a Vissing By, Vissing bør dog fjernes af hensyn til udsigt.

David Søsted og Thomas Søsted anførte supplerende, at en fredning af ejendommen er unødvendig for at opnå fredningsforslagets hovedformål om at bevare udsigten fra Lysnet. En fredning vil endvidere betyde en væsentlig indskrænkning i ejendommens fremtidige anvendelsesmuligheder. Ejendommen ligger umiddelbart syd for Lysnet. Der er altid passet godt på naturen, og der er ingen intentioner om at ændre på dette. I de 45 år David Søsted har ejet ejendommen, har udviklingen i alternative muligheder for rentabel drift betydet, at det har været muligt at konvertere fra traditionelt landbrug til den nuværende mere nænsomme drift. Den lerholdige jord gør det vanskeligt at drive ejendommen ved konventionelt landbrug, og det er derfor afgørende for ejendommens rentabilitet, at der også fremover kan vælges dyrkning af alternative afgrøder som f.eks. energipoppel og gran. Det har endvidere meget stor betydning for herligheden, at vildtet trives og i stort antal. På ejendommen kan der bl.a. opleves rådyr, ræv, grævling, hare, fasan, agerhøne, sneppe, vibe, lærke, svaler og nattergale m.fl. Den sjældne trafik ved ejendommen betyder også, at de meget sky krondyr trives og ofte kan ses i det åbne land. Ejendommen er for at kunne tiltrække og fastholde vildtet løbende blevet indrettet med levende hegn, læ for vildtet og øvrige vildtfremmende og diskrete jagtvenlige foranstaltninger. Ejendommens værdigrundlag hviler således på fleksible muligheder for jagt og landbrug.

David Søsted og Thomas Søsted anførte endvidere, at den sydlige del af ejendommen ikke kan ses fra Lysnet. Danmarks Naturfredningsforening har påpeget, at den eksisterende energipoppel og lidt granskov i den nordlige ende af ejendommen ikke er hensigtsmæssig for udsigten fra Lysnet, og David Søsted er derfor indstillet på at indgå en aftale om fjernelse af denne beplantning.

David Søsted og Thomas Søsted anførte yderligere om den foreslåede sti, at ejendommen er et fristed for de store smukke krondyr. Hvis udsigten genskabes fra Lysnet, bliver det formentlig muligt og en stor oplevelse for almenheden at kunne opleve kronvildtet. Det giver anledning til stor bekymring, at der er foreslået anlagt en sti gennem ejendommen. Uregelmæssig trafik og støj har en negativ betydning for kronvildtets tilstedeværelse som også anført af bl.a. Landboforeningen Kronjylland og Danmarks Jægerforbund, og David Søsted er derfor ikke indstillet på, at stien etableres. Adgang til området kan i stedet ske til fods eller på cykel ved Lunddalsvej og Lindkærvej, der som grusvej går tæt forbi Lysnet i øst/vestlig retning. Man vil på den måde have den høje fremtrædende lysnetbakke på venstre side og det naturskønne krat med alverdens fuglesang på højre side. De i forvejen anlagte og velfungerende grusveje er kun 400 meter længere end den foreslåede sti gennem ejendommen.

David Søsted og Thomas Søsted anførte i øvrigt om nødvendigt at være indstillet på at arbejde på at opnå en frivillig fredning ved at pålægge ejendommen en servitut.

Aase og Niels Sørensen anførte som ejer af matr.nr. 19i, 21f og 79c Vissing By, Vissing (lb.nr. 36), at fredningsforslaget er alt for vidtgående, og at de restriktioner, som vil blive pålagt ejendommen, er i strid med de værdier, de værner om i form af natur, jagt og landbrugserhverv. De anførte i øvrigt at kunne tilslutte sig John Engsigs bemærkninger til fredningsforslaget.

Advokat Jens Jacob Halling anførte på vegne af Bettina Mette Zimmermann og Allan Zimmermann som ejer matr.nr. 20c, 21e, 24i, 76, 78b, 79b, 79e og 80a Vissing By, Vissing (lb.nr. 37) bl.a., at der gøres indsigelse mod fredningsforslaget. Der blev herved fremsat en række retlige betragtninger om, at der ikke er det fornødne klare juridiske grundlag for at gennemføre fredningen. Hvis en fredning gennemføres, bør den ikke omfatte deres ejendom, da det ikke er nødvendigt i relation til de anførte formål med en fredning. Det er kun skoven, der har særlige naturinteresser, og skoven er i forvejen fredskov. Ejendommen kan ikke ses fra Lysnet, og et åbent landskab kan opnås uden at inddrage ejendommen i fredningen. Det blev foreslået i medfør af naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 4 at ophæve fredningsforslagets retsvirkninger for ejendommen. Der blev endvidere fremsat bemærkninger om erstatning ved en fredning.

Danmarks Naturfredningsforening anførte, at ejendommen i det hele kan undtages fra en fredning.

Peter Randrup Nielsen anførte som ejer af matr.nr. 5c Vissing By, Vissing (lb.nr. 9), at det ikke er nødvendigt at frede ejendommen, som ligger meget langt fra Lysnet og som ikke kan genere udsigten fra Lysnet.

Ove Overgaard Jensen anførte som ejer af matr.nr. 2c, 3c og 4d Lerbjerg By, Lerbjerg (lb.nr. 44), at det foreslåede fredningsområde er for stort, og at ejendommene bør undtages fra en fredning. En fredning bør koncentrere sig om kerneområdet omkring Lysnet og ikke omfatte de fjernere områder, herunder hans ejendomme som ikke har noget at gøre med formålet med fredningsforslaget om at sikre udsigten fra Lysnet og prioritere overdrevene.

Skovdyrkerforeningen anførte bl.a., at fredningsformålene kan tilgodeses langt bedre via målrettede frivillige aftaler med ejerne. Områdets naturværdier er allerede tilstrækkeligt beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Den foreslåede rydning af skovarealer kan ikke begrundes med beskyttelse af natur eller geologi, men kan kun have til formål at genskabe udsigter. Det vil være et hårdt indgreb i den private ejendomsret og vil have store konsekvenser for ejerne, hvis der åbnes op for offentlig adgang. Der blev i øvrigt henvist til en rapport imod fredning af Lysnet.

Danmarks Jægerforbund anførte at have stor sympati for beskyttelsen af udsigten fra Lysnet og som udgangspunkt at støtte beskyttelsen af biologisk mangfoldighed, rekreative værdier og offentlighedens muligheder for at opleve naturen. For så vidt angår de elementer i fredningsforslaget, som vedrører jagtlige interesser, vil rydning af ikke fredskovspligtige arealer have negativ indflydelse på arealernes jagtlige værdi, idet vildtets dækning forringes. Forbuddet mod udsætning og fodring af vildt på arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, virker tendentiøst og overflødigt som følge af den eksisterende beskyttelse i naturbeskyttelseslovens § 3, hvorefter naturtilstanden ikke må ændres. Forbud mod levende hegn og vildtremiser på landbrugsarealer, jagthytter og skydetårne og en øget offentlig adgang ved etablering af ca. 4 km nye trampestier vil medføre en væsentlig forringelse af områdernes værdi for vildtet og dermed ejendommenes jagtlige værdi. Rydning af bevoksninger og offentlige forstyrrelser har ligeledes en negativ effekt på især det kronvildt, der er i området. De foreslåede begrænsninger synes ude af proportioner med formålet med en fredning. En fredning er dybest set unødvendig, da ejerne har forvaltet ejendommene, så arealerne indeholder store naturmæssige værdier. Fredningsforslaget bør afvises, da en fredning ikke vil stå mål med de gener og udgifter, den vil påføre, og der bør i stedet arbejdes videre med det oprindelige forslag for de 18 ha omkring Lysnet gerne som en frivillig ordning. Der blev endvidere fremsat bemærkninger om erstatning ved en fredning.

Danmarks Naturfredningsforening anførte i øvrigt, at Ulla Horsum Andersen og Kåre Iversens ejendom (matr.nr. 13e Jebjerg By, Ørum/ lb.nr. 1) kan udgå af fredningsforslaget. Ejendommen ligger fjernt fra Lysnets top og væsentligt lavere i terrænet, og er ikke foreslået fredet af specielt landskabelige hensyn, men mere for at styrke sammenhængen mellem en fredning af Lysnet og den fredede Bjerre Skov henholdsvis natura 2000-område nr. 219 Bjerre Skov. Denne sammenhæng kan fortsat tilgodeses uden en fredning af ejendommen.

F. Projektet Lysnet fra 2008

Det har været et gennemgående tema ved fredningssagens behandling, at både de involverede grundejere og Randers og Favrskov Kommuner har fremsat indsigelser mod fredningsforslagets geografiske udstrækning og i stedet har foreslået udsigten fra Lysnet sikret på baggrund af et partnerskabsprojekt fra 2008 mellem Randers og Favrskov Kommuner, Danmarks Naturfredningsforenings afdelinger i de to kommuner, Friluftsrådet og Skov- og Naturstyrelsen Kronjylland med det formål at gøre Lysnet til et fast udflugtsformål for borgere og turister (Projekt Lysnet). Projektet omtales derfor også i fredningsnævnets afgørelse.

I projektet blev det anført om dets formål, at Lysnet er et markant højdepunkt på grænsen mellem Randers og Favrskov Kommuner med udsigt til den nærliggende Bjerre skov. Det er det højeste punkt i de to kommuner. Landskabet er helt unikt på mange områder, hvilket fremsynede mennesker også har set og derfor har sørget for delvis fredning af området. Muligheden for at opleve naturen og landskabet omkring Lysnet er ikke optimale. Bakketoppen sløres af nåletræsbevoksning, som også forhindrer udsynet ud over det omliggende land. Ideen med projektet er at genskabe området, som det var 100 år tilbage med større og mere sammenhængende overdrevsområder, så Lysnet igen fremstår med sin markante profil i landskabet, og så der sikres udsyn fra toppen, så besøgende kan få en oplevelse med hjem. Endelig er der behov for bedre adgangsforhold og bedre skiltning til og information om stedet. Højdepunktet Lysnet ligger omgivet af naturarealer, hvoraf en del er beskyttet efter naturbeskyttelsesloven. Det gælder f.eks. overdrevsområder V og SV for bakketoppen. Lidt NØ for Lysnet ligger dels den fredede Bjerre Skov, dels det noget større Natura 2000-område

af samme navn bare nogle få hundrede meter væk. Et markskel med et levende hegn af en vis bredde forbinder Lysnet og vestkanten af Natura 2000-området. Det geologiske interesseområde omfatter en velafgrænset bakke, der ligger i et glacialt landskab fra sidste istid. Selve Lysnet Bakken er antageligt en erosionsrest fra næstsidste istid. Bakkens indre består af stærkt forstyrret ler, der under ét kan betegnes som "plastisk ler". Centralt i Lysnet-bakken er der en lergrav, hvorfra man tidligere har indvundet det plastiske ler. Den efterladte lergrav giver muligheder for at se de mange forskellige lertyper, der kan henføres til det Palæogene tidsafsnit, det vil sige perioden fra ca. 45-55 millioner år siden.

Projektet, der omfattede matr.nr. 3v, 11d, 40b, 40d, 85a, 85b Vissing By, Vissing, 7i, 8o og 13b Jebjerg By, Ørum, blev illustreret ved følgende kort, hvor projektområdet er med mørkegrøn skravering og kommunegrænsen med rød streg.

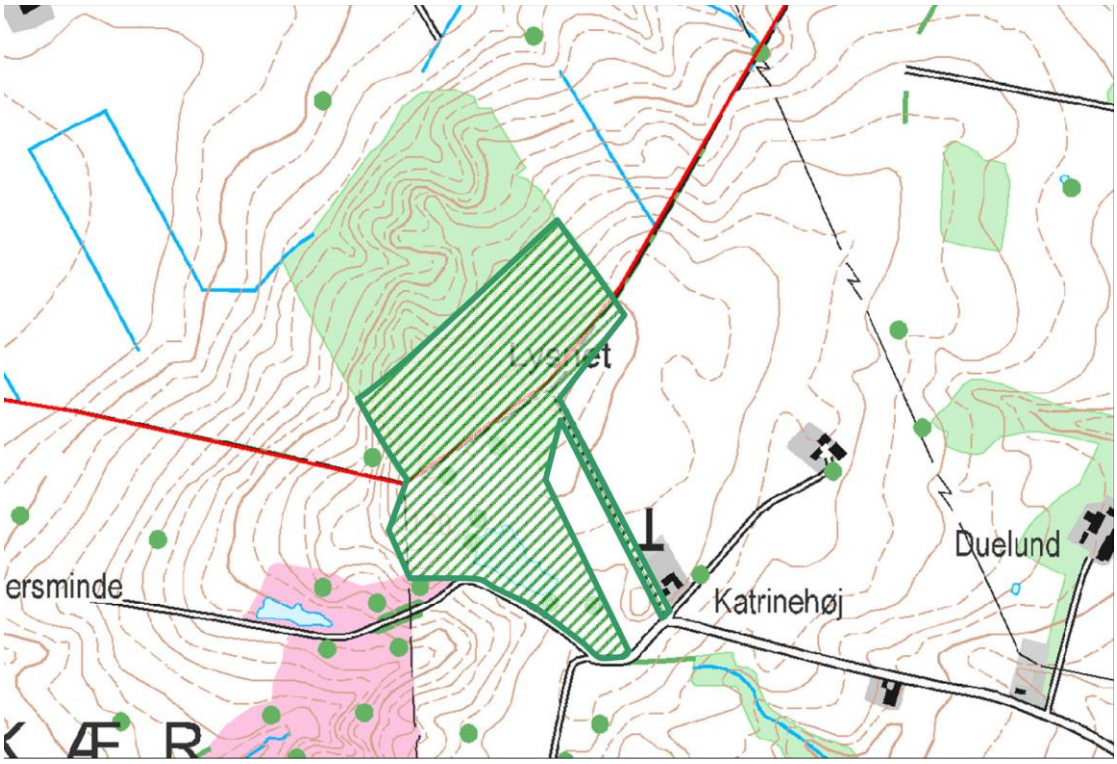

Det blev om genskabelse af den oprindelige natur anført, at formålet er delvis genskabelse af den oprindelige natur på stedet bl.a. med henblik på at forbedre mulighederne for at opleve højdepunktets samspil med det omgivende landskab, et øget kendskab til området og forbedrede muligheder for naturoplevelser/naturformidling. Det blev om fjernelse af uheldig træbevoksning anført, at træbevoksningen på private arealer mod nord og nordvest, men i nogen grad også på den statslige del skal ryddes ned til 20 meter under toppen. Det drejer sig om nåleskov mod nordvest, hvoraf en del er af ringe kvalitet med væltede, delvis væltede og udgåede træer, og om sitkagran, juletræer og blandet løvskov mod nord. På det statslige areal er det blandet løvskov. En fjernelse af bevoksningen de tre steder vil betyde, at bakketoppen vil fremstå meget markant i landskabet og vil styrke det samlede landskabsindtryk. Fjernes disse træbevoksninger, vil det samtidig betyde udvikling af den lysåbne overdrevsnaturtype med sammenhæng til områdets øvrige overdrev, og at udsynet fra toppen forbedres. Der vil dermed være mulighed for at opnå en helt særlig naturoplevelse horisonten rundt med afvekslende skyformationer, spændende lysforhold og enestående solnedgange. Udsigten mod

nord og vest er i dag mere eller mindre skjult, og en fjernelse af træerne vil åbenbare et hidtil ukendt panorama nordpå mod Randers. Det blev om sikring af naturvenlig drift af nye lysåbne arealer anført, at nyvækst af træer bør holdes nede for at sikre og bevare nye overdrev. Arealerne vil blive anvendt til høslæt, idet afgræsning er vanskelig på de stærkt lerede jorder. Der vil være bestemmelser om forbud mod gødskning og brug af pesticider i den endelige aftale.

Det blev om bedre tilgængelighed anført, at der skal etableres forbedrede tilkørselsforhold til Lysnet. Der er en fredet vej fra Lindkjærvej op til Lysnet, som kan være vanskeligt passabel for mindre biler. Vejen skal udbedres og midterrabatten fjernes. Den eksisterende vendeplads skal udbedres, så køretøjer ikke synker ned i mudder. Fra vendepladsen skal stien på det statslige areal nord om lergraven genskabes og gøres mere anvendelig med almindeligt fodtøj. Der skal endvidere etableres et udbygget stisystem omkring lergraven og søen. Der er anlagt en trampesti hele vejen rundt om søen og i kanten af lergraven. På grund af jordskred ligger den ikke alle steder helt fast. Stien bør sikres bedre, hvor den går i kanten af lergraven, og på visse steder også befæstes. Ruten vil blive afmærket og stien befæstet så meget på toppen af bakken, at besøgende iført kraftigt fodtøj kan bevæge sig uden problemer uden at synke i blødt ler i underlaget. Det lille stykke af trampestien mod NV over et privat areal søges udbedret og sikret ved en fornyet aftale med lodsejeren.

Det blev i relation til at gøre Lysnet kendt som udflugtsmål anført, at et bedre kendskab til området og de øgede muligheder for naturoplevelser efter restaurering af området søges fremmet ved annoncering og skiltning, indvielse, trykning af foldere, holdere af foldere og informationsplancher.

Det er oplyst, at projektet ikke blev gennemført, idet der ikke kunne opnås enighed om erstatningen i relation til én grundejer.

G. Fredningsnævnets tilkendegivelse om fredningssagens videre forløb

Fredningsnævnet fremkom i oktober 2017 med sin tilkendelse om fredningssagens videre forløb.

Fredningsnævnet anførte herved, at det er fredningsnævnets opfattelse, at der er grundlag for at gennemføre en fredning af Lysnet i den udstrækning, det er nødvendigt for at genoprette udsigten fra Lysnet og skabe grundlag for at fastholde denne udsigt. Herved sikres særligt de landskabelige værdier samtidig med, at der skabes en bedring af offentlighedens adgang til og færdsel i området. Det er en konsekvens af en bedret offentlig adgang, at det kan være relevant at sikre eksisterende stier og etablere nye stier i området og i tilknytning til andre fredede områder.

Fredningsnævnet anførte videre, at have forståelse for Danmarks Naturfredningsforenings ønske om at gennemføre en fredning også til sikring af områdets skove, lysåbne naturtyper, overdrev og øvrige naturtyper, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er imidlertid tale om natur mv., der i vidt omfang i forvejen er beskyttet i henhold til lovgivningen, og der er i vidt omfang tale om arealer, som selv ved tilgroning ikke nødvendigvis har afgørende indflydelse på udsigten fra Lysnet. Hertil kommer, at den erstatning, der skal betales ved den foreslåede fredning, selv hvis Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag lægges til grund, ikke findes at stå mål med den øgede beskyttelse, en fredning vil medføre.

Fredningsnævnet tilkendegav derfor at være indstillet på at gennemføre en fredning af de arealer, som fredningsnævnet finder det nødvendigt at frede til at genoprette udsigten fra Lysnet og skabe grundlag for at fastholde denne udsigt, mens fredningsnævnet ikke i øvrigt er indstillet på at gennemføre en fredning.

Fredningsnævnet anførte endnu ikke at have lagt sig fast på den geografiske udstrækning af en sådan fredning til sikring af udsigten, herunder om en fredning skal begrænses til 18 ha i overensstemmelse med Projekt Lysnet fra 2008, eller om en fredning helt eller delvist skal udstrækkes i overensstemmelse med det ændrede fredningsforslag, idet fredningsnævnet vil tage stilling hertil efter yderligere besigtigelser i området.

Fredningsnævnet anførte således heller ikke at have lagt sig fast på, i hvilket omfang stiforløb skal sikres i en fredning, da det som udgangspunkt må afhænge af en frednings geografiske udstrækning, idet dog en sammenhæng med allerede eksisterende fredninger også kan tillægges betydning.

Fredningsnævnet anførte endelig, at det har været et gennemgående tema i sagen, at grundejerne i stedet for fredningsforslaget ønsker at få gennemført Projekt Lysnet fra 2008 baseret på frivillige aftaler, men at fredningsnævnet ikke ved tilkendegivelsen behandler det spørgsmål nærmere, da en frednings geografiske udstrækning ikke er afklaret.

H. Møde og besigtigelser efter fredningsnævnets tilkendegivelse

Der blev efter fredningsnævnets tilkendegivelse om fredningssagens videre forløb holdt et møde mellem fredningsnævnet og Danmarks Naturfredningsforening.

Baggrunden for mødet:

Danmarks Naturfredningsforening anmodede efter fredningsnævnets tilkendegivelse om et møde til yderligere belysning af den del af fredningsforslaget, som omfattede overdrev og Tusø Skov. Danmarks Naturfredningsforening anførte i tilknytning hertil, at der er tale om værdifuld natur i absolut national topklasse udsat for åbenbare trusler og med stort plejebehov. Områderne er i vidt omfang ikke i forvejen beskyttet i henhold til lovgivningen, da der efter naturbeskyttelsesloven hverken er plejepligt for ejerne eller plejeret for kommunerne i de lysåbne naturtyper eller i skovloven til sikring mod renafdrift og konvertering til ikke-hjemmehørende træarter mv. i skovene. Der er tale om det formentlig vigtigste større overdrevsområde i Danmark, som endnu ikke er beskyttet gennem hverken fredning, Natura 2000 eller offentligt ejerskab. Området er desuden udpeget som nationalt geologisk interesseområde, hvilket må give et særligt ansvar for, at ikke blot udsigten til horisonten sikres, men også at selve terrænets overflade holdes synlig. Det er et af fredningsforslagets centrale formål at sikre og forbedre områdets naturværdier, herunder at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje, og at skovene bevares som artsrige løvskove.

Danmarks Naturfredningsforening anførte videre, at der er tale om et overdrevsområde, som det tidligere Århus Amt karakteriserede som sit næststørste og vigtigste kun overgået af Mols Bjerge. Der er en meget rig flora med hele 240 kendte arter af karplanter, heraf en stor andel sjældne og/eller biotopiske arter. Der er i 2017 sket et sensationelt fund af rosenrød vokshat, som kun er fundet fem gange tidligere i Danmark, hvoraf det ene også var på Lysnet i 1979. Fundet er gjort på et overdrev i Randers Kommune på matr.nr. 2x Jebjerg By, Ørum. På overdrev i Lysnet er der desuden fundet to andre rødlistede svampe porfyr-rødblad og hvidbladet rødblad, som også er indikatorer for gamle overdrev af høj biologisk værdi. Der er en meget rig insekt-

fauna med hele 36 arter af dagsommerfugle, hvoraf 10 er rødlistede, alle fire danske rødlistede køllesværmere, 18 arter af guldsmede og vandnymfer og syv øvrige sjældne insekter, heraf fem rødlistede og to tilhørende grupper, som endnu ikke er rødlistevurderet. Tusø Skov har fuld historisk kontinuitet som løvskov og består for størstedelen af elleskov af en type, som er prioriteret naturtype i EU's habitatdirektiv, og den rummer på sine kun 16 ha over 120 arter af karplanter, hvoraf de fleste er typiske løvskovsarter, og hvoraf 16 regnes for særlige gammelskovsindikatorer. Skoven har desuden en rig lav- og mosflora med hele 48 lavarter, heraf 11 rødlistede. Generelt er skovene på Lysnet af stor oprindelighed og enestående på grund af den særlige jordbund og det stærkt kuperede terræn med dybt nedskårne kløfter, som rummer kildevæld og naturlige bækløb. Der er samlet kendt omkring 170 arter af karplanter fra skovene og flere rødlistede svampe.

Danmarks Naturfredningsforening anførte således at have strakt sig til smertegrænsen ved at have reduceret det oprindelige fredningsforslag fra 470 ha til 315 ha. De overdrev og skove, som stadig ønskes fredet, i national topklasse og er efter Danmarks Naturfredningsforenings klare opfattelse ikke tilstrækkeligt beskyttede. Danmarks Naturfredningsforening henviste herved også til en udtalelse fra Biologisk Institut ved Københavns Universitet, hvorefter der indenfor det foreslåede fredningsområde findes betydelige dokumenterede værdier tilknyttet overdrev og lysåben løvskov. Naturtypen overdrev huser en betydelig del af Danmarks biodiversitet. Mange arter af især planter, svampe og insekter findes udelukkende i denne naturtype, og en stor del af disse arter er sjældne eller decideret truet. Overdrev er den af de i naturbeskyttelseslovens § 3 særlige naturtyper, som har det mindst samlede areal, og samtidig den af disse naturtyper, som i ringest udstrækning er omfattet af Natura 2000. Der er derfor særligt brug for, at fredningsinstituttet bruges til sikring af naturværdier knyttet til overdrev. På lignende vis er der stor biodiversitet i lysåben løvskov, f.eks. stævningsskove som dem, der findes ved Lysnet.

Mødet:

På mødet, som blev holdt i december 2017, deltog endvidere Randers Kommune særligt i relation til den i fredningsforslaget foreslåede sti til Bjerre Skov. Der blev efterfølgende gennemført besigtigelser af betydning for et stiforløb og af overdrevene ved Lindkær, Høgebjerg og Høgebjerg Skov.

På mødet redegjorde Danmarks Naturfredningsforening for og uddybede foreningens skriftlige indlæg og en under mødet udleveret oversigt over artslister for udvalgte artsgrupper og områder omkring Lysnet.

Der blev herefter gennemført en besigtigelse i Bjerre Skov. I besigtigelsen deltog også Randers Kommune og Niels Christian Berth, der ejer den del af Bjerre Skov, som støder op til den sti, der er foreslået fra Lysnet til Bjerre Skov. Besigtigelsen blev gennemført for en konstatering af, om en sti fra Lysnet til Bjerre Skov vil give adgang til en offentlig tilgængelig markvej i skoven, som Danmarks Naturfredningsforening har anført, eller om det ikke er tilfældet, som Randers Kommune har anført.

Det kunne konstateres, at der i området i Bjerre Skov op til den foreslåede sti i en fredning af Lysnet er et kørespor, der efterfølges af et indhegnet område til afgræsning med kreaturer, som igen efterfølges af et indhegnet område med et kørespor til en offentlig tilgængelig markvej. Niels Christian Berth oplyste, at køresporet umiddelbart op til den foreslåede sti blev lavet for måske 10-12 år siden til arbejdskørsel. Der har imidlertid aldrig været offentlig adgang til området, da det indhegnede område altid har været hegnet og afgræsset, siden han købte ejendommen i 1991. Der er indgået en plejeaftale herom med Randers Kommune. Køresporet i det yderligere indhegnede område har alene været brugt af ham til transport af afgravet grus til reparation af markvejen.

Det kunne således konstateres, at der ikke er en sådan offentlig tilgængelig adgang i Bjerre Skov, som kunne begrunde den foreslåede sti fra Lysnet til Bjerre Skov, som i øvrigt ikke blev fredet for at sikre offentlig adgang og derfor ikke indeholder udlagte stier, som giver adgang til fredningen. Danmarks Naturfredningsforening anførte at ville undersøge historikken omkring adgangsforholdene til det konkrete område. Fredningsnævnet opfordrede foreningen til at få afklaret, om der ved aftaler med de berørte grundejere i Bjerre Skov vil kunne opnås aftaler om at forbinde en sti fra Lysnet til Bjerre Skov med den besigtigede offentlige tilgængelige markvej, da det må være et minimumskrav for, at det giver mening at gennemføre den foreslåede sti i en fredning af området omkring Lysnet.

Der blev herefter gennemført en besigtigelse ved overdrevene i umiddelbar nærhed af Lysnet i Randers Kommune og ved kommunegrænsen til Favrskov Kommune. I besigtigelsen deltog den berørte grundejer Svend Casper, som anførte, at han er modstander af en fredning, herunder også en fredning der begrænser sig til det umiddelbare område omkring Lysnet. Den foreslåede erstatning vil ikke dække driftstabet ved en fjernelse af træerne.

Der blev herefter gennemført en besigtigelse af overdrevene ved Lindkær og Høgebjerg. I besigtigelsen deltog bl.a. de berørte grundejere David Søsted med Thomas Søsted, Bo Hansen (Highlander Holding A/S) og Povl Bitsch Høgsberg, som alle anførte at være modstandere af en fredning af overdrevene og etablering af den foreslåede sti, som vil have en stor negativ betydning for jagten. De har forståelse for overdrevenes betydning og har principielt ikke noget imod plejeaftaler. Povl Bitsch Høgsberg anførte i øvrigt, at han indtil et par år siden havde en aftale om pleje af overdrevet, men at den ophørte, da der ikke længere var dyr, som kunne bruges til plejen. Thomas Søsted henledte opmærksomheden på, at David Søsted har tilbudt at indgå aftale om fjernelse af den eksisterende energipoppel og en mindre granskov, som kan have betydning for udsigten fra Lysnet.

Der blev herefter gennemført en besigtigelse af et af de to overdrev i Høgebjerg Skov. I besigtigelsen deltog bl.a. en repræsentant for den berørte grundejer Aase Pedersen.

Bemærkninger efter mødet:

Danmark Naturfredningsforening bemærkede supplerende, at overdrevene var med i det fredningsområde, som lokalafdelingen i Favrskov i 2014 sendte til hovedafdelingen med henblik på at rejse en fredningssag. Det var en væsentlig årsag til lokalafdelingens ønske om fredning, at en af grundejerne var ved at stoppe med sin kvægbedrift på overdrevet. Der ville derfor være risiko for, at Favrskov Kommune ville få et tilsvarende problem som ved Lindkær med at få sådanne græsningsaftaler på plads for at hindre tilgroning. Der vil med en fredning endvidere være gode ordnede forhold til at etablere aftaler, der tilgodeser hensynet til biodiversitet og ikke kun til jagtbart vildt. Da fredningsforslaget for de 470 ha efterfølgende blev forelagt for Miljøstyrelsen, blev det modtaget positivt og vurderet som til fulde at leve op til intentionerne i fredningshandlingsplanen. Det er Danmarks Naturfredningsforenings opfattelse, at Miljøstyrelsens efterfølgende modstand mod fredningsforslaget er politisk begrundet. Det kan som supplement til det, der er anført af Biologisk Institut ved Københavns Universitet, fremhæves, at overdrevsområdet også er af en meget usædvanlig type på grund af det plastiske ler. Det blev i øvrigt bl.a. med henvisning til udtalelser fra medarbejdere ved Naturstyrelsen anført, at etableringen af elektriske kreaturhegn til afgræsning ikke vil forstyrre kronvildtet.

David Søsted og Thomas Søsted bemærkede supplerende, at terrænet udenfor de anlagte veje er svært fremkommeligt og det særligt i vinterhalvåret. Det må derfor formodes, at almenheden har størst interesse i at benytte området meget tæt omkring Lysnet. David Søsted er modstander af at frede overdrevet tættest på beboelsesejendommen på matr.nr. 14a Lerbjerg By, Lerbjerg. Det er et mindre område, som ikke er sammenhængende med øvrige overdrev ved Lysnet. Det indeholder ingen forskellig biotop i forhold til overdrevet

ved Lysnet. Det er meget langt væk fra Lysnet og ender blindt uden sammenhæng, og gående skal derfor tilbagelægge mere end to kilometer for at opleve området. Der ligger tæt op ad privat beboelse og vil derfor opleves som meget krænkende for privatlivets fred med besøgende gennem beboelsen. Han er endvidere modstander af at frede overdrevet ved Høgebjerg. Det er en almindelig græsmark uden særlig biotop. Marken grænser op til Povl Høgsbergs overdrev, som heller ikke er sammenhængende med øvrige overdrev ved Lysnet. Det indeholder ingen forskellig biotop i forhold til overdrevet ved Lysnet. Det er helt isoleret, og der findes inden sti eller vej til området. Povl Høgsberg anførte ved overdrevets besigtigelse, at det er vanskeligt at få aftaler om afgræsning af området, hvilket Danmarks Naturfredningsforening medgav er et generelt problem for overdrev. Jordbundsforholdene med plastisk ler vanskeliggør anlæggelse af en sti, som hurtigt vil blive ødelagt på grund af bakkens erosion. Omkostningerne til drift og vedligeholdelse vil derfor langtfra stå mål med udbyttet ved en fredning. Han er også modstander af at frede overdrevet Lindkær, som ligger op ad Lysnet, men anerkender, at der muligvis kan argumenteres for en fredning. Hvis fredningsnævnet vurderer dette, er han villig til at indgå i en dialog om det. I relation til skovområder betragter han risikoen for renafdrift og konvertering til ikke-hjemmehørende træarter som en absolut minimal risikofaktor. Hele området og særligt hans ejendom indbyder til skovoplevelser og natur, og renafdrift kræver særlige forhold og en dispensation fra Miljøstyrelsen. De naturlige kløfter og ufremkommeligheden underbygger også, at det ikke er rentabelt at høste træ og genplante i store mængder.

Povl Høgsberg bemærkede supplerende, at han er stor modstander af en fredning af overdrevene Lindkær, Høgebjerg og Tusø Skov. Den natur og flora, der er skabt gennem mange år til gavn for dyrelivet i området, må på ingen møde ødelægges ved at etablere stier og offentlig adgang til områderne.

I. Særligt om den foreslåede sti til Bjerre Skov-fredningen

Som anført i fredningsafgørelsens afsnit H blev der i december 2017 gennemført en besigtigelse i Bjerre Skov, hvor det kunne konstateres, at der ikke er en sådan offentlig tilgængelig adgang i Bjerre Skov, som kunne begrunde den foreslåede sti fra Lysnet til Bjerre Skov, som i øvrigt ikke blev fredet for at sikre offentlig adgang og derfor ikke indeholder udlagte stier, som giver adgang til fredningen. Danmarks Naturfredningsforening anførte ved besigtigelsen at ville undersøge historikken omkring adgangsforholdene til det konkrete område. Fredningsnævnet opfordrede i den forbindelse foreningen til at få afklaret, om der ved aftaler med de berørte grundejere i Bjerre Skov vil kunne opnås aftaler om at forbinde en sti fra Lysnet til Bjerre Skov med den besigtigede offentlige tilgængelige markvej, da det må være et minimumskrav for, at det giver mening at gennemføre den foreslåede sti i en fredning af området omkring Lysnet.

Danmarks Naturfredningsforening anførte efterfølgende, at der på det kort, som er på Miljøportalen, er indtegnet en vej til det sted, hvor stien er foreslået i fredningsforslaget for Lysnet. Det vil kræve en juridisk afgørelse at få afklaret, om der er tale om en vej, som i medfør af naturbeskyttelseslovens § 26 ikke må nedlægges, men forholdet kan i det mindste tages som et oplæg til, at Randers Kommune finder en løsning med grundejerne i Bjerre Skov. Danmarks Naturfredningsforening vil gerne prøve at få etableret aftaler med grundejere i Bjerre Skov om adgang til skoven. Grundejerne har alle anført, at de er interesseret i at indgå sådanne aftaler, men da det erfaringsmæssigt tager flere år at få på plads, anmodes fredningsnævnet om at fastholde stien til Bjerre Skov i en fredning af Lysnet, så muligheden for at skabe sammenhæng mellem de to fredninger bevares.

Randers Kommune anførte, at det er kommunens vurdering, at der efter naturbeskyttelseslovens § 26 er offentlig adgang via markvejen til grusgraven, men at den resterende strækning til overkørslen over Vissing Bæk, hvortil den foreslåede sti i en fredning af Lysnet skal føres, kun kan opfattes som et kørespor uden

offentlig adgang. Kommunen kan ikke påtage sig at kontakte grundejere i Bjerre Skov for at indgå aftaler om adgang til skoven, når kommunen ikke ønsker den fredning gennemført, som skal give adgang til Bjerre Skov.

J. Møder og besigtigelser om fredningsgrænsen og fredningsbestemmelserne

Projekt Lysnet fra 2008 og behandlingen af fredningsforslaget viste, at der principielt var stor tilslutning til at sikre udsigten fra Lysnet, dog således at det burde ske med udgangspunkt i de 18 ha, der var omfattet af projektet fra 2008. Som følge af denne principielle tilslutning til en udsigtsfredning besluttede fredningsnævnet at holde møder med de grundejere, som ville blive omfattet af den geografisk noget større fredning, som fredningsnævnet fandt det nødvendigt at frede til sikring af udsigten. Fredningsnævnet besluttede endvidere at holde møder med grundejerne af overdrevet Lindkær til brug for en afklaring af, om der var grundlag for at give en kommunal plejeret til overdrevet.

Møderne blev holdt i april og oktober 2018 med de af grundejerne, som tog imod fredningsnævnets tilbud om sådanne møder.

K. Et yderligere offentligt møde og efterfølgende møder og besigtigelser

Som nærmere omtalt i afgørelsens afsnit L udtrådte fredningsnævnets hidtidige ministerudpegede medlem af fredningsnævnet.

Fredningsnævnet holdt derfor et nyt offentligt møde i juni 2019. Da det nye ministerudpegede medlem ikke deltog i det offentlige møde, blev suppleanten for det ministerudpegede medlem indkaldt til deltagelse i fredningssagens fortsatte behandling, herunder møder og besigtigelser med de grundejere, som måtte ønske det. Disse møder blev holdt i august 2019. På møderne blev drøftet fredningsgrænsen og erstatninger for særlige tab ved en fredning.

L. Særligt om fredningsnævnets sammensætning og sagsbehandling

Miljøstyrelsen meddelte i december 2017 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 35, stk. 6 tilladelse til, at det af Randers Kommune valgte medlem af fredningsnævnet for perioden 2014-2017 kunne deltage i fredningssagens behandling også efter 2017, hvor han ikke længere var kommunalt valgt medlem af fredningsnævnet.

I forbindelse med ministerudpegningen af medlemmet til fredningsnævnet for perioden 2019 – 2022 fratrådte det hidtidige ministerudpegede medlem. Det var derfor nødvendigt, at et nyt ministerudpeget medlem deltog i sagens behandling og som en konsekvens heraf også nødvendigt, at det af Randers Kommune valgte medlem for 2018 – 2021 indtrådte i sagens behandling.

Fredningsnævnet har den 15. oktober 2018 truffet afgørelse om at forlænge fristen for sagens afgørelse med 1 år indtil den 1. november 2019, jf. naturbeskyttelseslovens § 37a, stk. 3.

Fredningsnævnet har den 26. august 2019 truffet afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering af fredningsforslaget efter miljøvurderingsloven.

M. Fredningsnævnets bemærkninger og afgørelse

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, at fredningsnævnet kan gennemføre fredning af bl.a. landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens § 1.

Af naturbeskyttelseslovens § 1 fremgår det, at loven skal medvirke til at værne om landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet. Det er anført i naturbeskyttelseslovens § 1, stk. 2, at loven tilsigter særligt at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier. Endvidere tilsigter loven særligt at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser. Endelig tilsigter loven særligt at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Det er anført i naturbeskyttelseslovens § 38, at en fredning skal indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. I fredninger, der omfatter arealer inden for internationale beskyttelsesområder, skal det fremgå af formålet, at fredningen skal medvirke til at sikre en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper, som områderne er udpeget for. En fredning kan gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. En fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at der er grundlag for at gennemføre en fredning af Lysnet i den udstrækning, det er nødvendigt for at genoprette udsigten fra Lysnet og skabe grundlag for at fastholde denne udsigt. Herved sikres særligt de landskabelige værdier samtidig med, at offentlighedens adgang til og færdsel i området sikres og forbedres i forhold til de nuværende forhold ved, at de nuværende stier fastholdes i fredningen og sikres mod tilgroning.

Det er som led i udsigtsfredningen og indkigget mod Lysnet nødvendigt at fjerne bevoksningen på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum og matr.nr. 40d Vissing By, Vissing. Da en sådan sikring af udsigten og indkigget ikke bør kunne spoleres ved en tilgroning af overdrevet på disse ejendomme og af engen og overdrevet på matr.nr. 2x Jebjerg By, Ørum, fredes disse ejendomme i den udstrækning, det er foreslået.

Lysnet er beliggende i kote 131, og fredningsgrænsen, som den fremgår af fredningskortet, findes efter en konkret vurdering af det nødvendige til sikring af udsigten fra Lysnet i øvrigt at kunne fastsættes med udgangspunkt i en højdekurve på kote 115 frem til Lindkjærvej, som er fredningsgrænsen mod syd. Fredningsnævnet har således ikke i yderligere omfang kunnet imødekomme forslag om en fredningsgrænse med udgangspunkt i en højere kote. Udgangspunktet i en højdekote på 115 fraviges dog i et vist omfang, da det dels som følge af bagvedliggende skove er tilstrækkeligt at frede langs matrikelgrænsen på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, dels ikke er nødvendigt at frede den del af matr.nr. 23a Vissing By, Vissing, som ved udsigten fra Lysnet er beliggende bagved udsigtshæmmende bygninger, og dels ikke er nødvendigt at lade fredningen omfatte de berørte ejendommes bygninger og havearealer.

Danmarks Naturfredningsforening rejste fredningssagen til fredning af 470 ha, men nævnte allerede på det offentlige møde, at det nok ikke var nødvendigt at frede så stort et område til opnåelse af fredningsformålene. Fredningsforslaget blev i overensstemmelse hermed efter indsigelserne mod fredningsforslaget umiddelbart begrænset til lidt over 300 ha. Det var og er fortsat fredningsnævnets opfattelse, at der ikke er grundlag for at frede så stort et areal til sikring af udsigten eller opfyldelse af de øvrige formål i fredningsforslaget,

og at den erstatning, der skal betales ved den foreslåede fredning, selv hvis Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag lægges til grund, ikke findes at stå mål med den øgede beskyttelse, en fredning vil medføre. Fredningsnævnet er derfor på den baggrund og efter sagsforløbet alene indstillet på at gennemføre en fredning af de arealer, som fredningsnævnet finder det nødvendigt at frede til at genoprette udsigten fra Lysnet og skabe grundlag for at fastholde denne udsigt, mens fredningsnævnet ikke i øvrigt er indstillet på at gennemføre en fredning.

Fredningsnævnet har imidlertid principielt forståelse for Danmarks Naturfredningsforenings ønske om at gennemføre en fredning også til sikring af overdrevet Lindkær, som grænser op til fredningen. Fredningsnævnet har derfor drøftet en sikring af overdrevenes tilstand med grundejerne, som er modstandere af en fredning, men som har tilkendegivet at være indstillet på at pålægge ejendommene servitutter, som giver Favrskov Kommune en ret til at pleje overdrevene efter en plejeplan, som aftales med grundejerne, og som ikke hindrer en fortsat udnyttelse af overdrevene til jagt.

Da det er fredningsnævnets opfattelse, at formålet med en sikring af overdrevet Lindkær ikke tilsiger en offentlig adgang til overdrevet, har fredningsnævnets dialog med grundejerne ikke omfattet et sådant stiforløb, som der i øvrigt også under fredningssagens behandling er fremsat stor kritik af.

Det bemærkes i øvrigt, at ejeren af matr.nr. 21a Vissing By, Vissing har oplyst, at han ved en endelig fredningsgrænse udenom ejendommen er indstillet på for egen regning at fjerne den energipoppel og den mindre granskov, der er på den nordlige del af ejendommen tættest mod Lysnet.

Fredningsnævnet er enig med Danmarks Naturfredningsforening i, at det kunne være hensigtsmæssigt med en sti, der kunne forbinde Bjerre Skov og Lysnet. Da der imidlertid ikke er den hertil nødvendige offentlige adgang i Bjerre Skov, og da udsigten fra Lysnet mod nord genskabes ved fjernelse af beplantningen, etableres der ikke nogen ny sti i fredningen fra Lysnet og mod nordøst.

Fredningsnævnet fastsætter i øvrigt fredningsbestemmelserne som anført i det følgende afsnit N.

N. Fredningens indhold og omfang

Fredningsnævnet fastsætter herefter følgende fredningsbestemmelser med tilhørende fredningskort for ejendommene matr.nr. 2x, 7i, 8o og 12p Jebjerg By, Ørum, 11d, 23a, 40b, 40d, 43c, 85a og 85b Vissing By, Vissing samt 3v og 5cq Laurbjerg By, Laurbjerg.

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter,
- at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og eksisterende stiforbindelser sikres og forbedres, og
- at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf.

Som led i opfyldelsen af fredningsformålene sker der en sikring og forbedring af områdets naturværdier herunder ved, at de lysåbne naturtyper bevares og forbedres ved god drift og pleje.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på kortbilaget.

§ 3 Bevaring af området

Fredningsområdet skal bevares i sin nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation fra fredningsnævnet, f.eks. i forbindelse med naturgenopretning eller rekreativ anvendelse.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Arealernes drift og anvendelse skal tilrettelægges således, at fredningens formål opfyldes.

Der må kun foretages ændringer i tilstanden af naturtyper, som er beskyttet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, når disse har et naturforbedrende sigte. Der må således ikke gødskes, anvendes pesticider, omlægges eller jordbearbejdes, sås eller plantes, drænes, kalkes, tilskudsfodres eller foretages udsætning eller fodring af vildt i videre ellers lovligt omfang end hidtil. Der skal som nærmere anført i § 9 ske rydninger af selvgroede krat i de beskyttede naturtyper.

Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende og læhegn ikke tilladt.

Vildtremiser er som udgangspunkt ikke tilladt, men kan dog etableres med fredningsnævnets forudgående godkendelse, hvis fredningsnævnet vurderer, at det er uden betydning for fredningens formål.

Der kan etableres skærmende lav beplantning omkring installationer mv. ved masten ved toppen af Lysnet.

§ 5 Byggeri mv.

Der må ikke etableres nye boliger i området. Det gælder dog ikke medhjælper- og generationsskifteboliger, der lovligt kan etableres i medfør af lov om planlægning § 36, stk. 1 nr. 12.

Der må heller ikke opføres anden ny bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter og lignende.

Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering. Bestemmelsen er kun relevant for matr.nr. 11d og 85a Vissing By, Vissing, og kun hvis der i øvrigt kan opnås tilladelse efter anden lovgivning til bebyggelse helt eller delvist indenfor det fredede område.

Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for naturpleje.

Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for husdyr, kalveskjul, overdækket foderhæk og lignende efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering. Fredningsnævnet kan i en dispensation godkende, at læskuret efterfølgende kan flyttes efter behov uden yderligere forelæggelse for fredningsnævnet i overensstemmelse med fredningsnævnets retningslinjer i dispensationen.

Fredningen er ikke til hinder for den til landbrugsdriften nødvendige midlertidige opbevaring af gødning i markstakke.

Deponering må ikke finde sted indenfor fredningsområdet.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Der må ikke etableres faste anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer, master, belysning og lignende. Der må ikke føres luftledninger over arealerne.

Plejemyndigheden kan dog opsætte et udsigtstårn på toppen af Lysnet efter fredningsnævnets forudgående godkendelse af tårnets størrelse og øvrige ydre fremtræden.

Der må ikke anbringes campingvogne eller lignende, og anden teltslagning end ejerens egen periodevise teltslagning må ikke finde sted.

Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv. er ikke tilladt.

Der må alene opsættes almindelige landbrugshegn (trådhegn) til hegning af husdyr. Usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder f.eks. hjortehegn og hvide træhegn (hestehegn).

Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden. På Naturstyrelsens areal kan der opstilles borde-/bænkesæt, shelters og lignende til støtte for friluftslivet.

§ 7 Terrænændringer mv.

Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstoffer må ikke udvindes, heller ikke til eget brug.

§ 8 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller på cykel, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4. Ridning er ikke tilladt på trampespor eller slåede brede stier.

Fredningen er ikke til hinder for, at der ved adgangsvejen fra Lindkjærvej til udsigtstoppen skiltes med begrænsninger i adgangen til motoriseret kørsel og opsættes en bom, hvis udformning og placering dog forudgående skal godkendes af fredningsnævnet.

Der sikres eksisterende stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Forløbet af stien rundt om lergraven på matrikel 40d, Vissing By, Vissing kan løbende tilpasses nedskridninger af lergravens kanter.

Den eksisterende sti til Lysnet på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing kan placeres tættere mod skellet til matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum efter fredningsnævnet konkrete godkendelse af placeringen. Der kan i tilknytning hertil ske en udvidelse af hegningen på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing, dog efter fredningsnævnets konkrete godkendelse så der omvendt også sker en sikring af den begrænsede motoriserede færdsel, som fortsat vil kunne ske til Lysnet.

§ 9 Naturpleje

Plejen af områdets lysåbne, beskyttede naturtyper (særligt overdrev og enge) tilrettelægges, så den sikrer en lav vegetationshøjde ved græsningssæsonens afslutning, medmindre plejen udføres ved helårsgræsning. Der kan bevares enkelte træer og buske og mindre kratpartier foruden de kratpartier, som ikke kan fjernes som en konsekvens af naturbeskyttelseslovens § 3. Ved rydning skal ikke-hjemmehørende arter af træer og buske bekæmpes særlig konsekvent, og ny opvækst heraf skal fjernes. Det gælder særlig ahorn, gyvel, glansbladet hæg og nåletræer bortset fra enebær.

Der skal ske afvikling af udsigtshindrende beplantning som anført nærmere i § 11.

§ 10 Plejemyndighed og plejeplaner

Favrskov og Randers Kommuner er plejemyndighed for de privatejede arealer, mens Naturstyrelsen er plejemyndighed for og udfører pleje på Miljø- og Fødevareministeriets arealer.

Såfremt en grundejer eller forpagter ikke selv ønsker at udføre pleje, har plejemyndighederne ret til, efter forudgående drøftelse med ejeren, at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016.

Plejemyndighederne udarbejder en fælles plejeplan for det fredede område senest 1 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år.

Plejeplanen skal udmønte fredningens formål og redegøre for plejeforanstaltninger og eventuelle detailændringer i offentlighedens adgangsret. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af enkle publikumsforanstaltninger.

Der skal gives grundejere, forpagtere og Danmarks Naturfredningsforening ret til at udtale sig om forslaget til plejeplan. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for fredningsnævnet til afgørelse.

Plejemyndigheden har, uanset fredningen, som hidtil pligt til at pleje egne arealer, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Overordnede retningslinjer for naturplejen fremgår af § 9.

§ 11 Særbestemmelser

For at genskabe den frie udsigt over Gudenådalen fra området omkring Lysnets toppunkt skal der ske afvikling af bevoksningen på matr.nr. 7i og 8o Jebjerg By, Ørum, og arealet skal herefter holdes fri for opvækst, som

kan forstyrre udsigten. Tilsvarende skal den selvsåede bevoksning på Naturstyrelsens areal på matr.nr. 40d Vissing By, Vissing fjernes af hensyn til udsigten, og arealet skal fremover friholdes for opvækst. Naturmæssigt værdifulde enkelttræer og mindre trægrupper, som ikke væsentligt generer den frie udsigt, kan bevares. Rydningerne skal gennemføres senest 1 år efter fredningens ikrafttræden.

Der kan på matr.nr. 11d Vissing By, Vissing ske beplantning af et yderligere læbælte omkring eksisterende bebyggelse udenom det eksisterende læbælte. Fredningsnævnet skal dog godkende beplantningen til sikring af, at det ikke har betydning for udsigten fra Lysnet. Der kan endvidere ske en nødvendig hævning af et brønddæksel på indtil en meter på ejendommen.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 13 Ophævelse af eksisterende fredning

Med gennemførelsen af nærværende fredning ophæves Overfredningsnævnets afgørelse af 12. januar 1951 (reg. nr. 01352.00) om fredning af adgangsvej og vendeplads ved Lysnetbakkens toppunkt.

O. Retsvirkninger

Fredningsnævnet foretager offentlig bekendtgørelse om sagens afgørelse og sender afgørelsen til dem, der har fået fredningsforslaget tilsendt, samt til enhver, der under sagen har givet møde for fredningsnævnet eller har fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 2. Når der er foretaget offentlig bekendtgørelse, skal fredningsbestemmelserne overholdes af alle og enhver, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 1.

Fredningsnævnet lader fredningsbestemmelserne tinglyse på de pågældende ejendomme, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3.

Hvis fredningsnævnets afgørelse begrænser fredningsbestemmelserne i forhold til fredningsforslaget, opretholdes forslaget retsvirkninger om, at der efter den offentlige bekendtgørelse af fredningssagens rejsning ikke må foretages noget, som strider mod de foreslåede fredningsbestemmelser, indtil Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 2.

Fredningsnævnet har samtidig med denne afgørelse om fredning truffet afgørelse om erstatning og godtgørelse i anledning af fredningen. Da den samlede erstatning og godtgørelse overstiger 500.000 kr., skal Miljø- og Fødevareklagenævnet efterprøve fredningsnævnets afgørelse om fredning og fredningsnævnets afgørelse om erstatning og godtgørelse, uanset om afgørelserne påklages, jf. naturbeskyttelseslovens § 42.

P. Klagevejledning

Denne afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klage kan indgives gennem Klageportalen, som findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelsesloven § 43, jf. § 87. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettiget er ejere og brugere, der skal have afgørelsen tilsendt samt enhver, der under sagen har givet møde for nævnet eller har fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, samt statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget, samt organisationer m.v., som antages at have en væsentlig interesse i forslaget, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Yderligere oplysninger om klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet findes på nævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Fredningsnævnets afgørelse i Favrskov Kommune er truffet af Martin Møller-Heuer (formand), Bjarne Golles (ministerudpeget medlem) og Kurt Andreassen (kommunalt valgt medlem).

Fredningsnævnets afgørelse i Randers Kommune er truffet af Martin Møller-Heuer (formand), Bjarne Golles (ministerudpeget medlem) og Henrik Leth (kommunalt valgt medlem).

Martin Møller-Heuer

Kortbilag 1

Indeholder data fra Geodatastyrelsen,
Matrikelkortet fra juni 2016

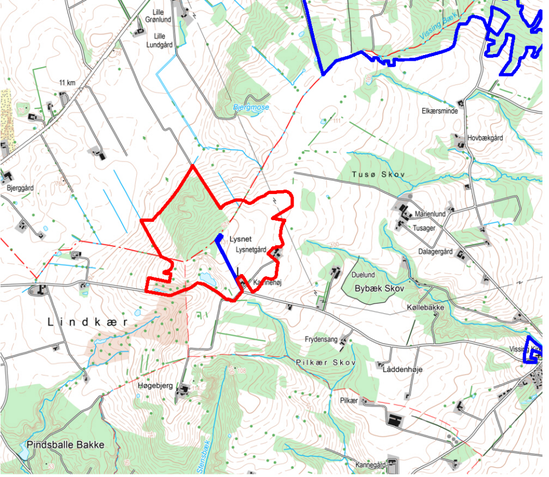

Mål 1 : 30.000

Fredningsgrænse

Eksisterende fredninger

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Eksisterende fredning
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Skovbyggelinje
- Kirkebeskyttelseslinje
- Ny Sti
- Eksisterende sti
- Beskyttet sten- og jorddige
- Vandløb
- Levende hegn
- Højdekurver
- Fredskov
- Skov der skal afdrives
- Skov
- Hus med have / gårdsplads
- §3 Overdrev
- §3 Mose
- §3 Eng
- §3 Sø
- P-plads
- Henvisning til areal- og lodsejerliste

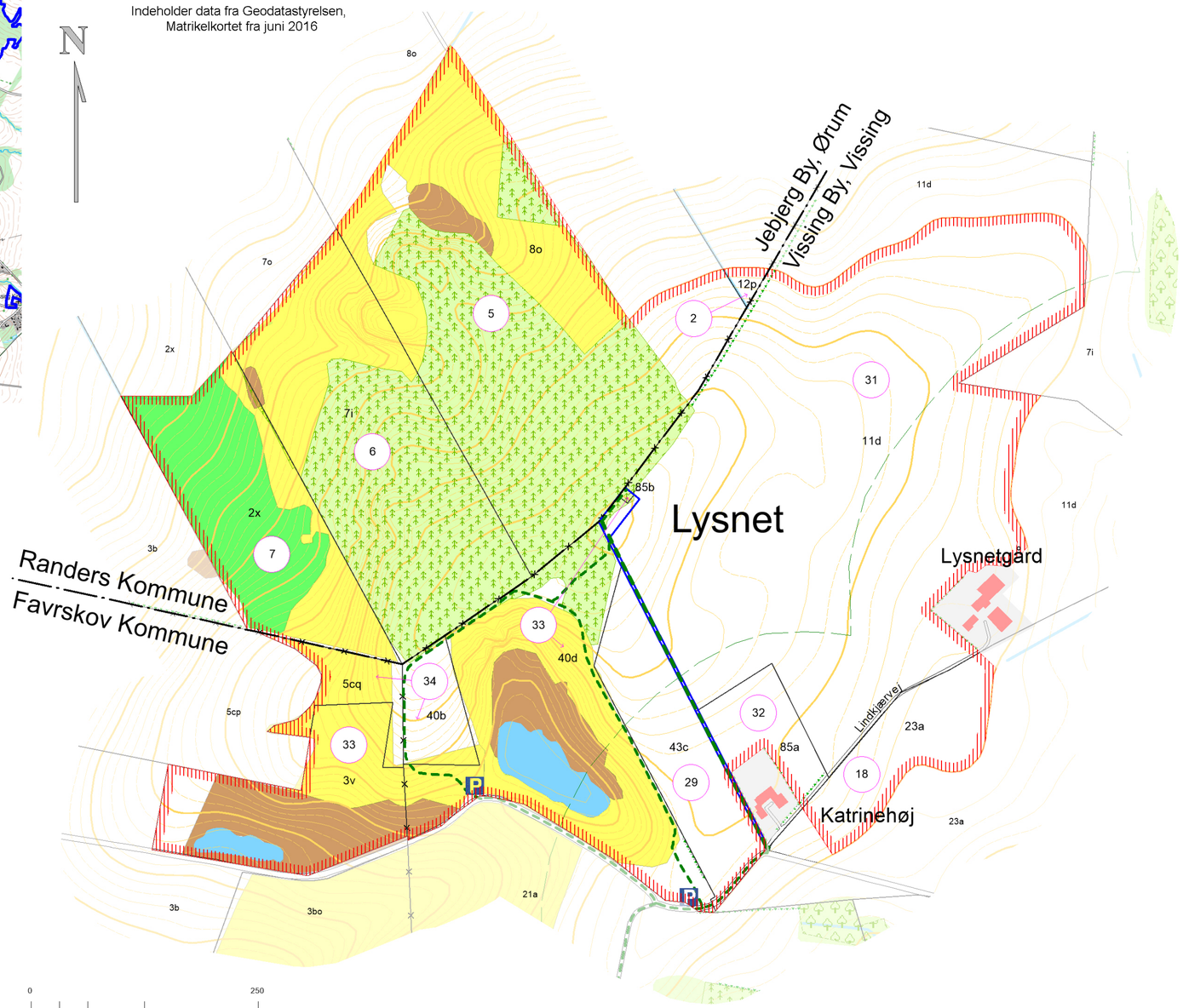

Ændret den 30.08.2019
24.10.2016 Ivi DN

Fredningskort

Lysnet

Del af
Jebjerg By, Ørum
Randers Kommune

Vissing By, Vissing
Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg
Lerbjerg By, Lerbjerg
Favrskov Kommune

Region Midtjylland

Udfærdiget af Danmarks Naturfredningsforening

Fredningskort til brug ved
Fredningsnævnets afgørelse
i FN-MJØ-129-2016
September 2019

Danmarks
Naturfredningsforening

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig dels afgørelse af 22. oktober 2019 om erstatning ved fredningen af Lysnet i Randers og Favrskov Kommuner (FN-MJØ-129-2016)

Fredningsnævnet har besluttet at frede Lysnet i Randers og Favrskov Kommuner.

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1, at fredningsnævnets behandling af en fredningssag afsluttes med, at fredningsnævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres og afgør erstatningsspørgsmål, jf. lovens § 39.

Af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1 fremgår det, at fredningsnævnet fastsætter erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme for det tab, som fredningen påfører dem. Der tilkendes ikke erstatning for fredning af offentligt ejede arealer, medmindre den fredede ejendom er erhvervet med henblik på midlertidig besiddelse. Det fremgår videre af lovens § 39, stk. 4, at erstatningsbeløb forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til diskontoen. Under særlige omstændigheder kan fredningsnævnet fastsætte et andet begyndelsestidspunkt for forrentningen.

Fredningsnævnet fastsætter i overensstemmelse med fast praksis erstatningerne med udgangspunkt i takster, der kan reduceres eller bortfalde, bl.a. hvis arealet i forvejen er omfattet af naturbeskyttelseslovens generelle reguleringer. Taksterne suppleres med tillæg, hvis størrelse fastsættes efter en konkret vurdering af fredningens betydning for arealet.

Fredningsnævnet har fastsat følgende erstatningstakster:

Grunderstatning: 3.600 kr. pr. ha., dog minimum 3.600 kr.

Forbud mod udsigtshæmmende beplantning: tillæg på 6.000 kr. pr. ha.

Der ydes ikke grunderstatning eller tillægserstatning for forbud mod udsigtshæmmende beplantning for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Fredningsnævnet har ved erstatningsberegningen taget udgangspunkt i de aktuelle registreringer af § 3 beskyttet natur.

Eksisterende stier: 15 kr. pr. meter.

Fredningsnævnet har endvidere foretaget en vurdering af de yderligere erstatningskrav, der er rejst for ejendomme med henvisning til særlige ulemper eller tab.

Erstatningerne fastsættes som anført i det følgende med angivelse af de, der i fredningsforslagets fortegnelse er anført som lodsejere, suppleret med de ændringer fredningsnævnet er blevet gjort bekendt med.

A. Takstmæssig erstatning

Lb.nr. 2 (Peter Christian Brejnholt)

Erstatningen vedrører matr.nr. 12p Jebjerg By, Ørum med et samlet areal på 0,11 ha. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 0,11 ha á 3.600 kr.	396 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 0,11 ha á 6.000 kr.	660 kr.
I alt (minimumserstatning)	3.600 kr.

Lb.nr. 5 (Christen Hessellund Mørup)

Erstatningen vedrører matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum med et samlet areal på 11,43 ha. Der tilkendes ikke erstatning for 3,57 ha omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 7,86 ha á 3.600 kr.	28.296 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 7,86 ha á 6.000 kr.	47.160 kr.
I alt	75.456 kr.

Lb.nr. 6 (Svend Casper)

Erstatningen vedrører matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum med et samlet areal på 6,91 ha. Der tilkendes ikke erstatning for 2,13 ha omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 4,78 ha á 3.600 kr.	17.208 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 4,78 ha á 6.000 kr.	28.680 kr.
I alt	45.888 kr.

Lb.nr. 7 (Bo Schaltz Hansen)

Erstatningen vedrører matr.nr. 2x Jebjerg By, Ørum et samlet areal på 4,24 ha. Der tilkendes ikke erstatning for 4,16 ha omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 0,08 ha á 3.600 kr.	288 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 0,08 ha á 6.000 kr.	480 kr.
I alt (minimumserstatning)	3.600 kr.

Lb.nr. 18 (Gorm Ditlev Christensen)

Erstatningen vedrører matr.nr. 23a Vissing By, Vissing med et samlet areal på 1,92 ha. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 1,92 ha á 3.600 kr.	6.912 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 1,92 ha á 6.000 kr.	11.520 kr.
I alt	18.432 kr.

Lb.nr. 29 (Benny Grønne-Jensen v/kurator, advokat Henrik Steen Jensen og Søren Kristian Jensen)

Erstatningen vedrører matr.nr. 43c Vissing By, Vissing med et samlet areal på 2,43 ha. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 2,43 ha á 3.600 kr.	8.748 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 2,43 ha á 6.000 kr.	14.580 kr.
Eksisterende sti 80 meter á 15 kr.	1.200 kr.
I alt	24.528 kr.

Lb.nr. 31 (John Engsig)

Erstatningen vedrører matr.nr. 11d Vissing By, Vissing med et samlet areal på 18,52 ha. Der tilkendes ikke erstatning for en eksisterende sti, da der er ydet erstatning herfor ved en tidligere fredning. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 18,52 ha á 3.600 kr.	66.672 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 18,52 ha á 6.000 kr.	111.120 kr.
I alt	177.792 kr.

Lb.nr. 32 (René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen)

Erstatningen vedrører matr.nr. 85a Vissing By, Vissing med et samlet areal på 1,12 ha. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 1,12 ha á 3.600 kr.	4.032 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 1,12 ha á 6.000 kr.	6.720 kr.
I alt	10.752 kr.

Lb.nr. 34 (Anne Mette Tønning Nordentoft og Frank Tønning Nordentoft)

Erstatningen vedrører matr.nr. 40b Vissing By, Vissing og 5cq Laurbjerg By, Laurbjerg med et samlet areal på 1,61 ha. Der tilkendes ikke erstatning for 0,68 ha omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der fastsættes følgende erstatning:

Grundtakst 0,93 ha á 3.600 kr.	3.348 kr.
Forbud mod udsigtshæmmende beplantning 0,93 ha á 6.000 kr.	5.580 kr.
Eksisterende sti 159 meter á 15 kr.	2.385 kr.
I alt	11.313 kr.

B. Erstatningskrav rejst med henvisning til særlige ulemper eller tab

Svend Casper

Skovrider Jakob Svendsen-Tune har for Svend Casper som ejer af matr.nr. 7i Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 6) anført, at der på ejendommen er ca. 1 ha gammel bøgeskov, ca. 0,75 ha ca. 20 år gammel egeskov, ca. 0,25 ha mellemaldrene siktagran og ca. 5 ha hovedsagelig siktagrankultur med indblanding af lærk plantet i 2013. Skovens produktion er særdeles høj, da undergrunden er svær ler. Fredningen pålægger området så store restriktioner, at den bør sidestilles med et salg. Skov sælges for en gennemsnitspris på godt 100.000 kr. pr. ha. Prisen påvirkes både positivt og negativt af flere faktorer, f.eks. træproduktion, størrelse, placering og vildt, men der er ikke noget, som taler for en lavere salgspris for skoven. Fredningen kræver en afdrift af alle træer og forbyder fremtidig skovdrift. Værdien af træproduktion af siktagran er ca. 50.000 kr. pr. ha i lyset af hel omdrift og ud fra forsigtige salgspriser med en forrentning på 2%. For de siktagrankulturer, der er anlagt, er det mere relevant at udregne en venteværdi, som er værdien af produktionen med den nuværende status som vellykket 5 år gammel plantning. Da omkostningen på ca. 31.000 kr. pr. ha til plantning er betalt, vil venteværdien være på 90.000 kr. pr. ha. Da siktagrankulturen er den yngste, vil venteværdien på alle andre bevoksninger være højere. Det vurderes derfor, at erstatningen bør være ca. 70.000 kr. pr. ha og som et absolut minimum de 31.000 kr. pr. ha, som for nyligt er investeret til plantning.

Fredningsnævnet har anmodet om at modtage dokumentation for en afholdt udgift til tilplantning på 31.000 kr. pr. ha og materiale, som underbygger en pris på 50.000 kr. pr. ha som værdien af træproduktion med siktagran. Fredningsnævnet har herefter modtaget dokumentation på en udgift til træplantning på ca. 22.000 kr. pr. ha med tillæg af moms for 2,5 ha med angivelse af, at Svend Casper i øvrigt selv har stået for jordbearbejdning og renholdelse. Fredningsnævnet har endvidere modtaget en omsætningsbalance for siktagran, som viser en jordværdi på 103.990 kr. pr. ha ved en forretning på 2%.

Randers Kommune har om erstatningskravet fra Svend Casper anført, at det er væsentligt at vurdere, hvor velpasset skoven er i relation til, om det kan forventes, at den vil kunne yde et positivt dækningsbidrag ved tyndinger og ved afdrift. Det er kommunens vurdering, at hele skoven er velpasset. De helt unge arealer med siktagran og lærk er slået meget godt an, træerne er i god vækst, og der er fjernet generende birkeopvækst. De øvrige arealer er veltyndede og tegner til at kunne blive til retvokset højskov. Det er også relevant at vurdere, om de anvendte beregninger er relevante. Det virker rimeligt at bruge en venteværdiberegning, der består i en beregning af den samlede værdi af overskud ved tyndinger og afdrift tilbagediskonteret til nutiden med en rente på 2%. Der tages ved denne beregning ikke højde for, at ejeren har mulighed for genplantning efter afdrift, og at det i princippet kan gentages i det uendelige. En jordværdiberegning tager højde for det og vil lande på et væsentligt højere beløb. Erstatningens størrelse bør endvidere altid fastsættes i forhold til den vurderede ændring i salgsværdien. En salgsværdi på 100.000 kr. pr. ha er ikke en høj pris for den konkrete skov med jagtmuligheder. Der er tale om et stejlt og meget leret areal, som gør mulighederne for landbrugsdrift meget begrænsede. Hverken kornafgrøder eller andre markafgrøder er realistiske. Energiafgrøder er heller ikke en mulighed som følge af restriktionerne på arealet. Den eneste reelle mulighed er at afgræsse arealet, og det vil ved en sådan drift formentlig være nødvendigt at knuse opvækst med jævne mellemrum. Der kan endvidere ikke forventes et positivt dækningsbidrag for arealernes drift. Salgsprisen for arealerne vil derfor være på omkring 30.000 kr. pr. ha.

Randers Kommune har på den anførte baggrund vurderet, at en erstatning på 70.000 kr. pr. ha er rimelig. Det er dog anført, at ca. 2,1 ha er vejledende registreret som overdrev omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og at der ikke skal betales erstatning for det areal, som ikke er dækket af produktiv skov.

Randers Kommune har i øvrigt anført, at der i forbindelse med aftaler om erstatningsudbetalinger til ejere af ejendomme, hvorpå der skal ryddes bevoksning, bør laves aftaler om, hvem der udfører rydningen, hvem der betaler for den, hvem der bliver afregnet for indtægter for flis, og hvor meget der skal væk fra arealerne, f.eks. i relation til om stød kan blive stående.

Randers Kommune har endelig anført, at kommunens vejledende § 3-registreringer ikke er opdateret, og at der ikke må ske rydninger i § 3 beskyttelse uden kommunens dispensation.

Miljøstyrelsen har om erstatningskravet fra Svend Casper anført, at anlæg af siktagran på svær lerjord med dræningsproblemer er risikabelt i forhold til stormfald, hvilket der bør tages højde for ved erstatningsberegningen. Der er ved erstatningskravet ikke taget højde for, at arealet som følge af de topografiske forhold er eksponeret for vind. Anlægsomkostningerne på 31.000 kr. er plausible, men bør dokumenteres. Priserne ved salg af siktagran er ikke dokumenteret. Den anvendte rente bør i henhold til Københavns Universitets anvisninger for fastsættelse af kalkulationsrenten være på 3% som realrente før skat. Denne rente anvendes også af Miljøstyrelsen ved fastsættelse af erstatninger i forbindelse med beregninger af erstatning for pålæg om urørt skov i Natura 2000 områder. En højere rente sænker de skønnede tab.

Danmarks Naturfredningsforening har i fredningsforslagets budgetoverslag anslået en erstatning på 20.000 kr. pr. ha. for rydning af skov til vedvarende åbent areal.

Fredningsnævnets bemærkninger

Spørgsmålet om tillægserstatning som følge af skov, der skal fjernes med efterfølgende tilplantningsforbud, omfatter ifølge Miljøstyrelsens beregninger 4,71 ha, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Der er i sagen indhentet en ekstern beregning fra skovrider Jakob Svendsen-Tune, hvorefter fredningsbestemmelserne vil betyde et tab på 70.000 kr. pr. ha. Randers Kommune har tilsluttet sig denne tabsopgørelse og har bl.a. anført, at en salgspris på 100.000 kr. pr. ha uden en fredning ikke er en høj pris for den konkrete skov, og at jordværdien efter fredningen vil være på omkring 30.000 kr. pr. ha.

Fredningsnævnet fastsætter herefter en tillægserstatning til den allerede fastsatte takstmæssige erstatning på 60.000 kr. pr. ha svarende til 282.600 kr.

Christian Hessellund Mørup

Skovrider Jakob Mc Carthy Tune har for Christen Hessellund Mørup som ejer af matr.nr. 8o Jebjerg By, Ørum (lb.nr. 5) anført, at skoven udgør omkring 8 ha. Den er varieret og i god vækst. Store dele af skoven er domineret af mellemaldrene løvskov med bøg og ær som hovedtræart. Der er et 1,2 ha stort område med plantet rødgran, der for tiden har en høj løbende værditilvækst, og derudover et mindre område med ungt nåletræ. Fredningen pålægger området så store restriktioner, at den bør sidestilles med et salg. Skov sælges for en gennemsnitspris på godt 100.000 kr. pr. ha. Prisen påvirkes både positivt og negativt af flere faktorer, f.eks. træproduktion, størrelse, placering og vildt. Der er intet, som taler for, at salgsprisen for skoven er under 100.000 kr. pr. ha. Fredningen kræver afdrift af alle træer og forbyder fremtidig skovdrift. For afdriften af den stående skov er der et tab udtrykt ved venteværdien af den nuværende skovdrift. For restriktionen mod fremtidig skovdrift er tabet lig med jordværdien. Der tages herved udgangspunkt i siktagran i 40-årig omdrift, som må formodes at give den bedste driftsøkonomi. Jordværdien for siktagran i 40-årig omdrift er godt 100.000 kr. pr. ha. Der er ved beregningen taget udgangspunkt i en velkendt tilvækstordning, en rentefod på 2% og et konservativt dækningsbidrag. Tilvækstordningen er fra 1958, og det har siden generelt vist sig, at der er en større tilvækst. Beregningen er en modelbetragtning.

Randers Kommune har om erstatningskravet fra Christen Mørup anført, at der ikke er noget, som taler for, at han ikke skal have det samme i erstatning som Svend Casper. Christen Mørups jord er mere vandlidende end Svend Caspers jord, men til gengæld er de forskellige bevoksninger på Christen Mørups jord ældre og har dermed større værdi. Ca. 2,8 ha af det skovbevoksede areal er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Denne del kan ikke konverteres til siktadyrkning og bør derfor ikke indgå i erstatningsberegningen. Der skal derfor kun betales erstatning for 6,4 ha. Dette areal skov vil kunne indbringe et positivt dækningsbidrag, når det ryddes. Dog vil dækningsbidraget formentlig være negativt, hvis arealet også skal ryddes for stød og rødder.

Randers Kommune har i øvrigt anført, at der i forbindelse med aftaler om erstatningsudbetalinger til ejere af ejendomme, hvorpå der skal ryddes bevoksning, bør laves aftaler om, hvem der udfører rydningen, hvem der betaler for den, hvem der bliver afregnet for indtægter for flis, og hvor meget der skal væk fra arealerne, f.eks. i relation til om stød kan blive stående.

Randers Kommune har endelig anført, at kommunens vejledende § 3-registreringer ikke er opdateret, og at der ikke må ske rydninger i § 3 beskyttelse uden kommunens dispensation.

Danmarks Naturfredningsforening har i fredningsforslagets budgetoverslag anslået en erstatning på 20.000 kr. pr. ha. for rydning af skov til vedvarende åbent areal.

Fredningsnævnets bemærkninger

Spørgsmålet om tillægserstatning som følge af skov, der skal fjernes med efterfølgende tilplantningsforbud, omfatter ifølge Miljøstyrelsens beregninger 6,62 ha, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Der er i sagen indhentet en ekstern beregning fra skovrider Jakob Mc Carthy Tune, hvorefter jordværdien er 100.000 kr. pr. ha. Randers Kommune har anført, at der ikke er noget, som taler for, at erstatningen ikke skulle svare til den erstatning, der tilkendes Svend Casper.

Fredningsnævnet fastsætter herefter en tillægserstatning til den allerede fastsatte takstmæssige erstatning på 60.000 kr. pr. ha svarende til 397.200 kr.

John Engsig

John Engsig har som ejer af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing (lb.nr. 31) anført, at der ikke skal ske en sammenligning af energiafgrøder med skovdrift, men som et alternativ til den nuværende græsmarksdrift. Græs kan muligvis afsættes til biogasproduktion, men det vil kræve færdsel med tunge maskiner flere gange årligt. Ved dyrkning af pil og andre afgrøder vil der være 7-10 år mellem hver høst, som tidsmæssigt kan afpasses efter kørselsforholdene. Arealerne er ikke stejle arealer, der er svært tilgængelige og uegnede til f.eks. energipil. Der er i omegnen på lignende jorder dyrket pil. Arealerne tættest på Lysnet er så lerede, at de reelt kun kan benyttes til energiafgrøder som alternativ til landbrugsafgrøder. Han bør derfor tilkendes en forhøjet erstatning.

Fredningsnævnet har anmodet om at modtage yderligere oplysninger om et muligt forhøjet erstatningskrav som følge af en mere leret jord tættest på Lysnet. Fredningsnævnet har modtaget en vurdering fra ejendomsmægler John Frandsen, som ansætter værditabet for denne del af ejendommen til 300.000 kr. Det er bl.a. anført, at John Engsig til brug for vurderingen har oplyst, at der er 6 ha særdeles svær lerjord, som ikke kan dyrkes med korn. Arealet dyrkes i dag med græs, men det kunne som alternativ anvendes til dyrkning af energitræ, f.eks. poppel eller juletræ. Høj jord med EU-dyrkningsrettigheder, som kun kan dyrkes til græs eller til udtagning, handles i området til 80.000 kr. pr. ha. Skovdyrkerforeningen har beregnet jordværdien

ved dyrkning af poppel til 130.000 kr. pr. ha, og salg af landbrugsjord til dyrkning af juletræer handles i Østjylland til 120-130.000 kr. pr. ha. Tabet kan derfor opgøres til 300.000 kr. Det fremgår af den omtalte omsætningsbalance for poppeldyrkning fra Skovdyrkerforeningen ved skovrider Peder Toftgaard Gregersen, at jordværdien er på 127.028 kr. pr. ha i en omdriftsperiode på 30 år eller et årligt diskonteret dækningsbidrag på 2.929 kr. pr. ha i samme periode.

Favrskov Kommune har anført, at arealet ifølge luftfotogennemgang tidligere har været dyrket (2009), men at der som minimum de sidste seks år har været græs. Ejendommen er en landbrugsejendom med tilhørende 25,2 ha, hvoraf der udover de seks ha, erstatningskravet vedrører, bl.a. er 0,6 ha, som er vejledende udpeget som overdrev. Kommunen har ikke grundlag for at bestride, at der er svær lerjord på det pågældende areal på 6 ha, og den pågældende jordtype kan medføre dårligere vækstbetingelser for afgrøder. Kommunen er ikke i stand til at vurdere, hvordan den konkrete jordbund præcis indvirker på jordpriserne, men umiddelbart lyder priserne ikke helt urealistiske, når der også følger betalingsrettigheder med.

Miljøstyrelsen har om erstatningskravet fra John Engsig anført, at dykning af energipil normalt ikke ses på så svært tilgængelige arealer. Energipil kræver hyppigere kørsel med maskiner end anden skovdrift, og kørsel med tunge maskiner vanskeliggøres af de meget lerede og stejle arealer. Det har betydning for rentabiliteten.

Fredningsnævnets bemærkninger

Spørgsmålet om tillægserstatning drejer sig om 6 ha jord, hvorom det er anført, at det som følge af et meget stort indhold er ler ikke kan dyrkes med korn.

Der er i sagen indhentet en ekstern beregning fra ejendomsmægler John Frandsen, hvorefter værditabet ved et forbud mod udsigtshæmmende afgrøder på disse arealer er 300.000 kr. svarende til 50.000 kr. pr. ha. Favrskov Kommune har anført, at kommunen ikke har grundlag for at bestride, at der er svær lerjord på det pågældende areal på 6 ha, og den pågældende jordtype kan medføre dårligere vækstbetingelser for afgrøder. Kommunen er ikke i stand til at vurdere, hvordan den konkrete jordbund præcis indvirker på jordpriserne, men umiddelbart lyder priserne ikke helt urealistiske, når der også følger betalingsrettigheder med.

Fredningsnævnet bemærker, at arealerne er beliggende meget tæt på Lysnet, som i fredningsforslaget er beskrevet som meget lerholdige, og at arealerne de facto henligger som græs. Det må efter oplysningerne fra luftfotos om tidligere dyrkning på arealerne dog lægges til grund, at der godt kan dyrkes korn på arealerne.

På den baggrund og i lyset af arealernes størrelse i forhold til ejendommens samlede størrelse fastsætter fredningsnævnet herefter en tillægserstatning til den allerede fastsatte takstmæssige erstatning på skønsmæssigt 15.000 kr. pr. ha svarende til 90.000 kr.

Gorm Ditlev Christensen

Gorm Ditlev Christensen har som ejer af matr.nr. 23a og 37a Vissing By, Vissing (lb.nr. 18) på et tidligt stadie i fredningssagen fremsat et erstatningskrav på 4.410.000 kr. Fredningsforslaget omfattede oprindeligt 39,66 ha, hvoraf alene 1,92 ha er fredet ved afgørelsen, ligesom skoven og den del af ejendommen, hvorpå ejendommens bygninger er beliggende, ikke er blevet fredet.

Han har efterfølgende fremsat et ændret krav om erstatning. Han har bl.a. henvist til en omsætningsbalance for poppeldyrkning fra Skovdyrkerforeningen ved skovrider Peder Toftgaard Gregersen, som viser, at jordværdien er på 127.028 kr. pr. ha i en omdriftsperiode på 30 år eller et årligt diskonteret dækningsbidrag på 2.929 kr. pr. ha i samme periode. Han har endvidere henvist til en beregning fra LMO, som viser, at jordværdien ved brakomlægning er ca. 58.000 kr. pr. ha. Jordtypen kræver på alle måder ekstra resurser i form af

brændstof, kemi, udsæd og timer. Ydermere kvitterer det sjældent med høje udbytter. Han har på fredningsnævnets forespørgsel oplyst, at det erstatningskrav, han gør gældende, er forskellen på jordværdien ved poppeldyrkning og brak.

Han har i øvrigt oplyst, at han vil give afkald på erstatning og indgå en aftale om, at arealet ikke må tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder, hvis der som foreslået af ham alene sker fredning af 0,1358 ha af ejendommen.

Favrskov Kommune har om erstatningskravet fra Gorm Ditlev Christensen anført, at kommunen ikke finder anledning til at betvivle de beregninger fra LMO og Skovdyrkerforeningen, der har dannet baggrund for erstatningskravet. Kommunen har dog ikke tilstrækkelig lokal detailviden omkring de enkelte matrikler til at vide, om de afviger fra beregningerne.

Fredningsnævnets bemærkninger

Spørgsmålet om tillægserstatning drejer sig om 1,92 ha jord, hvorom det er anført, at jordtypen på alle måder kræver ekstra resurser i form af brændstof, kemi, udsæd og timer. Ydermere kvitterer det sjældent med høje udbytter.

Der er i sagen indhentet en ekstern beregning fra skovrider Peder Toftgaard Gregersen og LMO og på den baggrund rejst krav om forskellen mellem jordværdien ved poppeldyrkning og jordværdien ved brak svarende til ca. 70.000 kr. pr. ha. Favrskov Kommune har anført, at kommunen ikke har grundlag for at bestride beregningerne, men dog ikke har tilstrækkelig lokal detailviden omkring de enkelte matrikler til at vide, om de afviger fra beregningerne.

Fredningsnævnet bemærker, at arealerne de facto er beplantet som de øvrige arealer. Selv om fredningsnævnet ved en besigtigelse har konstateret en forskel i afgrødernes kvalitet, findes denne forskel - også i lyset af det fredede areals begrænsede størrelse i forhold til ejendommens samlede størrelse - ikke at kunne danne grundlag for at fastslå et yderligere værditab for ejendommen ved en fredning, som overstiger den ovenfor fastsatte takstmæssige erstatning.

På den baggrund fastsætter fredningsnævnet ikke en tillægserstatning.

Øvrige

Landboforeningen Kronjylland har for 18 ikke nærmere specificerede ejere anført, at der bør ydes grundtaksterstatning også til arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, at erstatningen for forbud mod udsigtshæmmende beplantning bør være på 20.000 kr. pr. ha, at erstatningen for naturnær skovdrift i fredskov bør være på 25.000 kr. pr. ha, at erstatningen for rydning af skov og energiskov til vedvarende åbent areal bør svare til jordens salgspris, at der skal ydes erstatning for tab af jagt ved etablering af nye stier, at der bør ydes erstatning på 250.000 kr. pr. ejendom for restriktioner, som pålægges boligers anvendelse, og at der bør tilkendes erstatning for tab af ejendomsværdi med 300.000-400.000 kr. pr. ejendom.

Det anførte giver ikke anledning til fastsættelse af tillægserstatning.

C. Samlet erstatning i anledning af fredningen

Fredningsnævnet fastsætter herefter følgende erstatning i anledning af fredningen af Lysnet i Randers og Favrskov Kommuner:

Lb.nr.	Ejer	Erstatning
2	Peder Christian Brejnholt	3.600 kr.
5	Christen Hessellund Mørup	472.656 kr.
6	Svend Casper	328.488 kr.
7	Bo Schaltz Hansen	3.600 kr.
18	Gorm Ditlev Christensen	18.432 kr.
29	Benny Grønne-Jensen ved kurator advokat, Henrik Steen Jensen og Søren Kristian Jensen	24.528 kr.
31	John Engsig	267.792 kr.
32	René Bidstrup Reimer-Jensen og Ayoe Algreen Reimer-Jensen	10.752 kr.
34	Anne Mette Tønning Nordentoft og Frank Nordentoft	11.313 kr.
Erstatning i alt		1.141.161 kr.

Erstatningsbeløbene forrentes fra datoen for fredningsnævnets afgørelse, og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Opmærksomheden henledes på, at det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, at fredningsnævnet efter anmodning kan tilkende ejeren en godtgørelse i anledning af tab ved ikke at have kunnet udnytte ejendommen som hidtil i tiden mellem den offentlige bekendtgørelse af fredningsforslaget og beslutningen om, at fredningen ikke skal gennemføres for ejendommen.

Klagevejledning

Da den samlede erstatning overstiger 500.000 kr., skal Miljø- og Fødevareklagenævnet efterprøve fredningsnævnets afgørelse, uanset om afgørelsen påklages, jf. naturbeskyttelseslovens § 42.

Denne afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klage kan indgives gennem Klageportalen, som findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelsesloven § 43, jf. § 87. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klageberettiget er, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 2, den der anser sig for berettiget til større erstatning eller godtgørelse, eller den myndighed, der skal udrede en del af erstatningen.

Yderligere oplysninger om klage til Miljø- og Fødevareklagenævnet findes på nævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

I fredningsnævnets afgørelse i Favrskov Kommune har deltaget Martin Møller-Heuer (formand), Bjarne Golles (ministerudpeget medlem) og Kurt Andreassen (kommunalt valgt medlem).

I fredningsnævnets afgørelse i Randers Kommune har deltaget Martin Møller-Heuer (formand), Bjarne Golles (ministerudpeget medlem) og Henrik Leth (kommunalt valgt medlem).

Martin Møller-Heuer

GÆLDENDE KORT >

Kortbilag 1

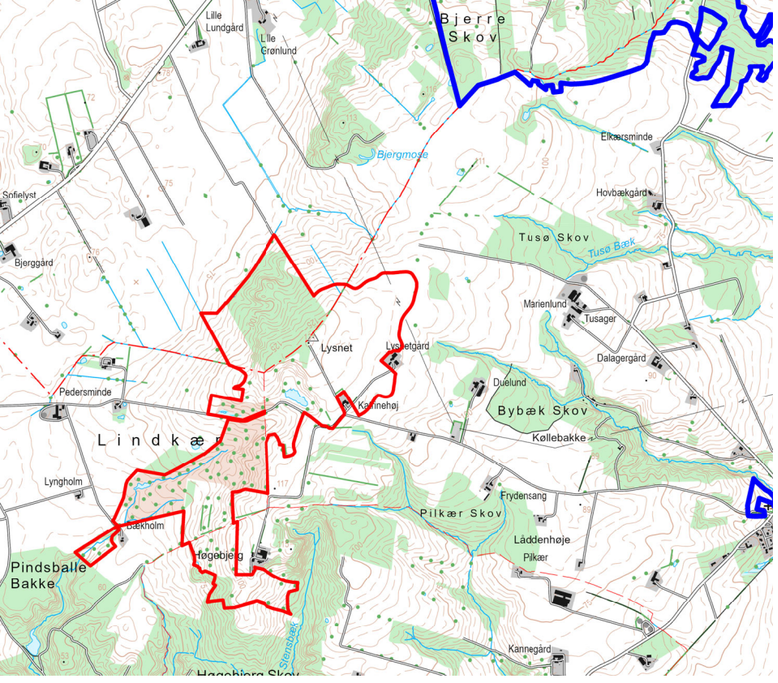

Mål 1 : 30.000

Fredningsgrænse

Eksisterende fredninger

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Kommunegrænse
- Ejerlavsgrænse
- Matrikelafgrænsning
- Skovbyggelinje
- Ny sti
- Eksisterende sti
- Vandløb
- Levende hegn
- Højdekurver
- Fredskov
- Skov der skal afdrives
- Opstammet træer
- Skov
- Huse med have / gårdsplads
- § 3 - Overdrev
- § 3 - Mose
- § 3 - Hede
- § 3 - Eng
- § 3 - Sø
- P-plads
- 1 Henvisning til areal- og lodsejerliste

N

Randers Kommune
Favrskov Kommune

Jebjerg By, Ørum
Vissing By, Vissing

Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg

Lerbjerg By, Lerbjerg

Lysnet

Lysnetgård

Katrinehøj

Lindkjærvej

Lunddalsvej

Fredningskort

Lysnet

Del af
Jebjerg By, Ørum
Randers Kommune

Vissing By, Vissing
Laurbjerg By, Laurbjerg
Essendrup By, Laurbjerg
Lerbjerg By, Lerbjerg
Favrskov Kommune

Region Midtjylland

Fredningskort til brug ved
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNETS
afgørelse
FEBRUAR 2024
19/07871

Indeholder data fra Geodatastyrelsen,
Matrikelkortet fra juni 2016

© Geodatastyrelsen

Mål 1:4000

Kortet udfærdiget af Danmarks Naturfredningsforening den 24.10.2016 Ivi DN
og ændret af Nævnenes Hus den 28-02-2024, revideret den 03-07-2024

DISPENSATIONER>

Afgørelser - Reg. nr.: 08208.00

Herunder ses afgørelser i dispensationssager for denne fredning

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del
(midtjyllandoest@fredningsnaevn.dk)

Den 30. juni 2017

FN-MJØ-60-2017. Ridebane

Fredningsnævnet har den 9. juni 2017 fra Favrskov Kommune modtaget en udtalelse og en ansøgning om tilladelse til at anlægge en ridebane på matr.nr. 80a Vissing By, Vissing, Lindkjærvej 45, 8370 Hadsten.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele dispensation. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Ejendommen er omfattet af Danmarks Naturfredningsforenings forslag om fredning af Lysnet i Favrskov og Randers Kommuner. Fredningsnævnet holdt den 14. juni 2017 offentligt møde om fredningsforslaget. På det offentlige møde tilkendegav Danmarks Naturfredningsforening, at fredningsforslagets retsvirkninger kunne ophæves for en del af ejendommen, da en del af denne alligevel ikke ville blive påstået omfattet af en fredning.

Danmarks Naturfredningsforening har efterfølgende den 19. juni 2017 skrevet følgende til fredningsnævnet:

> ”Vi blev anmodet om en tilkendegivelse indenfor en frist på 14 dage om hvorvidt man kan ophæve retsvirkningerne helt eller delvist indtil sagen er gennemført. Vi kan senere, i august, fremsende evt. andre forslag om ændringer af fredningsforslaget.
>
> Vi mener, at fredningsnævnet godt kan ophæve retsvirkningerne for ejer nr. 37, på adressen Lindkjærvej 45, for så vidt angår ejendommens bygninger, omliggende have og landbrugsarealer. Det kan vi uden videre, da vi som anført på mødet foreslår at tage de nævnte områder ud af fredningen.
>
> Det betyder, at vi ikke har indvendinger mod ejers ansøgning nedenfor, set i forhold til fredningen, men gør dog opmærksom på at der kan være andre regler som kræver myndighedsgodkendelse, som er denne fredning uvedkommende.
>
> Skovarealerne for denne ejendom ønsker vi opretholdt med retsvirkninger, indtil det er afgjort om der skal udtages mere af fredningsforslaget og i givet fald hvilke arealer. Det samme gælder for resten af fredningsforslagets områder af principielle grunde.”

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsforslaget for Lysnet betyder, at projektet kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningsforslagets formål.

Fredningsnævnet meddeler dispensation til ridebanen, da det kan lægges til grund, at arealet ikke vil blive omfattet af en eventuel fredning.

Afgørelsen er truffet af fredningsnævnets formand uden besigtigelse på ejendommen.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale

selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Vilhelm Brage Michelsen,
2. Kurt Andreassen,
3. Kurt Søndergaard,
4. Allan og Bettina Zimmermann,
5. Advokat Jens Jacob Halling,
6. Miljøstyrelsen, København,
7. Favrskov Kommune, sagsnr. 2017-0038-01,
8. Danmarks Naturfredningsforening, København,
9. Danmarks Naturfredningsforening, Favrskov,
10. Dansk Ornitologisk Forening, København,
11. Dansk Ornitologisk Forening, Favrskov,
12. Dansk Botanisk Forening,
13. Friluftsrådet, Favrskov,
14. Region Midtjylland,
15. Kulturstyrelsen.

Fredningsnævnet for Midtjylland, østlig del
(midtjyllandoest@fredningsnaevn.dk)

Den 21. oktober 2020

FN-MJØ-083-2020 og FN-MJØ-119-2020: Terrænændringer og skov

Fredningsnævnet modtog den 17. august 2020 Favrskov Kommunes udtalelse om en ansøgning om i forbindelse med en jordfordeling at nedlægge et skel mellem matr.nr. 11d Vissing By, Vissing og det modtagne areal en del af matr.nr. 7i Vissing By, Vissing. Ansøgningen er indsendt af ejendommes ejer John Engsig. Fredningsnævnet modtog en tilsvarende henvendelse fra Landbrugsstyrelsen ved Jesper Tranbjerg Graversen for både John Engsig og Gorm Christensen, der som led i jordfordelingen tilsvarende skal modtage en del af matr.nr. 7i Vissing By, Vissing. Det ønskes yderligere oplyst, om fredningssagen for Lysnet hindrer skovrejsning på en del af arealet.

Fredningsnævnet har efter besigtigelse besluttet at meddele dispensation til at nedlægge skellet. Begrundelsen for afgørelsen er anført neden for i afsnittet om fredningsnævnets afgørelse.

Sagens baggrund

Fredningsnævnets traf den 22. oktober 2019 afgørelse om fredning af Lysnet. Fredningen omfatter ca. 58 ha, herunder en del af matr.nr. 11d Vissing By, Vissing. Det er fredningens formål at sikre og forbedre områdets landskabelige værdier, således at området fremtræder som et åbent landskab med vide udsigter, at sikre og forbedre områdets rekreative værdier, herunder offentlighedens muligheder for landskabs- og naturoplevelser ved at udsigter og eksisterende stiforbindelser sikres og forbedres og at sikre de geologiske interesser og skabe grundlag for, at der sker en formidling heraf. Området skal bevares i dets tilstand på fredningstidspunktet. Der må ikke foretages terrænændringer.

Danmarks Naturfredningsforening havde efter sit endelige fredningsforslag foreslået, at fredningen skulle omfatte 315 ha, herunder den del af matr.nr. 7i Vissing By, Vissing, der er omfattet af jordfordelingen, og hvorpå Gorm Christensen ønsker skovrejsning. Det fremgår af fredningsforslaget, at området skal bevares i dets tilstand på fredningstidspunktet. Landbrugsjord i omdrift kan benyttes som hidtil. Dog er tilplantning med flerårige udsigtshæmmende afgrøder som energipil, juletræer, frugttræer og lignende samt læhegn og vildtremiser ikke tilladt. Undtaget fra forbuddet er tilplantning i private haver.

Danmarks Naturfredningsforening har påklaget fredningsnævnets afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet med påstand om, at fredningen gennemføres i overensstemmelse med fredningsforslaget.

Favrskov Kommune har oplyst, at der efter kommunens opfattelse er tale om et dyrkningsskabt dige og ikke et beskyttet dige. Markskel er vigtige som spredningskorridor for flora og fauna, og der kan være en høj biodiversitet i tilknytning til markskel som kontrast til dyrkede flader. Det vil derfor være ønskeligt, at der som erstatning for skellet etableres et tilsvarende skel et andet sted i området.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet behandlede sagen på et møde med besigtigelse den 5. oktober 2020. I mødet deltog endvidere John Engsig og Gorm Christensen, Landbrugsstyrelsen ved Jesper Tranbjerg Graversen, Favrskov Kommune ved Carsten Monsrud, Danmarks Naturfredningsforening ved Alfred Borg, Dansk Ornitologisk Forening ved Ole Jensen og Friluftsrådet ved Thorkil Danielsen. Jesper Tranbjerg Graversen redegjorde for projektet, herunder om baggrunden for det projekt med jordfordeling, som er baggrunden for sagen. John Engsig oplyste, at fjernelse af skellet er en forudsætning for hans deltagelse i jordfordelingen. Markskellet blev besigtiget på stedet med den største/højeste terrænændring ved nedlæggelse. Det blev oplyst, at en del af skellet

er omfattet af fredningen, mens det i øvrigt er omfattet af det areal, som er omfattet af fredningspåstanden. Det blev endvidere oplyst, at der bliver etableret et nyt dige som erstatning for det nedlagte dige, men at det ikke bliver helt så langt som det nuværende dige. Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet havde ikke bemærkninger til projektet, idet Alfred Borg dog opfordrede til, at erstatningsdiget gøres bredere end det nuværende dige. Fredningsnævnet tilkendegav, at der vil blive meddelt dispensation.

Det blev i relation til Gorm Christensen afklaret, at han ikke har et skel, som ønskes nedlagt, men at sagen for hans vedkommende alene er en forespørgsel om muligheden for at plante skov i et område, som ikke er fredet, men som er opfattet af fredningsforslaget. Fredningsnævnets formand redegjorde begrundet for, at der ikke kan meddeles dispensation hertil, idet Danmarks Naturfredningsforening har påklaget fredningsnævnets afgørelse om fredning til at omfatte hele det foreslåede fredningsområde, og idet en dispensation vil være i strid med formålet med fredningsforslaget.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen af Lysnet og fredningsforslaget for Lysnet betyder, at markskellets nedlæggelse kræver fredningsnævnets dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3 kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger til grund, at en dispensation ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2 eller 3.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger endvidere til grund, at skellet er opstået ved dyrkning. På den baggrund og da den nødvendige terrænændring ved markskellets nedlæggelse ikke har betydning for oplevelsen af fredningen, meddeler fredningsnævnet dispensation.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Martin Møller-Heuer

Denne afgørelse sendes til:

1. Kurt Andreassen,
2. John Engsig,
3. Gorm Christensen,
4. Miljøstyrelsen,
5. Landbrugsstyrelsen
6. Favrskov Kommune,
7. Danmarks Naturfredningsforening, København,
8. Danmarks Naturfredningsforening, Favrskov,
9. Dansk Ornitologisk Forening, København,
10. Dansk Ornitologisk Forening, Favrskov,
11. Dansk Botanisk Forening,
12. Friluftsrådet, centralt,
13. Friluftsrådet, kreds Østjylland,
14. Region Midtjylland,

15. Slots- og Kulturstyrelsen.